

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2023

Przewodnicząca Zespołu Redakcyjnego: Iwona Smarsz

Redaguje zespół: Aneta Szczepaniak-Głębocka
Małgorzata Derwich-Pawela
Anna Wawrzyniak
Izabela Wielicka

ISSN 0238-9142

Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej
i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu
60-819 Poznań, ul. Prusa 3
tel. 61 664 08 79

e-mail: poradnik@wbp.poznan.pl
<http://www.wbp.poznan.pl>

WIELKOPOLSKA

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

Instytucja kultury Samorządu Województwa Wielkopolskiego

Materiał szkoleniowy

A-5 325 egz.

S P I S T R E Ś C I

	str.
I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ	
(oprac. Anna Wawrzyniak).....	5
II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
<i>Szyborska – „zawsze, kiedy nie masz pomysłu” – Anna Roter-</i>	
<i>Bourkane</i>	<i>19</i>
Środowisko wielkopolskiej kultury:	
<i>Sobocińscy. Zmagania z materią – Małgorzata Derwich.....</i>	<i>25</i>
<i>Dramaty i sukcesy Biblioteki Narodowej. 95 lat polskiej książki –</i>	
<i>Izabela Wielicka</i>	<i>37</i>
Bibliografie osobowe:	
<i>Piotr Potworowski.....</i>	<i>54</i>
III. MATERIAŁY METODYCZNE	
<i>Jak powstawał pomnik Pawła Edmunda Strzeleckiego? – Małgorzata</i>	
<i>Derwich</i>	<i>61</i>
<i>Zdaniem bibliotekarza – oprac. Izabela Wielicka</i>	<i>77</i>
IV. MATERIAŁY REGIONALNE	
A. Przegląd nowości regionalnych	81
B. Imprezy kulturalne w bibliotekach publicznych woj. wielkopolskiego ..	86
C. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury	
na łamach prasy	111
V. KRONIKA.....	113

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Rocznice 2023 ogłoszone przez Sejm RP:

Rok Wojciecha Korfańtego
Rok Pawła Edmunda Strzeleckiego
Rok Aleksandra Fredry
Rok Aleksandry Piłsudskiej
Rok Maurycego Mochnackiego
Rok Jadwigi Zamoyskiej
Rok Jerzego Nowosielskiego

Rocznice 2023 ogłoszone przez Senat RP:

Rok Mikołaja Kopernika
Rok Jana Matejki
Rok Wisławy Szymborskiej
Rok Włodzimierza Przerwy-Tetmajera
Rok Pamięci Bohaterek i Bohaterów Getta Warszawskiego

Rocznica 2023 ogłoszona przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego:

Wielkopolski Rok Wisławy Szymborskiej

Lektura Narodowego Czytania w 2023 roku:

„Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej
– w 160. rocznicę powstania styczniowego

Wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń w II kwartale 2023 roku.

K w i e c i e ń

IV	–	Miesiąc Pamięci Narodowej
IV	–	Światowy Dzień Miast Bliźniaczych obchodzony w ostatnią niedzielę kwietnia
1 IV	–	Międzynarodowy Dzień Ptaków

- (155) 1 IV 1868 – Ur. Edmond Rostand, poeta i dramaturg francuski (zm. 2 XII 1918)
- (150) 1 IV 1873 – Ur. Siergiej Rachmaninow, kompozytor rosyjski i pianista (zm. 28 III 1943)
- 2 IV – Międzynarodowy Dzień Książki dla Dzieci
- (70) 2 IV 1953 – Ur. Krzysztof Krauze, reżyser i scenarzysta filmowy (zm. 24 XII 2014)
- (125) 3 IV 1898 – Ur. Michel de Ghelderode (właśc. Adémar-Adolphe-Louis Martens), dramaturg belgijski
- (55) 4 IV 1968 – Zm. Martin Luther King, amerykański pastor baptystyczny, lider ruchu praw obywatelskich, działacz na rzecz równouprawnienia Afroamerykanów i zniesienia dyskryminacji rasowej, laureat Pokojowej Nagrody Nobla (ur. 15 I 1929)
- (50) 4 IV 1973 – Zm. Tadeusz Krąszewski, powieściopisarz i dziennikarz związany z Wielkopolską (ur. 12 I 1903)
- 5 IV – Dzień Leśnika i Drzewiarza
- (115) 5 IV 1908 – Ur. Herbert von Karajan, austriacki dyrygent symfoniczny i operowy (zm. 16 VII 1989)
- 6 IV – Międzynarodowy Dzień Sportu dla Rozwoju i Pokoju
- (495) 6 IV 1528 – Zm. Albrecht Dürer, niemiecki malarz i grafik (ur. 21 V 1471)
- 7 IV – Światowy Dzień Zdrowia
- 8 IV – Międzynarodowy Dzień Romów
- (105) 8 IV 1918 – Zm. Lucjan Rydel, poeta i dramaturg (ur. 17 V 1870)
- (50) 8 IV 1973 – Zm. Pablo Picasso, hiszpański malarz, rzeźbiarz i działacz społeczny, twórca kubizmu (ur. 25 X 1881)
- (135) 9 IV 1888 – Ur. Anatolij Winogradow, pisarz rosyjski (zm. 26 XI 1946)
- (125) 9 IV 1898 – Zm. Stéphane Mallarmé, poeta francuski, przedstawiciel symbolizmu (ur. 18 III 1842)

- (120) 9 IV 1903 – Ur. Stanisław Wigura, konstruktor lotniczy, inżynier i lotnik, wykładowca Politechniki Warszawskiej (zm. 11 IX 1932)
- (55) 9 IV 1968 – Zm. Zofia Kossak-Szczucka (później Kossak – Szatkowska), powieściopisarka, publicystka, współzałożycielka dwóch tajnych organizacji w okupowanej Polsce: Frontu Odrodzenia Polski oraz Rady Pomocy Żydom „Żegota” (ur. 8 VIII 1890)
- (130) 10 IV 1893 – Ur. Izabela Czajka-Stachowicz, pisarka (zm. 11 XII 1969)
- 11 IV – Międzynarodowy Dzień Solidarności Wyzwolonych Więźniów Politycznych
- 11 IV – Światowy Dzień Chorych na Chorobę Parkinsona
- 11 IV – Dzień Radia
- 11 IV – Ogólnopolski Dzień Walki z Bezrobociem
- (10) 11 IV 2013 – Zm. Hilary Koprowski, polski lekarz zamieszkały w USA, wirusolog i immunolog, twórca szczepionki przeciwko wirusowi polio (choroba Heinego-Medina) (ur. 5 XII 1916)
- 12 IV – Międzynarodowy Dzień Kosmonautyki i Lotnictwa
- (200) 12 IV 1823 – Ur. Aleksander Ostrowski, dramaturg rosyjski, twórca rosyjskiego teatru narodowego (zm. 14 VI 1886)
- 13 IV – Światowy Dzień Pamięci Ofiar Katynia
- (130) 13 IV 1893 – Ur. Maja Berezowska, malarka, graficzka, karykaturzystka i scenografka (zm. 31 V 1978)
- (110) 13 IV 1913 – Ur. Aleksander Rymkiewicz, poeta (zm. 26 IX 1984)
- 14 IV – Święto Chrztu Polski
- 14 IV – Dzień Ludzi Bezdomnych
- 15 IV – Międzynarodowy Dzień Kombatanta
- (180) 15 IV 1843 – Ur. Henry James, pisarz amerykański (zm. 28 II 1916)
- (90) 15 IV 1933 – Ur. Boris Strugacki (właśc. Boris Natanowicz Strugacki), rosyjski pisarz, twórca literatury fantastycznej (zm. 19 XI 2012)

- 16 IV – Dzień Sapera
- 16 IV – Światowy Dzień Głosu
- (195) 16 IV 1828 – Zm. Francisco José de Goya y Lucientes, malarz i grafik hiszpański (ur. 30 III 1746)
- (85) 17 IV 1938 – Zm. Marcin Chwiąłkowski, wielkopolski działacz ruchu robotniczego (ur. 24 X 1885)
- (65) 17 IV 1958 – Zm. Jakub Wojciechowski, robotnik, pamiętnikarz, związany z Wielkopolską (ur. 3 VII 1884)
- 18 IV – Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków
- (80) 19 IV 1943 – Wybuch powstania w getcie warszawskim
- (55) 19 IV 1968 – Zm. Kamil Giżycki, prozaik, podróżnik, etnograf (ur. 11 VIII 1893)
- (40) 19 IV 1983 – Zm. Jerzy Andrzejewski, powieściopisarz, nowelista, krytyk literacki (ur. 19 VIII 1909)
- 20 IV – Międzynarodowy Dzień Wolnej Prasy
- (255) 20 IV 1768 – Zm. Giovanni Antonio Canal, malarz włoski okresu baroku, pejzażysta (ur. 18 X 1697)
- (150) 20 IV 1873 – Ur. Wojciech Korfanty, działacz narodowy i polityczny na Śląsku (zm. 17 VIII 1939)
- (100) 21 IV 1923 – Ur. Gustaw Holoubek, aktor teatralny i filmowy, reżyser i pedagog (zm. 6 III 2008)
- (15) 21 IV 2008 – Zm. Stanisław Makowski, filolog, wykładowca, autor prac poświęconych literaturze polskiego romantyzmu (ur. 30 V 1931)
- 22 IV – Dzień Ziemi
- (70) 22 IV 1953 – Zm. Jan Czochralski, chemik, metaloznawca, wynalazca metody otrzymywania monokryształów krzemu, stosowanej przy produkcji mikroprocesorów (ur. 23 X 1885)
- 23 IV – Święto 15. Pułku Ułanów Poznańskich
- 23 IV – Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich

- (165) 23 IV 1858 – Ur. Max Planck, fizyk niemiecki (zm. 4 X 1947)
- (110) 23 IV 1913 – Ur. Stanisław Chudoba, prawnik, działacz ruchu robotniczego związany z Wielkopolską (zm. 6 XII 1943)
- (85) 23 IV 1938 – Zm. Stefan Drzewiecki, inżynier, wynalazca, pionier żeglugi podwodnej i lotnictwa (ur. 26 VII 1844)
- 24 IV – Dzień Solidarności z Narodem Ormiańskim
- 24 IV – Międzynarodowy Dzień Solidarności Młodzieży
- 25 IV – Międzynarodowy Dzień Świadomości Zagrożenia Hałasem
- 25 IV – Międzynarodowy Dzień Sekretarki
- (85) 25 IV 1938 – Zm. Aleksander Świętochowski, publicysta, prozaik i dramaturg (ur. 18 I 1849)
- 26 IV – Dzień Drogowca i Transportowca
- (225) 26 IV 1798 – Ur. Eugène Delacroix, malarz francuski, przedstawiciel romantyzmu w sztuce europejskiej (zm. 13 VIII 1863)
- (120) 26 IV 1903 – Ur. Anna Kowalska, pisarka (zm. 1 III 1969)
- (80) 27 IV 1943 – Ur. Ryszard Bugajski (właśc. Ryszard Karol Bugajski), reżyser filmowy i telewizyjny, pisarz i scenarzysta (zm. 7 VI 2019)
- 28 IV – Światowy Dzień Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia w Pracy
- 28 IV – Światowy Dzień Pamięci Ofiar Wypadków przy Pracy i Chorób Zawodowych
- (75) 28 IV 1948 – Ur. Terry Pratchett (właśc. Terence David John Pratchett), brytyjski pisarz fantasty i science fiction (zm. 12 III 2015)
- 29 IV – Dzień Męczeństwa Duchowieństwa Polskiego
- 29 IV – Międzynarodowy Dzień Tańca
- (130) 29 IV 1893 – Zm. Józef Bliziński, dramaturg (ur. 10 III 1827)
- (100) 29 IV 1923 – Otwarcie portu w Gdyni

- 30 IV – Międzynarodowy Dzień Jazzu
- 30 IV – Dzień Metalowca
- (140) 30 IV 1883 – Ur. Jaroslav Hašek, pisarz czeski (zm. 3 I 1923)
- (140) 30 IV 1883 – Zm. Édouard Manet, malarz i grafik francuski (ur. 23 I 1832)

M a j

- 1 V – Święto Pracy, Międzynarodowy Dzień Solidarności Ludzi Pracy
- (100) 1 V 1923 – Ur. Joseph Heller, pisarz amerykański (zm. 13 XII 1999)
- 2 V – Dzień Polonii i Polaków za Granicą
- 2 V – Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej
- (175) 2 V 1848 – Zm. Wissarion Grigorjewicz Bieliński, rosyjski filozof, myśliciel i krytyk literacki (ur. 30 V 1811)
- 3 V – Święto Narodowe Trzeciego Maja
- 3 V – Światowy Dzień Wolności Prasy
- 4 V – Dzień Strażaka
- (45) 4 V 1978 – Zm. Henryk Magnuski, inżynier, konstruktor, twórca radiotelefonu zwanego walkie-talkie wdrożonego podczas II wojny światowej, projektant i wynalazca pracujący w USA (ur. 30 I 1909)
- 5 V – Dzień Europy
- 5 V – Światowy Dzień Astmy
- 5 V – Międzynarodowy Dzień Położnej
- (205) 5 V 1818 – Ur. Karol Marks, niemiecki filozof pochodzenia żydowskiego, socjolog, ekonomista, historyk, działacz rewolucyjny, twórca socjalizmu naukowego (zm. 14 III 1883)

- (160) 5 V 1863 – Zm. Francesco Nullo, pułkownik włoski, bojownik o wolność Włoch i Polski, jeden z dowódców w powstaniu styczniowym (ur. 11 III 1826)
- (40) 6 V 1983 – Zm. Ludwika Woźnicka, pisarka, autorka książek dla dzieci i młodzieży (ur. 23 XI 1924)
- (105) 6 V 1918 – Ur. Stanisław Grzesiuk, pisarz, pieśniarz (zwany bardem Czerniakowa), popularyzator przedwojennego folkloru czerniakowskiego (zm. 21 I 1963)
- (190) 7 V 1833 – Ur. Johannes Brahms, kompozytor niemiecki (zm. 3 IV 1897)
- (155) 7 V 1868 – Ur. Stanisław Przybyszewski, prozaik, dramaturg (zm. 23 XI 1927)
- (150) 7 V 1873 – Rozpoczęcie działalności Akademii Umiejętności w Krakowie; od 1919 Polskiej Akademii Umiejętności, obecnie Polskiej Akademii Nauk (PAN)
- (120) 7 V 1903 – Ur. George Orwell (właśc. Eric Arthur Blair), angielski pisarz i publicysta (zm. 21 I 1950)
- 8 V – Światowy Dzień Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycza
- 8 V – Dzień Bibliotekarza i Bibliotek
- 8 V – Dzień Zwycięstwa
- 8 V – Dzień Położnych obchodzony w Polsce
- (120) 8 V 1903 – Zm. Paul Gauguin (właśc. Eugène Henri Paul Gauguin), malarz francuski (ur. 7 VI 1848)
- (15) 8 V 2008 – Zm. Mieczysław Albert Maria Krąpiec, dominikanin, profesor filozofii, tomista, wieloletni rektor KUL, główny twórca lubelskiej szkoły filozoficznej (ur. 25 V 1921)
- 9 V – Światowy Dzień Okulistyki
- 9 V – Dzień Unii Europejskiej
- (85) 9 V 1938 – Ur. Zbigniew Jerzyna, poeta, dramaturg, eseista, edytor (zm. 29 XI 2010)

- (10) 9 V 2013 – Zm. Cezary Chlebowski, pisarz, publicysta i historyk (ur. 15 II 1928)
- (50) 11 V 1973 – Zm. Bohdan Arct, prozaik, popularyzator wiedzy lotniczej (ur. 7 V 1914)
- 12 V – Światowy Dzień Syndromu Chronicznego Zmęczenia
- 12 V – Międzynarodowy Dzień Pielęgniarek
- 12 V – Światowy Dzień Walki z Czerniakiem
- (185) 12 V 1838 – Zm. Jędrzej Śniadecki, chemik, lekarz, biolog i filozof (ur. 30 XI 1768)
- (15) 12 V 2008 – Zm. Irena Sendlerowa, działaczka społeczna, Sprawiedliwa wśród Narodów Świata (ur. 15 II 1910)
- (115) 13 V 1908 – Ur. Aleksiej Arbuzow, dramaturg rosyjski (zm. 20 IV 1986)
- (125) 14 V 1898 – Ur. Halina Górska, pisarka, działaczka społeczno-oświatowa (zm. 4 VI 1942)
- (95) 14 V 1928 – Ur. Władysław Hasior, artysta rzeźbiarz, malarz, scenograf, związany z Podhalem (zm. 14 VII 1999)
- (80) 14 V 1943 – Utworzenie I Dywizji Wojska Polskiego im. Tadeusza Kościuszki
- 15 V – Międzynarodowy Dzień Rodzin
- 16 V – Święto Straży Granicznej
- (320) 16 V 1703 – Zm. Charles Perrault, bajkopisarz, poeta i prozaik francuski (ur. 12 I 1628)
- (125) 16 V 1898 – Ur. Tamara Łempicka, polska malarka (zm. 18 III 1980)
- (100) 16 V 1923 – Zm. Edward Lubowski (pseud. Krut-Bolej), dramaturg, publicysta i tłumacz (ur. 18 IV 1837)
- (15) 16 V 2008 – Zm. Andrzej Warchał, satyryk, literat, scenarzysta i reżyser (ur. 16 III 1943)
- 17 V – Światowy Dzień Telekomunikacji i Społeczeństwa Informatycznego

- 18 V – Międzynarodowy Dzień Muzeów
- (90) 18 V 1933 – Ur. Władysław Lech Terlecki, pisarz i scenarzysta, autor powieści, reportaży, słuchowisk, opowiadań, dramatów (zm. 3 V 1999)
- (65) 19 V 1958 – Zm. Marie Pujmanova, pisarka czeska (ur. 8 VI 1893)
- 20 V – Światowy Dzień Pszczół
- 21 V – Światowy Dzień Kosmosu
- 21 V – Światowy Dzień Różnorodności Kulturowej (właśc. Światowy Dzień Różnorodności Kulturowej dla Dialogu i Rozwoju)
- (480) 21 V 1543 – Zm. Mikołaj Kopernik, astronom, matematyk, lekarz, prawnik i ekonomista, twórca teorii heliocentrycznej (ur. 19 II 1473)
- 22 V – Światowy Dzień Różnorodności Biologicznej
- (210) 22 V 1813 – Ur. Richard Wagner, niemiecki kompozytor, dyrygent i teoretyk muzyki (zm. 13 II 1883)
- (5) 22 V 2018 – Zm. Philip Roth (właśc. Philip Milton Roth), amerykański pisarz (ur. 19 III 1933)
- 23 V – Dzień Wymiaru Sprawiedliwości
- 23 V – Dzień Teatru Publicznego
- (235) 23 V 1788 – Ur. Dezydery Chłapowski, generał, wielkopolski działacz gospodarczy (zm. 27 III 1879)
- (140) 23 V 1883 – Zm. Cyprian Kamil Norwid, poeta, dramaturg, malarz i grafik (ur. 24 IX 1821)
- 24 V – Dzień Słowiańskiego Piśmiennictwa i Kultury
- 24 V – Europejski Dzień Parków Narodowych
- 25 V – Dzień Działacza Kultury
- 25 V – Międzynarodowy Dzień Dzieci Zaginionych

- (75) 25 V 1948 – Zm. Witold Pilecki, współorganizator Tajnej Armii Polskiej, ochotnik do obozu w Auschwitz (1940-1943), współautor raportu o obozie, uczestnik powstania warszawskiego (ur. 13 V 1901)
- (20) 25 V 2003 – Zm. Irena Jurgielewiczowa, pisarka, autorka utworów dla dzieci i młodzieży, pedagog (ur. 13 I 1903)
- 26 V – Dzień Matki
- (15) 26 V 2008 – Zm. Sydney Pollack, amerykański reżyser, producent, aktor (ur. 1 VIII 1934)
- 27 V – Dzień Samorządu Terytorialnego
- (100) 27 V 1923 – Ur. Zbigniew Florczak, pisarz, malarz, krytyk sztuki, tłumacz z języka francuskiego (zm. 19 XI 2005)
- 28 V – Światowy Dzień Walki z Nowotworami Krwi
- 28 V – Europejski Dzień Sąsiada
- (510) 28 V 1513 – Ukazała się pierwsza książka w języku polskim – modlitewnik „Raj duszny” w tłumaczeniu Biernata z Lublina
- (115) 28 V 1908 – Ur. Ian Fleming, pisarz angielski, autor powieści sensacyjnych z Jamesem Bondem (zm. 12 VIII 1964)
- 29 V – Dzień Weterana Działań Poza Granicami Państwa
- 29 V – Międzynarodowy Dzień Uczestników Misji Pokojowych ONZ
- (40) 29 V 1983 – Zm. Bogdan Rutha, prozaik poznański (ur. 17 VI 1920)
- 30 V – Dzień Rodzicielstwa Zastępczego
- (430) 30 V 1593 – Zm. Christopher Marlowe, dramaturg i poeta angielski (ur. 6 II 1564)
- (245) 30 V 1778 – Zm. Voltaire (właśc. François-Marie Arouet), francuski pisarz epoki oświecenia, filozof, historyk i publicysta (ur. 21 XI 1694)
- 31 V – Światowy Dzień bez Papierosa
- (150) 31 V 1873 – Ur. Tadeusz Rittner, dramaturg, pisarz (zm. 19 VI 1921)

C z e r w i e c

- 1 VI – Międzynarodowy Dzień Dziecka
- (95) 1 VI 1928 – Ur. Ryszard Przybylski, eseista, tłumacz, historyk literatury polskiej i rosyjskiej (zm. 10 V 2016)
- (40) 1 VI 1983 – Zm. Anna Seghers (właśc. Netty Reiling-Radványi), pisarka niemiecka pochodzenia żydowskiego (ur. 19 XI 1900)
- (230) 3 VI 1793 – Ur. Antoni Malczewski, poeta (zm. 2 V 1826)
- (60) 3 VI 1963 – Zm. Nazim Hikmet, poeta turecki (ur. 20 XI 1901 lub 15 I 1902)
- 5 VI – Światowy Dzień Ochrony Środowiska
- 5 VI – Dzień Szkoły bez Przemocy
- (205) 5 VI 1818 – Ur. Marceli Motty, filolog, nauczyciel, felietonista, działacz społeczny, związany z Poznaniem (zm. 17 I 1898)
- (140) 5 VI 1883 – Ur. John Maynard Keynes, ekonomista, teoretyk makroekonomii, jeden z twórców MFW i Banku Światowego (pierwotnie Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju) (zm. 21 IV 1946)
- (125) 5 VI 1898 – Ur. Lorca Federico Garcia, poeta i dramaturg hiszpański (zm. 19 VIII 1936)
- (205) 6 VI 1818 – Zm. Jan Henryk Dąbrowski, generał wojsk polskich, związany z Wielkopolską (ur. 2 VIII 1755)
- (75) 6 VI 1948 – Zm. Louis Jean Lumière, wynalazca, wraz z bratem, kinematografu (ur. 5 X 1864)
- (175) 7 VI 1848 – Ur. Paul Gauguin (właśc. Eugène Henri Paul Gauguin) malarz francuski (zm. 8 V 1903)
- (100) 7 VI 1923 – Ur. Jerzy Chmielewski, grafik, rysownik i publicysta, autor serii komiksowej „Tytus, Romek i A'Tomek” (zm. 21 I 2021)

- (5) 7 VI 2018 – Zm. Barbara Wachowicz, pisarka, autorka biografii wielkich Polaków, reportażystka, scenarzystka, publicystka (ur. 18 V 1937)
- (130) 8 VI 1893 – Ur. Marie Pujmanova, pisarka czeska (zm. 19 V 1958)
9 VI – Międzynarodowy Dzień Archiwów
- (55) 9 VI 1968 – Zm. Helena Bobińska, prozaik, autorka książek dla dzieci i młodzieży (ur. 9 III 1887)
- (145) 12 VI 1878 – Ur. James Oliver Curwood, pisarz amerykański (zm. 13 VIII 1927)
- (135) 12 VI 1888 – Ur. Zygmunt Janiszewski, matematyk, jeden z czołowych przedstawicieli warszawskiej szkoły matematycznej, inicjator i twórca programu polskiej szkoły matematycznej
- 14 VI – Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady
- 14 VI – Światowy Dzień Krwiodawcy
- (125) 14 VI 1898 – Ur. Piotr Potworowski, malarz, scenograf, rzeźbiarz związany z Wielkopolską (zm. 24 IV 1962)
- (85) 14 VI 1938 – Ur. Jerzy Kosiński, pisarz amerykański polskiego pochodzenia (zm. 3 V 1991)
- (55) 14 VI 1968 – Zm. Salvatore Quasimodo, poeta włoski, laureat Nagrody Nobla w 1959 roku (ur. 20 VIII 1901)
- (180) 15 VI 1843 – Ur. Edward Grieg, kompozytor, pianista i dyrygent norweski
- (150) 17 VI 1873 – Ur. Henri Barbusse, pisarz francuski (zm. 30 VIII 1935)
- (40) 17 VI 1983 – Zm. Miron Białoszewski, poeta, prozaik i dramaturg (ur. 30 VI 1922)
- (5) 17 VI 2018 – Zm. Joanna Kulmowa (właśc. Joanna Maria Kulma), poetka, autorka utworów scenicznych oraz książek dla dzieci i młodzieży, reżyserka (ur. 25 III 1928)
- (95) 18 VI 1928 – Zm. Roald Amundsen, norweski badacz polarny, zdobywca bieguna południowego (ur. 16 VII 1872)

- (400) 19 VI 1623 – Ur. Blaise Pascal, matematyk, wynalazca, filozof, teolog i literat francuski (zm. 19 VIII 1662)
- (30) 19 VI 1993 – Zm. William Golding, prozaik, eseista angielski, laureat Nagrody Nobla w 1983 roku (ur. 19 IX 1911)
- 20 VI – Narodowy Dzień Powstań Śląskich
- 20 VI – Światowy Dzień Uchodźcy
- (230) 20 VI 1793 – Ur. Aleksander Fredro, komediopisarz, pamiętnikarz, poeta, ziemianin, oficer, tworzył w epoce romantyzmu (zm. 15 VII 1876)
- (215) 20 VI 1808 – Zm. Franciszek Ksawery Dmochowski, poeta, krytyk i tłumacz (ur. 2 XII 1762)
- 21 VI – Święto Muzyki
- 22 VI – Dzień Kultury Fizycznej
- (125) 22 VI 1898 – Ur. Erich Maria Remarque (właśc. Erich Paul Remark), powieściopisarz niemiecki (zm. 25 IX 1970)
- (125) 22 VI 1898 – Ur. Zenon Kosidowski, pisarz, w okresie międzywojennym związany z Poznaniem, współredaktor „Zdroju” (zm. 14 IX 1978)
- 24 VI – Światowy Dzień Chorych na Osteoporozę
- (185) 24 VI 1838 – Ur. Jan Matejko, malarz, twórca obrazów historycznych i batalistycznych (zm. 1 XI 1893)
- (90) 24 VI 1933 – Ur. Wojciech Jan Skalmowski (pseud. Maciej Broński, M. Broński, Piotr Meynert), eseista, krytyk literacki, orientalista, językoznawca, współpracownik paryskiej „Kultury” i „Tygodnika Powszechnego” (zm. 18 VII 2008)
- (15) 24 VI 2008 – Zm. Józef Szajna, malarz, scenograf, reżyser, profesor Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (ur. 13 III 1922)
- (5) 25 VI 2018 – Zm. Jacek Hałasik, dziennikarz radiowy, popularyzator gwary poznańskiej (ur. 15 IV 1944)
- 26 VI – Międzynarodowy Dzień Zapobiegania Narkomanii

- (15) 26 VI 2008 – Zm. Maria Henryka Dembowska, bibliograf, bibliotekoznawca, specjalista z zakresu dokumentacji i informacji naukowej, wieloletnia dyrektor Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie (ur. 15 XI 1914)
- 27 VI – Światowy Dzień Walki z Cukrzycą
- (45) 27 VI 1978 – Lot kosmiczny pierwszego polskiego kosmonauty Mirosława Hermaszewskiego (statek Sojuz 30)
- 28 VI – Narodowy Dzień Pamięci Poznańskiego Czerwca 1956
- (145) 28 VI 1878 – Ur. Stanisław Brzozowski, krytyk, dramaturg, filozof (zm. 30 IV 1911)
- (225) 29 VI 1798 – Ur. Giacomo Leopardi, włoski poeta (zm. 14 VI 1837)
- (15) 29 VI 2008 – Zm. Anka Kowalska, pisarka, poetka, działaczka KOR-u (ur. 22 II 1932)
- (90) 30 VI 1933 – Ur. Dave Duncan, kanadyjski pisarz fantasty (zm. 29 X 2018)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Anna Roter-Bourkane

SZYMBORSKA

– „ZAWSZE, KIEDY NIE MASZ POMYSŁU”

Nieżyjący już profesor Stanisław Bomba, który niegdyś zajmował się między innymi dokładnie tym, czym ja się teraz zajmuję, czyli glottodydaktyką polonistyczną, dał kiedyś radę mojemu koledze – początkującemu wówczas lektorowi języka polskiego jako obcego: „Kiedy nie masz pomysłu, co robić z nimi na zajęciach, weź Szymborską”. Właśnie ta rada przypomniła mi się dzisiaj, gdy zasiadłam do pisania tekstu z okazji Wielkopolskiego Roku Wisławy Szymborskiej. Anegdota ta towarzyszy nam od dawna w życiu zawodowym, a wiele pokoleń studentów może zaświadczyć, że nie zestarzała się ani na jotę, zaś mój kolega, który był jej adresatem napisał swój podręcznik języka polskiego dla cudzoziemców oparty właśnie na materiale poetyckim autorstwa noblistki.

Sprawia to wszystko wrażenie niezbyt dobre – wszak nie wypada Szymborskiej traktować jako „zapchajdziury”, czy też lekarstwa na każdorazowy brak weny dydaktycznej nauczyciela. A jednak rada ta jest głębsza, niż to się wydaje na pierwszy rzut oka i niesie ze sobą wiele więcej, niż można przypuszczać.

Po pierwsze – jest to rada praktyczna – a proszę mi wierzyć, niczego bardziej nie znoszę, niż wydumanych rad „metodyków teoretyków”, którzy nigdy nie widzieli uczniów czy studentów na swoje, zmęczone czytaniem mądrych książek, oczy. Z tej właśnie praktyki profesora wzięła się pewność, że poezja Szymborskiej przemawia niezmiennie do studentów, porusza wciąż na nowo, sprawia, że zaczynają się interesować tym, co się dzieje na lekcji, a proszę mi wierzyć – to już olbrzymi sukces. W związku z tym, teksty tej poetki mają moc niemalże tytaniczną – sprawiają, że lekcje płyną bez wysiłku, a każdy, nawet cudzoziemiec, który nie jest jeszcze zbyt biegły w polszczyźnie bez trudu odczyta ich przesłanie, będzie chciał się na jego temat wypowiedzieć i zabierze z niego coś dla siebie.

Po drugie – jest to rada wskazująca na pewien uniwersalizm doświadczenia ludzkiego przedstawionego w tej poezji – nie trzeba mieć do jej lektury szerokich kompetencji (nawet językowych), nie trzeba mieć wielkiego doświadczenia życiowego ani być specjalistą w zakresie filozofii. Żeby dotrzeć do jądra tego, o czym pisze Szymborska wystarczy po prostu być człowiekiem. Jej poezja

jest dostępna dla nas bez względu na wiek, płeć, pochodzenie i język. Mówi bowiem o tym, co jest wspólne dla każdej ludzkiej istoty: o podstawowych uczuciach – miłości, tęsknocie, zazdrości i o podstawowych emocjach: strachu, oczekiwaniu, złości. Jest to oczywiście jasne, że wraz ze wzrostem naszych kompetencji analitycznych i rozwojem wewnętrznym, który winien następować wraz z wiekiem, dochodzimy do dojrzałych wniosków, czytając jej wiersze, rozumiemy głębiej. Jednak już na poziomie szkoły podstawowej, już na niskim poziomie znajomości języka czujemy, czego tak naprawdę „nie robi się kotu” i z czym to się wiąże. Ten zdumiewający uniwersalizm poezji Szyborskiej jest jej największą siłą, ta prostota środków wyrazu, codzienny język, uproszczona forma – to właśnie sprawia, że spełnia ona warunek arcydzielności zawarty w zdaniu, iż prawdziwie mistrzowskie dzieło powinno być dostępne i dla pokoleń i dla filozofów.

Po trzecie zaś rada profesora pokazuje, że jeśli nie tylko przeczytamy i omówimy tekst, ale jeszcze dodatkowo zagłębimy się nieco w historię rodziną poetki, wydobędziemy stamtąd doskonały przykład losów Polski zakłębionych w dziejach jednej rodziny – wojny, transformację ustrojową, komunistyczne dzieje polskich artystów, wreszcie wolność i nadejście ery cyfrowej. Znajdziemy tam również zmiany obyczajowe, jakie dokonały się w XX wieku. Wszystko to pięknie pokazać można na kilku slajdach, zawierających niektóre fakty z życia rodziny Szyborskich.

Nie można zatem zarzucać profesorowi Bombie, że traktował noblistkę jako „samograj ćwiczeniowy”, który ma zdolność zapychania każdej dziury na zajęciach – wręcz przeciwnie. Rada profesora podkreśla to, jak bogatym materiałem może być dla dydaktyki szkolnej i uniwersyteckiej zarówno życiorys poetki, jak i jej twórczość. Profesor wiedział, na ile sposobów można wykorzystać ten materiał, aby ukazać te wszystkie poziomy komplikacji polszczyzny i jej historii: język, obyczajowość, obrazowanie, emocje, uczucia, historię i jej prawa, drobiny życia i wielkie procesy. Szyborska jest prosta, ale nie jest prostacka i zadaniem nauczyciela jest wskazać, odkryć drzemiący w niej potencjał dydaktyczny i artystyczny, filozoficzny i anegdotyczny, a na dodatek – co nas zajmuje dziś najbardziej z okazji Wielkopolskiego Roku Szyborskiej – również i geograficzny, lokalny. Zgadza się z profesorem – nie ma lepszego pomysłu, gdy nie masz pomysłu.

Jak można zatem wykorzystać potencjał drzemiący w wielkopolskości Szyborskiej? Najlepiej pojechać do Kórnika i posiedzieć na ławeczce z poetką i kotami. Ale oprócz tego namacalnego doświadczenia, które tak wspaniale wychodzi na zdjęciach, warto przytoczyć historię rodziny Szyborskich, która osiedliła się w Wielkopolsce, przybывая do Brina wprost z Zakopanego. Nie była to taka znów rewelacja, po prostu ojciec Szyborskiej, Wincenty, był rząd-

cą w dobrach zakopiańskich hrabiego Władysława Zamoyskiego od 1904 roku. Uciekł w góry przed szalejącą w Wielkopolsce gruźlicą, a uciekał z Kalisza, gdzie na gruźlicę zmarła jego matka, czyli babka Wisławy Szymborskiej. Mieszkał w górach 30 lat, dopóki nie nabawił się chorób serca, co wymusiło przeprowadzkę na niziny, ale w obrębie dóbr hrabiego – wybrano zatem Kórnik i Bnin. Szymborscy przyjechali do Wielkopolski w 1922 roku, poetka nie może jednak tego pamiętać, odbyła ją bowiem w łonie mamy.

Przygoda wielkopolska trwała krótko – zaledwie dwa lata, gdyż po śmierci hrabiego Zamoyskiego w 1924 roku Szymborski przeszedł na emeryturę i przeniósł się wraz z rodziną do Torunia.

Nie było dane Marii Wisławie Annie urodzić się w górach, co pozwoliłoby jej mówić o sobie w sposób, którego używała jej starsza siostra, urodzona w Kuźnicach Maria Nawoja, że jest „najwyżej urodzoną panną w Polsce”. Niestety, żadne znane mi powiedzonko nie dokumentuje urodzenia poetki – nie pamiętała ona zupełnie Bnina i Kórnika, z trudem przypominała sobie Toruń. W jej pamięci zapisał się dopiero Kraków, w którym mieszkała prawdopodobnie od 6 roku życia aż do końca swoich dni. (Warto nadmienić, że Kraków Szymborskiej to też fascynujący temat na lekcję i zajęcia w terenie – tak tylko podpowiadam).

Wincenty Szymborski był dla noblistki nie tylko cierpliwym rodzicem, mającym dużo czasu dla dziecka, ale również pierwszym czytelnikiem jej poezji – jak byśmy powiedzieli to dzisiaj: „pierwszym agentem literackim”. Nie tylko motywował i zachęcał Wisławę do pisania poezji, ale również płacił jej za wiersze, pod warunkiem, że były pozytywne i nie rozpamiętywały zwierzeń. Czy jest to jeden z elementów, które ukształtowały świat poetycki Szymborskiej? Być może – w końcu w jej utworach darmo szukać głębokich introspekcji wylewnych przeżyć wyrażanych wyszukаныmi słowami. Świat jej poezji opowiada o życiu takim, jakie jest, lekko oprószając je cudem istnienia i wdzięcznością za realia, które – mimo swych niedoskonałości – są wciąż pełne codziennych cudów.

Ojciec poetki zmarł, gdy miała 13 lat, a zatem już w okresie krakowskim. Dla Szymborskiej był „starszym panem” – ożenił się z jej matką, gdy miał 47 lat, wcześniej jednak był bardzo czynnym człowiekiem, który codziennie zażywał kąpeli w Morskim Oku (widzę tę zazdrość w oczach współczesnych morsów), uwielbiał piesze wędrówki, zajmował się budową szkół, toru bobslejowego, wodociągów, Muzeum Tatrzańskiego, kolei z Chabówki, powstaniem Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, monitorował zwózkę drewna i porządkowanie powalonych wiatrem lasów... Matka poetki była od męża młodsza o 20 lat, a o małżeństwie tym Wincenty pisze z humorem, który potem porbrzmiewa w wierszach córki: „Z powodu tych wszystkich kłopotów straciłem głowę i... ożeniłem się”.

Wielkopolska jest więc w życiu poetki zaledwie epizodem i w jej poezji zostaje prawie zupełnie nieobecna. Pojawia się jednak w wierszu *Rozpoczęta opowieść* w szwedzkim przekładzie, w którym tłumacz Anders Bodegård chciał podmienić inną nazwą występujący w oryginale Zabierzów, co niezbyt mile brzmi dla szwedzkiego ucha. Poetka wymieniła wtedy Kórnik i odtąd już Szwedzi w ten sposób czytają ten utwór.

Wisława Szymborska pojawiła się w Kórniku po 50 latach. Nie czytała jednak zgromadzonych w archiwum Polskiej Akademii Nauk listów swojego ojca, nie obejrzała zachowanych tam zdjęć, a o muzeum kórnickim powiedziała szczerze, że to „taki groch z kapustą”, dodając w tym samym zdaniu: „Takie właśnie lubię”. Nie była też dobrego zdania o hojności Zamoyskich, choć widziała w tym swego rodzaju cnotę: „Porcelana tam skromna, nie ma klejnotów. Zamoyscy skąpili nawet na portrety. To był rodzaj surowo pojętego patriotyzmu”.

Czy było to jednorazowe spostrzeżenie poetki, czy też jej stała opinia nie wiemy, ale jej znajomy Jacek Baluch pisał w dedykowanym jej limeryku:

W nędznej szopie narodzona, w Kórniku,
nie przywykła żyć na świeczniku.
Niegdyś Pigoń z Komborni w świat,
Dziś Szymborska podąża w ślad
za wieszczami, co tkwią na pomniku.

Nawet jeśli zgodzimy się i przyznamy za Baluchem, że – mówiąc ogólnie – życie w ordynacji Zamoyskich nie było nazbyt zbytkowne, nazwa urodzenia poetki musiała się dość często pojawiać w ich kręgu towarzyskim, skoro i Maciej Słomczyński rozpoczął swe limeryki od tej właśnie nazwy lokacji: „Pewnej poetki z miasta Kórnik/ idolem był przodownik-górnik”. Przyjaciele więc dokładnie wiedzieli, gdzie się urodziła, skąd „wyruszyła w świat” śladem profesora Pigionia, robiąc jednak nieporównanie większą karierę, o czym obaj jej znajomi jeszcze nie mogli wiedzieć, choć na pewno coś przeczuwali, przywołując „pomniki”.

27 lutego 1995 roku, gdy odbierała doktorat honoris causa (a był to jedyny doktorat honorowy, jaki poetka zaakceptowała) w auli Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, zaznaczyła: „Urodziłam się na Ziemi Wielkopolskiej. I tutaj, na tej ziemi, odnajduję za każdym razem swoje pierwsze ujrane w życiu krajobrazy. Tutaj było – i jeszcze jest, choć mniejsze – moje pierwsze jezioro, pierwszy las, pierwsza łąka i chmury. A to zalega w pamięci najgłębiej i chronione jest w niej jak wielka, uszczęśliwiająca tajemnica”. Sentyment do „kraju lat dziecińczych” jednak pozostał i zapewne nikt się już nie dowie, ile krajobrazów

opisanych przez nią (jak zawsze bardzo lapidarnie) ma swe źródło właśnie w tej wielkiej „tajemnicy pamięci”.

Ukazując drogę kariery poetyckiej Szyborskiej nie sposób nie wspomnieć o jej wczesnym epizodzie socrealistycznym, gdy uwiedziona ideologią, jak sama powiedziała później w jednym z nielicznych wywiadów: „usiłowała kochać ludzkość, zamiast kochać ludzi”. Z tej lekcji poetka jednak wyciągnęła daleko idące wnioski, dzięki czemu, jak pisze tłumacz jej wierszy na angielski, Stanisław Barańczak (skądinąd też Wielkopolanin): „skupienie uwagi na jednostce [...] postrzegać rzeczywistość ludzką w całej jej kłopotliwej złożoności”. To właśnie dlatego jej poezja jest tak uniwersalna – jest po prostu bardzo osobista. Zamiast pokazywać społeczne mechanizmy i zdarzenia związane z masami, co nigdy nie może być prawdziwe i szczerze, poetka skupiła się na doświadczeniu jednostkowym i ten zabieg zapewnił jej dostęp do uniwersalnego katalogu ludzkiego świata emocji i uczuć, niezależnie od warunków społecznych, w jakich dana osoba funkcjonuje. Można zatem powiedzieć, że zawężając skalę doświadczenia złamała tajny szyfr i rozszerzyła ją. Pozwoliło to Komisji Noblowskiej docenić nagrodą poetkę o tak skromnym dorobku.

Jak podkreśla Barańczak, model nadrzędny wiersza Szyborskiej tworzą trzy elementy: prowokacyjne pytanie lub obserwacja, niekiedy całkiem trywialna (jak to, że „nic dwa razy się nie zdarza”), odpowiedź, zwykle sformułowana prosto, lecz sięgająca głęboko egzystencjalnych kwestii, przydająca odpowiedzi swoistego „filozoficznego ciężaru” i prosta, niekiedy kilkuwyrazowa, puenta. Do schematu tego należy większość ważnych wierszy Szyborskiej, choć nie jest łatwo dostrzec tę prawidłowość. Każdy wiersz jest świeży, ożywczy i pełen zdziwiającej naiwności: „Jak mogłam sama na to nie wpaść?”, „Dokładnie tak czuję!”, „Ależ pięknie podsumowane to, co myślę!” – takimi zdaniami często charakteryzują lekturę tej poezji zarówno Polacy, jak i cudzoziemcy i nabierają wiary w to, że można mówić prostym językiem o rzeczach wielkich. Jak pisze Barańczak: „Typowo *szymborskie* [...] jest to, że [...] początkowa naiwność niemal niezauważalnie przenosi się na inną płaszczyznę znaczeń”.

Dzięki tej wielopłaszczyznowości właśnie możliwe jest deklamowanie Szyborskiej na podniosłych akademiach, śpiewanie na popowych koncertach (casus Kory czy Sanah) i zabieranie jej wierszy na zajęcia z cudzoziemcami, gdy nie masz żadnego pomysłu na ciekawą lekcję.

Bibliografia

1. Bikont A., Szczęsna J., *Pamiętkowe rupiecie, przyjaciele i sny Wisławy Szymborskiej*, Warszawa 1997.
2. Gromek-Ilłg J., *Szyborska – znaki szczególne: biografia wewnętrzna*, Kraków 2020.
3. Szymborska W., *Nothing twice: selected poems, wybór i tłumaczenie St. Barańczak i C. Cavanagh*, Kraków 1997.
4. *Wisława Szymborska: Doctor Honoris Causa Universitatis Studiorum Mickiewiczianae Posnaniensis: 15 V 1995*, red. M. Jankowska, Poznań 1995.
5. Zgrzywa J., *Praktyczna gramatyka języka polskiego. Zestaw ćwiczeń dla uczących języka polskiego*, Słubice 2016.

dr Anna Roter-Bourkane – literaturoznawczyni i pracowniczka Studium Języka i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców UAM. Autorka dwóch monografii naukowych poświęconych Norwidowi (Traktat i traktatowość w poematach Cypriana Norwida, 2014) oraz Virginii Woolf (Mówić, pisać, płynąć. O życiu i twórczości Virginii Woolf, 2017). Joginka, zielarka, pasjonatka ajurwedy i miłośniczka jeździectwa.

ŚRODOWISKO WIELKOPOLSKIEJ KULTURY

Małgorzata Derwich

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

SOBOCIŃSCY. ZMAGANIA Z MATERIAŁ

Nazwisko „Sobociński” w Łodzi kojarzy się z filmem; natomiast w Poznaniu – głównie z rzeźbą. Dlatego w cyklu „Środowisko wielkopolskiej kultury” nie może zabraknąć **Jerzego i Roberta Sobocińskich**, ojca i syna, artystów rzeźbiarzy, o jakże odmiennych osobowościach twórczych.

Niestety, seniora Sobocińskiego od kilkunastu lat nie ma już wśród nas – zmarł w Poznaniu 1 listopada 2008 roku. Pozostały jednak jego monumentalne rzeźby i artystycznie utalentowani potomkowie. O dokonaniach urodzonego 15 marca 1932 w Pniewach Jerzego Sobocińskiego, absolwenta Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych (PWSSP) w Poznaniu, piszemy w scenariuszu o powstawaniu pomnika Pawła Edmunda Strzeleckiego jego autorstwa. Teraz naszą uwagę przesuwamy bardziej w kierunku syna, chociaż... te opowieści przenikają się i wzajemnie uzupełniają, niekiedy poprzez porównanie, innym razem – na zasadzie kontrastu.

W PRACOWNI OD DZIECKA

Robert Sobociński urodził się 18 lutego 1960 roku w Poznaniu. Rzeźbą został „naznaczony” od samego początku. – *Dzieci spędzały od najwcześniejszego dzieciństwa wiele czasu w mojej pracowni* – mówił Jerzy Sobociński o córce Hannie i synu Robercie. *I ten kontakt spowodował, że skierowały się ku plastyce, a nie ku medycynie* [żona Jerzego i matka Roberta, Irena, była lekarzem onkologiem] – tłumaczył w rozmowie z red. Włodzimierzem Branieckim, dostrzegając także „mankamenty” wzrastania w takich warunkach. – *Pamiętam, że przed własnym profesorem, który znał mojego syna, żaliłem się: „On mi zabiera narzędzia i robi z nich prawdziwe konstrukcje, łączy je gliną, ja je mam po prostu uwięzione!” A mój profesor pocieszał mnie, radził, żebym tych rzeczy nie psuł...*

Artystyczne wychowanie od dziecka „zupełnie wystarczało” – twierdził Robert, dlatego nie musieli z siostrą chodzić *do szkół artystycznych, tylko do normalnych*. Dopiero na studia wybrali szkołę plastyczną (PWSSP, później zwaną Akademią Sztuk Plastycznych, a obecnie Uniwersytetem Artystycznym) w Poznaniu. Hanna, po mężu Sobaszewicz, wyspecjalizowała się w architek-

turze wewnątrz, Robert – oczywiście, w rzeźbie. Przyznawał, że *„akademia to było tylko doszlifowanie pewnych pojęć, a nie nowe doświadczenia warsztatowe; wszystko zdarzyło się wcześniej w domu”*.

Wkrótce, w 1980 roku, osiągnął – do spółki z ojcem – pierwszy spektakularny sukces: zwycięstwo w konkursie na pomnik Juliusza Słowackiego w Warszawie. – *Miałem 20 lat, a „Słowacki” stał się dla mnie szkołą życia* – wspomina, a jego opowieść o dziesięcioletnich staraniach o realizację zwycięskiego projektu brzmi jak... kryminał (kradzież zwycięskiego modelu, odzyskanie, kilkakrotna zmiana lokalizacji itp.); ostatecznie do odlewu nie doszło.

RODZAJE EKSPRESJI

Perypetie ze „Słowackim” zakończyły współpracę syna z ojcem, która była... dynamiczna. – *Gdy dzieliliśmy pracownię, narzędzia... często latały w powietrzu*. Wynikało to nie tylko z różnicy charakterów, ale głównie z powodu tworzenia się nowej, odmiennej osobowości twórczej Roberta. Jak na młodego twórcę przystało, próbował odciąć się od wpływów ojca, także artystycznych.

W PWSSP studiował (w latach 1979-1984) u profesorów, którzy mieli *inny rodzaj ekspresji*. Dobrym przykładem może być rzeźbiarski portret. – *Moi profesorowie właściwie nie portretowali* (dyplom Sobociński junior zrobił u prof. Jana Berdyszaka, znanego z „obiektów przestrzennych” i instalacji). – *Chociaż portretu uczyłem się u ojca, który był świetnym portrecistą, to jednak różniliśmy się zasadniczo w podejściu do tego zagadnienia: on robił mądrą syntezę portretu, dokonywał symetrii twarzy (próbował mi to wpoić, co mu się nie udało); ja jestem zwolennikiem żywego portretu – moje prace są niesymetryczne, tak jak ludzie są niesymetryczni*.

Podczas studiów Sobociński junior był znany z kontrowersyjnych eksperymentów wizualno-przestrzennych. – *Przeszedłem okres skrajnych eksperymentów, ale nigdy nie negowałem materii. Jednymi z pierwszych moich rzeźb były spirale, których mechanika zachowała się w późniejszych figurach*. Swoje prace wystawiał w Galeriach O.N., Kontakt i Wielka 19.

W 1983 roku, wraz z imiennikiem Robertem Fizkiem, studentem historii sztuki UAM, stworzyli **Studio Wizualne Kontakt**. Gdy Studio zyskało siedzibę w centrum miasta, czyli w Klubie MPlK przy ul. Ratajczaka, sztuka młodych twórców mogła dotrzeć do szerszej publiczności. W lutym 1985 roku Robert Sobociński pokazał tam swój „*Dalszy etap rzeźbienia*”. I tak wypowiadał się w piśmie studenckim: – *Działalność Studia jest odpowiedzią na tendencje we współczesnej sztuce. Jest więc powrotem do działań przedmiotowych (w odpowiedzi na erę konceptualizmu). Z drugiej strony staramy się być otwarci*

na indywidualność twórców – co także w jakimś sensie jest odbiciem współczesnych tendencji...

W artykule można było też przeczytać, że Studio Wizualne Kontakt *nie ogranicza się jedynie do prezentacji twórczości młodych artystów, ale także przygotowuje przyszłych krytyków sztuki*. Do tego gremium należała studentka historii sztuki, Aleksandra, która stała się później panią Sobocińską (a w dalszej przyszłości – rzeczniczką prasową Muzeum Narodowego w Poznaniu).

Gdy Jerzy Sobociński realizował historyczny pomnik *Bolesława Chrobrego* (1985 r.; pierwszy król ma twarz i posturę wzorowaną na popularnym wtedy piłkarzu, Józefie Młynarczyku – ujawnił syn), Robert budował „**Pancerze**”, jak mówił: *„z potrzeby wyostrzenia własnego obrazu formy w niesprzyjających warunkach”*. *Zapewniały przetrwanie... do lepszej przyszłości*.

SZUKANIE PRZESTRZENI

Robert Sobociński szukał przestrzeni. W związku z tym, będąc jeszcze formalnie studentem PWSSP, rozpoczął studia architektoniczne na Politechnice Poznańskiej. Choć przerwał je po dwóch latach, architektura stała się ważnym elementem w jego pracy artystycznej i zawodowej (m.in. wraz z architektem Jerzym Suchankiem prowadzili wspólną pracownię architektoniczną), kształtując tak istotną dla tego twórcy interdyscyplinarność.

Potrzeby interdyscyplinarności i przestrzeni sprawiły, że Sobociński nawiązał też współpracę z teatrem, konkretnie – z grupą aktorów tworzących Scenę Młodych w Poznańskim Teatrze Lalki i Aktora „Marcinek”.

– *Eksperymentowałem z przestrzenią teatru, tworząc niewielkie etudy i performance wychodzące z doświadczeń sztuk plastycznych*. Tak powstało, w 1987 roku, jego autorskie przedstawienie „*Boskiej komedii*” Dantego. Nie tylko sam dokonał adaptacji tekstu, zaprojektował scenografię (m.in. „*aktorzy grali na „negatywie” ziemi*”, czyli dziurze w ziemi – jej odlew powstał z autentycznej dziury, na której później stanął dom artysty) i kostiumy, ale także wyreżyserował spektakl; współpracował też z choreografem oraz autorem muzyki. Jak się okaże w następnych latach – to przedstawienie „powróci” do Sobocińskiego w postaci rzeźb, które zaistnieją w *różnych przestrzeniach Europy*.

Pod koniec lat 80. XX wieku Robert Sobociński zyskał też prywatną przestrzeń, czyli własną pracownię. Po „separacji” z ojcem, odwiedzając ich osobne miejsca pracy artystycznej, można było wyraźniej dostrzec różnice osobowości twórczych. Pracownia Jerzego Sobocińskiego – z maleńkimi okienkami u góry i okrągłymi świetlikami-lunetami w suficie – przypominała trochę celę zakonnika (okrągłe otwory, jak aureole wokół głów wyższych rzeźb, potęgowały jeszcze „mistyczne” skojarzenia). Miejsce pracy Roberta Sobocińskiego powstało

bliżej natury, bo pod lasem na Junikowie i jest bardziej „artystowskie” – z przeszklonym, spadzistym dachem oraz ścianą-oknem wysokim na 7 metrów. Choć pracownia Roberta nie jest mała, przy natłoku pracy artysta chętnie wybiera przestrzeń rozległego ogrodu (oczywiście, w zależności od pory roku i pogody). Po prostu *„humanistyka i natura są głównymi obiektami zainteresowań artysty”*, co widać w jego rzeźbach.

Sytuacja społeczno-polityczna po 1989 roku sprzyjała temu, by Robert Sobociński mógł jeszcze bardziej się uniezależnić i rozwijać karierę artysty-rzeźbiarza za granicą, przede wszystkim we Francji.

W kraju – w poznańskiej Galerii MR, w salach Pałacu Górków – zdążył jeszcze zaistnieć w październiku 1990 roku indywidualną wystawą rzeźb w brązie. W katalogu do tej ekspozycji można przeczytać tekst Mariusza Rosiaka: *„Z pracy na pracę krystalizowało się coraz bardziej u Sobocińskiego zagadnienie formy, która rozstrzygała się w procesie odnajdywania tego, co w niej prymarne, nacechowane organicznie, odsyłające do wyobrażeń przedhistorycznych. I dalej: „pociąga go swoisty atawizm formy.”*

Tekst M. Rosiaka znalazł się również w pierwszym katalogu Roberta Sobocińskiego w paryskiej **Galerie Koralewski**, z którą na początku lat 90. XX wieku nawiązał współpracę. Rzeźbiarz podkreśla, że *„Tadeusz Koralewski i artystyczne środowisko galerii stało się podstawowym miejscem mojego rozwoju.”*

Polski artysta zaczął regularnie prezentować swoje prace *„w większości istotnych salonów rzeźby w Paryżu”*. Przykładowo kilkakrotnie pokazywane były podczas Triennale Rzeźby w Paryżu, na prestiżowej wystawie *„Wizje Europy”* na Wieży Eiffła (1992) czy podczas jednych z najważniejszych targów sztuki nowoczesnej na świecie – FIAC w paryskim Grand Palais (w 1993 r. Robert Sobociński miał tam indywidualny pokaz prac). Brał także udział w ekspozycjach w Belgii, Holandii i Niemczech.

POMNIKI Z HISTORIA

Nie znaczy to jednak, że Robert Sobociński zaniechał działalności w kraju. Między innymi tworzył prace o zabarwieniu patriotycznym, jak dynamiczny **pomnik Jana Henryka Dąbrowskiego** na rozpędzonym wierzchowcu w Środzie Wielkopolskiej; został on odsłonięty 14 czerwca 1997 roku, z okazji 200-lecia powstania *Mazurka Dąbrowskiego*, więc na cokole widnieje sztandar z napisem: *Marsz, marsz, Dąbrowski.....*

Prywatnie Sobociński junior szczyił się, że zrealizował konny pomnik wcześniej niż ojciec. Bowiem Jerzy Sobociński mógł taki pomnik wpisać do swojego dossier dopiero 2 lata później. Chodzi o Świętego Marcina na koniu

(wzorowanego na rzymskim posągu konnym Marka Aureliusza), który został odsłonięty 11 listopada 1999 roku w Odolanowie.

W listopadzie 1997 roku ojciec i syn mieli „*Wspólną wystawę*” (głosił tytuł artykułu) w Scenie na Piętrze. Co ciekawe – była to pierwsza ekspozycja małych form rzeźbiarskich, czyli „poezji rzeźbiarskiej” Sobocińskiego seniora, jak wiadomo, specjalizującego się przede wszystkim w monumentach. Jerzy Sobociński mówił wtedy o twórczości syna, która „*podejmuje problemy zintegrowania materii z naturą, jej przenikanie*”: – *Syn rzeźbi jakby od środka. Jest to dalszy krok w stosunku do mojej twórczości, ale z drugiej strony – kontynuacja.*

Jak *Chrobry* był istotny dla kariery Jerzego Sobocińskiego (piszemy o tym w scenariuszu), tak dla Roberta ważną realizacją w kraju stał się „**Pomnik Katyński**”.

KATYŃ – DRZEWO ŻYCIA

Rzeźbiarz twierdzi, że ten pomnik zawsze w nim „tkwił” – pierwszy szkic stworzył na drugim roku studiów. Długo zmagał się z projektem: ekspresją wibrującej formy, spadającymi figurami, ze stosunkiem do ziemi, destrukcją materiału. Natomiast myśl, by kompozycję – ów grób – postawić w pionie, jak „*drzewo życia ofiar Katynia*”, przyszła mu do głowy podczas spaceru w lesie na Junikowie. Mówi: – *Nawet gdyby nikt u mnie tej rzeźby nie zamówił, prawdopodobnie i tak bym ją zrobił.* Traktował to jako swój patriotyczny obowiązek, ale i rodzinną powinność; w Katyniu zginęli krewni jego żony, Aleksandry.

Gipsowy model „Katynia” powstał w latach 90. XX wieku, wypełniając niemal całą, obszerną przecież, pracownię Sobocińskiego juniora. W dodatku zajmował ją przez kilka lat, z powodu perturbacji z lokalizacją. – *Walka o „Katyń” była o wiele cięższa i dłuższa [niż o pomnik Czerwca 1956], choć toczyliśmy ją nie za Komuny, a w III Rzeczypospolitej* – mówiła Ewa Najwer ze Stowarzyszenia „Katyń”. – *Teraz oba pobliskie pomniki mogą prowadzić społeczny dialog* – dopowiadała. Bowiem pomnik katyński stanął niedaleko placu Mickiewicza – w parku na zapleczu zamku cesarskiego w Poznaniu.

Była połowa września 1999 roku. „*Pomnik wjechał na skwer na ciężarówce. Olbrzymi. Waży 3 i pół tony*” – relacjonowałam dla „*Expressu Poznańskiego*”: „*Robert Sobociński chodzi nerwowo wśród zebranych osób (...) jakby nieobecny; skupiony na brązowej masie. – Najcięższy poród z możliwych – skomentowała lata starań Aleksandra Sobocińska*”. Potem brązowy kolos poszybował w górę. Wreszcie osiadł na betonowym postumencie, umocowany metalowymi prętami i zaprawą. – *To historyczny moment* – skomentował ktoś przez megafon. „*Robert Sobociński – nareszcie szczęśliwy – rzucił się w objęcia Kazimierza Łuszczki. – Bez pana Kazimierza, szefa odlewni w Szymanowie, ten*

pomnik w ogóle by nie stanął! Była to chyba najtrudniejsza realizacja odlewu w Polsce – rzeźbiarz wskazywał na liczne postaci, zagięcia, łączenia trzydziestu paru kawałków. – *Tylko on mógł tego dokonać. 40 lat odlewał korpusy silników, a od 10 lat współpracuje ze mną i ojcem* – mówił wzruszony.

Oficjalnie **Pomnik Ofiar Katynia i Sybiru** został odsłonięty podczas uroczystości 17 września, w 60. rocznicę napaści radzieckiej na Polskę. Autor nazywa tę rzeźbę swoją „*bramą*” do drugiej połowy twórczego życia.

SPIŻOWE BRAMY DO EUROPY

Natomiast „*bramą do Europy*” dla Sobocińskiego były na pewno jego prace we Francji. Zawdzięcza je „*Boskiej komedii*” Dantego, czyli wspomnianemu spektaklowi autorskiemu dla Poznańskiego Teatru Lalki i Aktora „*Marcinek*”. – *Postaci kreowali aktorzy, ale powstało też kilka rzeźb, które uosabiały grupy, opisane przez Dantego: „Powracający”, „Pasja”, „Wzbudzony”*. Pokazywałem je we Francji i tam też zostały – wspomina Sobociński.

Doświadczenie teatralne wzbogaciło jego rzeźby w światło i dźwięk. Można to dostrzec w nowej realizacji – postaci *Dantego* (2000). Powstawała równoległe z „*Katyniem*”, ale jest zupełnie inna. Przeszła metamorfozę. Tak autor mówił o akcie tworzenia – *Chciałem przełamać formę pomnika, stworzyć rzeźbę otwartą. Dlatego jest ona ażurowa, wirująca. Mój „Dante” najpierw miał twarz, teraz coraz bardziej ją zniekształcam. Chcę pokazać go w momencie, gdy wychodzi z piekła. To nie jest ciało, a przestrzeń, którą postać zajmuje, wchodząc do antymaterii*.

Dlaczego właśnie Dante? – *„Kreatywność człowieka zaczyna się od momentu, gdy uświadomi sobie istnienie dwóch przestrzeni: absolutnej i rzeźwistej. Dante, przez zapisanie tej prawdy w „Boskiej komedii”, stał się ważny dla kultury nowożytnej. Powielali go wielcy – np. Słowacki w improwizacji na Mont Blanc czy Mickiewicz w Wielkiej Improwizacji”*.

W artykule „*Spiżowe bramy do Europy*” Sobociński podzielił się też refleksją, która znów świadczy o jego interdyscyplinarności; została wypowiedziana kilka lat przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, we wrześniu 2000 roku: – *Sądzę, że uświadomienie sobie, że również nasza kultura korzeniami sięga do twórczości Dantego, że tam jest jej źródło, pozwoli nam naprawdę zaistnieć w nowożytnej kulturze śródziemnomorskiej, a więc kulturze Wspólnej Europy. Ciągłe jeszcze nie mamy świadomości, że jesteśmy jej częścią”*.

Wspólna Europa coraz bardziej też doceniała dzieła Roberta Sobocińskiego. W 2000 r. artysta brał udział w międzynarodowej wystawie „*Transis d’aujourd’hui*” (nazwanej tak od słynnej nagrobnej rzeźby *Le Transi*), gdzie pokazał ponad czterometrowe dzieło z brązu „*L’autre*” („*Inny*”); rzeźba – zaku-

piona przez władze miasta Bar-Le-Duc – stanęła w parku otaczającym Muzeum Miejskie. W tej lotaryńskiej miejscowości znalazł się również *Dante*.

W 2001 roku Sobociński został ponownie zaproszony do udziału w paryskim triennale – pokazał tam trzymetrową kompozycję z brązu zatytułowaną „*Gaja*”. Dzięki znaczącym prezentacjom na terenie Francji, zwiększył się popyt na rzeźby polskiego artysty w kolekcjach prywatnych w całej Europie, a także w Stanach Zjednoczonych (Nowy Jork). Jeśli chodzi o duże rzeźby, to np. kompozycja „*Ikar*” znalazła się w parku otaczającym XVII-wieczną rezydencję w Normandii, a „*Powracający*” – w Saint-Tropez. Sześciometrową kompozycję „*La Vie*” umieszczono jako centralny akcent przeszklonego hallu paryskiego biurowca France Telecom Mobile. Poza obiektami monumentalnymi, zainteresowaniem cieszyły się też bardziej kameralne prace artysty. Zamówień było tak dużo, że w 2006 roku Sobociński zdecydował się otworzyć stałą pracownię w Paryżu. Tak podsumowuje swoją zagraniczną działalność początku XXI wieku: – *Był to bardzo intensywny okres pracy. Powstało wiele rzeźb i rysunków. A jeszcze więcej artystycznych przyjacieli. I dodaje: – Jako młody artysta nie sądziłem, że moja twórczość tak mocno zakorzeni się we Francji.*

Efektem zagranicznych kontaktów Roberta Sobocińskiego było również **Międzynarodowe Biennale Rzeźby** w Poznaniu. Organizował je z pomocą finansową m.in. Miasta – jak nazwa wskazuje – co dwa lata (było też jedno triennale), od 1998 do 2004 roku, przede wszystkim w Poznaniu; jedna z edycji odbyła się we francuskim Bar-Le-Duc. Podczas tych „festiwali rzeźby” można było zobaczyć prace najlepszych artystów z kraju i zagranicy, w tym nowe rzeźby Sobocińskiego. Artysta miał też wystawę indywidualną w **Galerii Rzeźby** przy Scenie na Piętrze, która stała się oficjalnym salonem artystycznym i towarzyskim rzeźbiarzy poznańskich.

WIKI-POMNIKI

Jeśli polegać na Wikipedii, to Robert Sobociński, jest przede wszystkim twórcą... *Starego Marycha z ulicy Półwiejskiej!* W każdym razie ten pomnik figuruje na pierwszym miejscu listy jego dzieł. Dopiero jako drugi „w Poznaniu” znalazł się „*pomnik Ofiar Katynia i Sybiru*”. „Na podium” są też *Koziołki przy placu Kolegiackim*, a czwarty (i ostatni z wymienionych poznańskich realizacji) to „*Zyga Latarnik na Grobli*”.

Skoro **pomnik Starego Marycha** jest tak istotny w internetowym rankingu, warto poświęcić mu trochę uwagi. Otóż, rzeźba przedstawiająca fikcyjną postać, stworzoną przez Juliusza Kubla dla poznańskiego Radia, jest pewnego rodzaju fenomenem. Odświeżona uroczyście w pierwszym dniu wiosny 2001 roku, stała się ulubionym miejscem spotkań nie tylko poznaniaków. W eterze Marycha,

bohatera gawęd gwarą poznańską, kreował aktor, Marian Pogasz. Dlatego spiżowy wizerunek, który stworzył Sobociński, nawiązuje do tej postaci. – *Pogasz był już bardzo chory, gdy go portretowałem, ale utrwaliłem jego twarz w lepszej formie – tę rzeźbę zachował Juliusz Kubel. Natomiast w pomniku Starego Marycha trochę „odjechałem” od dosłowności portretu.* Jednak, nawet ci, którzy nie znają historii poznańskiego everymana, jego pomnik „z teką” i rowerem uważają za „kultowy”.

Równie popularne są **Koziółki przy placu Kolegiackim**, które – szczególnie podczas remontu Starego Rynku w Poznaniu – przejęły od tych „trykających się” na wieży Ratusza rolę symboli Poznania. I one są w pewnej mierze efektem współpracy rzeźbiarza z satyrykiem – to Kubel miał zasugerować Sobocińskiemu, by były to koziółki „Szancerowskie”, czyli przypominające te z obrazków Jana Marcina Szancera, słynnego polskiego ilustratora bajek.

„Poza Poznaniem” na pierwszych miejscach w Wikipedii uplasowały się 3 łódzkie realizacje Sobocińskiego: *Kufer Reymonta*, figura *Lampiarza* i *Fotel Jaracza*. Dalej m.in. pomniki: marszałka Józefa Piłsudskiego w Kutnie, Stanisława Wokulskiego w Skierniewicach, Augusta Cieszkowskiego w Swarzędzu oraz rzeźba Wronieckiego Osiołka na rynku we Wronkach. Na próżno szukać w spisie chorzowskiego „kolosa”, czyli kilkumetrowej rzeźby *postaci trzymającej miecz wbity w ziemię* w stylu *realizmu symbolicznego z czasów międzywojnia* na 15-metrowym cokole, którą Robert Sobociński wygrał konkurs na rekonstrukcję pomnika ku czci bohaterskich powstańców śląskich (167. pułk piechoty). Jest za to *Ławeczka Karlika i Karolinki w Ogrodzie Róż w Parku Śląskim w Chorzowie*.

Zresztą, trudno wymienić wszystkie rzeźby Roberta Sobocińskiego – sam autor twierdzi, że jest ich ze sto. Ale może warto by wspomnieć o pomniku *Hubala*, który „jak żywy” wychodzi z lasu? – *Muszę powiedzieć, że to było dla mnie przeżycie, że robiłem figurę tak niesamowitego człowieka! Zresztą, jako pierwszy pokazałem postać Hubala, mniej więcej do kolan, a nie tylko portret. A jak robisz pierwszy pomnik, to jakby narzucasz odbiorcom pewien obraz – mówi autor. **Hubal** Sobocińskiego został postawiony w autentycznym miejscu – dokładnie tam, skąd Henryk Dobrzański, pseud. Hubal, wychodził z lasu, w którym się ukrywał...*

TERAZ WIELKA BRYTANIA

W kategorii „za granicami” Wikipedia wymienia dwa pomniki w Wielkiej Brytanii: *Pomnik Polskich Sił Zbrojnych w Birmingham* oraz *Pomnik Fryderyka Szopena (!) w Manchesterze*.

Pomnik Sił Zbrojnych w Birmingham, a dokładnie w brytyjskim Memorial Arboretum w Staffordshire, to wielki monument, nie tylko z powodu swej wagi stu ton. Artysta opowiada, że zanim go zrealizował, musiał przeprowadzić „poważne historyczne studia”, korzystając z najnowszych badań historyków, między innymi Normana Daviesa. Oprócz tego kontaktował się z autentycznymi świadkami wydarzeń. – *Na froncie pomnika jest figura łączniczki z powstania warszawskiego. Zanim ją zrobiłem, miałem spotkanie w polskim ośrodku kultury w Londynie z czterema, dziś starszymi już, paniami, które były łączniczkami. I one mi podpowiedziały, jak taka postać powinna wyglądać. Inna łączniczka – matka profesora z Londynu, została przeze mnie do tego pomnika sportretowana; i stoi dziewczyna w Birmingham – ma 3 i pół metra.*

Na pomniku są też uwiecznieni żołnierze różnych formacji: od generała Maczka, marynarz z *Błyskawicy* oraz polski pilot RAF. – *Było wielu konsultantów (panowie niekiedy około 90-tych, ale w świetnej formie), toczyły się zajadłe dyskusje na temat detali, a ja musiałem to wszystko ogarnąć.*

Pomnik poświęcony Polakom, którzy stracili życie w czasie II wojny światowej w Wielkiej Brytanii, został odsłonięty w 2009 roku. Kilka lat później powstało *Drzewo życia* (tym razem realistyczne, nie metaforyczne) Sobocińskiego, a właściwie olbrzymie założenie architektoniczne dla tego brytyjskiego Arboretum pamięci. Zaprojektowane niecałe pół kilometra od figuratywnego monumentu poznańskiego rzeźbiarza, głosi potrzebę „pokoju, zrozumienia i pojednania” (*Peace. Understanding. Reconciliation.*) między narodami.

Natomiast **Pomnik Chopina** (2011) autorstwa Roberta Sobocińskiego w Manchesterze jest największym pomnikiem kompozytora poza Polską. – *Pierwszym zadaniem, które sobie postawiłem, to odkłamać jego twarz. Widziałem na Majorce odlew maski pośmiertnej Chopina, to – umówmy się: nasze wyobrażenie o nim jest znacznie wykrzywione poprzez naśladownictwo kolejnych obrazów, powielanie nieprawdziwych, „wyczyszczonych”, wyidealizowanych portretów. W Manchesterze zrobiłem portret twarzy Chopina zbliżony do autentycznej formy jego twarzy – twierdzi Sobociński. Oprócz postaci kompozytora przy fortepianie, kompozycję uzupełnia Muza oraz alegoria *Etiudy rewolucyjnej*.*

Warto też wspomnieć, że plenerowe rzeźby poznańskiego artysty, które na co dzień zdobią Szlak Bursztynowy w Kaliszu, były eksponowane w 2012 roku, jako promocja polskiej sztuki, podczas Igrzysk Olimpijskich w Londynie. Między innymi „*Kosmogonia*”, „*Chaos*” i „*Wzbudzony*” były ustawione na nowo wybudowanym moście w Southend, gdzie Tamiza uchodzi do morza, około 20 kilometrów od stadionu olimpijskiego, na którym zostały rozegrane zawody w kilku dyscyplinach olimpijskich. W sumie Sobociński pokazał w Londynie piętnaście swoich rzeźb. [Ciekawostką jest fakt, że dwie z „kaliskich” rzeźb –

„Chaos” i „Wzbudzony” – prezentowane były wcześniej, w lipcu 2011 r., przed gmachem parlamentu w Hadze, z okazji polskiej prezydencji w Radzie UE, a inne prace Sobocińskiego pokazano w budynku Europejskiego Urzędu Patentowego].

RZEŹBIARSKI KOSMOS

„Chaos” i „Kosmogonię” Sobociński uważa za najistotniejsze rzeźby w cyklu; tak je opisuje: – *Rzeźba może być projekcją głębokich struktur, które budują kosmos, materią w skali cząstkowej i oddają formę biologiczną żywej substancji.*

Powstawanie takich „ażurowych” rzeźb, ich form i odlewów, na przykład metodą wosku traconego, to dla zwykłego zjadacza chleba niezrozumiały „kosmos”. Tymczasem twórca tłumaczy: – *Technologia odlewu brązu – przynajmniej dla potrzeb artystycznych – nie zmieniła się od tysiąca lat.* Odlewnia brązu w Szymanowie jest dla Roberta Sobocińskiego tak samo ważna jak jego pracownia rzeźbiarska; noszą wspólną nazwę – ART PRODUCT.

Dla artysty i odlewnika to współczesna technologia jest „kosmosem”. Oповідаł, że gdy jego ojciec robił olbrzymi pomnik Pawła Edmunda Strzeleckiego w Australii (dzisiaj widoczny z satelity Google Earth), żeby odebrać maila z danymi, musiał jechać do ambasady w Warszawie. Natomiast gdy on sam – bodajże w 2015 roku – robił płaskorzeźbę tegoż Strzeleckiego w Dublinie (upamiętniającą pomoc podróżnika i odkrywcy dla głodujących Irlandczyków) jego współpracowniczka-architektka „wjechała” na filar budynku przez Google i... *zmierzyła go. I moja płaskorzeźba pasowała co do centymetra!*

Chociaż można powiedzieć, że to rzeźby takie, jak spirale, „Chaos” czy „Wzbudzony” stały się „znakiem firmowym” Roberta Sobocińskiego, nie zaniechał on przedstawić figuratywnych. Najnowszym tego przykładem może być **pomnik Roberta Gamble** w brązie, który pojawił się przed siedzibą Wydawnictwa Media Rodzina, przy ulicy Pasieka w Poznaniu, jesienią 2022 roku. Założyciel wydawnictwa, dzięki któremu do Polski trafił cykl powieści o Harrym Potterze, jest – zdaniem rzeźbiarza – przykładem osoby, która zmieniła się „totalnie” (dlatego tak trudno uwiecznić właściwą postać). – *To było bardzo ciekawe zadanie, bo on ewaluował: od takiego „filmowego” młodego Amerykanina, zwalistego faceta, a potem nagle „posunął się” w stronę Gandhiego; i na końcu był najlepszy: wysublimowany, bardzo ciekawy. I takiego go zrobiłem.*

Czas ucieka, rzeczywistość i my wszyscy się zmieniamy. Robert Sobociński z junióra stał się... seniorem, a jego pracownię wypełniają nie tylko rzeźby ojca i jego samego, ale także prasa zięcia grafika (męża córki Joanny, aktorki). Jednak nadal jest artystą ciekawym świata i poszukującym nowych wyzwań.

Dowodem na to jest chociażby obrany przez niego nowy artystyczny kierunek – Litwa. Jesienią i zimą 2022 roku swoje prace prezentował na targach ArtVilnius, a także miał indywidualną wystawę w galerii Menu Tiltas w Wilnie oraz w Pałacu Ogińskich w Płungianach (trwała do połowy lutego 2023).

Jeszcze bardziej zadziwia fakt, że po latach pracy w „*ulubionym tworzywie*”, czyli w brązie, ostatnio Robert Sobociński wybiera kamień, a konkretnie marmur. Sam mówi tak: – *Nowe rzeźby. Transis to zarys ludzkiej postaci w procesie ostatecznej transformacji, w trakcie której w nieskończoną przestrzeń wyrusza ostatni ślad życiowej energii. Studium człowieka zachwianego w kilku wariantach. Rzeźba w czarnym marmurze, wykuwana w sezonie letnim, czeka na dalszą pracę w roku 2023.*

W rozległym ogrodzie, naturalnym miejscu dla skał, stoją także rzeźby z białego marmuru, przypominające starożytne posągi, bardziej ze względu na fakturę niż wygląd. Jaki one obiorą azymut?

a. Pozycje zwarte

1. KTO jest kim w Poznaniu / red. Michał Piotrowski. – Poznań : Wydawnictwo ITAKA sp. z o. o., 1997. – 774 s.
[Sobociński Jerzy Franciszek, Sobociński Robert – s. 578]
2. ROBERT Sobociński Sculptures (katalog) / Marie-Odile Andrade, Mariusz Rosiak. – Paryż : Galerie Koralewski, 1991. (str. nienumerowane, il. IX)

b. Artykuły

1. DZIĘN w odlewni w Szymanowie / Małgorzata Derwich. W: G a z e t a P o z n a ń s k a (E x p r e s s P o z n a ń s k i). – 2000 (16 VI)
2. ICH śmierć miała sens... / Małgorzata Derwich. W: E x p r e s s P o z n a ń s k i. – 1999 (czw.16 IX), nr 217, s. 1, 4
3. „KONTAKT” pomaga poznać młodą sztukę / Małgorzata Derwich. W: E x p r e s s P o z n a ń s k i (Galimatias – studencki dodatek Expressu). – 1985 (14 III), nr 52
4. „KONTAKT” / Małgorzata Derwich. W: S p o j r z e n i a – J e d n o d n i ó w k a s p o ł e c z n o - k u l t u r a l n a s t u d e n t ó w P o z n a n i a. – 1985 (VI), s. 2
5. OFIARY Katynia zastygłe w brązie / Małgorzata Derwich. W: E x p r e s s P o z n a ń s k i – 1999 (14 IX), nr 215, s. 4
6. PAMIĘCI Strzeleckiego / Anna Plenzler. W: G ł o s W i e l k o p o l s k i. – 2008 (8/9 XI)

7. PAMIĘTALI o Strzeleckim/ SOB. W: Głos Wielkopolski. – 2008 (13 XI)
8. POZNAŃSKI kolos znów na cokole / Małgorzata Derwich. W: Express Poznański. – 2000 (8 IV), nr 84, s. 4
9. RZEŹBIARSKI salon / Małgorzata Derwich. W: Gazeta Poznańska. – 2001 (23 XI)
10. SPIŻOWE bramy do Europy / Małgorzata Derwich. W: Arkusz. – 2000, nr 9 (106), s. 16
11. SZTUKA życia / Włodzimierz Braniecki. W: Świat Rodzinny (sobotni dod. Głosu Wielkopolskiego). – 1994 (7 V), nr 11, s. 8-9
12. WSPÓLNA wystawa / M. Derwich. W: Express Poznański. – 1997 (14 XI)
13. ZMARŁ Jerzy Sobociński / Włodzimierz Braniecki. W: Głos Wielkopolski. – 2008 (4 XI), nr 258, s. 23
14. ŻYCIE zakłęte w brzoście / Małgorzata Derwich. W: Express Poznański. – 1997 (22 XI), nr 262, s. 8

c. Netografia

https://pl.wikipedia.org/wiki/Robert_Soboci%C5%84ski

<http://www.artproduct.com.pl/>

<http://robert.sobocinski.artproduct.com.pl/>

<http://robert.sobocinski.artproduct.com.pl/boautorze.html>

<http://robert.sobocinski.artproduct.com.pl/bnotaf.html>

<http://robert.sobocinski.artproduct.com.pl/bwystawy.html>

<https://sukcespopoznansku.pl/pl/aktualnosci//bycie-artysta-nie-zwalnia-z-wynoszenia-smieci?fbclid=IwAR3CK8NnKhaslInpScGUS7EeALde03W79d6lEXyPx7XJX3ffkDJZOHT1eJ8>

https://m.facebook.com/profile.php?id=100088426577131&eav=AfZEkvQJC_8lRypISITj_KXL4lnKa2fehhX9f20yv_gBOnQ99mi9Z-w5nisY0WBCeb8&tsid=0.9351101316984318&source=result

<https://www.wprost.pl/325835/rzezby-roberta-sobocinskiego-jada-na-olimpiade-do-londynu.html>

Izabela Wielicka

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

DRAMATY I SUKCESY BIBLIOTEKI NARODOWEJ. 95 LAT POLSKIEJ KSIĄŻNICY

Idea polskiej biblioteki narodowej

Polska Biblioteka Narodowa należy do największych i najstarszych bibliotek narodowych świata. Jej tradycje sięgają początku XVIII w. i mają związek z działalnością Andrzeja Stanisława Załuskiego – prawnika i mecenasa nauk oraz Józefa Andrzeja Załuskiego – bibliofila i bibliografa. Bracia połączyli swoje prywatne zbiory i umieścili je w zakupionej przez Andrzeja kamienicy przy ul. Daniłowiczowskiej w Warszawie – w pałacu Daniłowiczowskich, a **8 sierpnia 1747 r.** odbyło się uroczyste otwarcie Biblioteki Załuskich. Książnica prywatnej fundacji liczyła około 200 000 woluminów i była publiczna. Wśród jej zasobów znajdowały się bardzo cenne zabytki polskiego i europejskiego piśmiennictwa m.in. pochodzące z królewskich kolekcji: Zygmunta Augusta, Stefana Batorego, Wazów i Jana III Sobieskiego. W ciągu niespełna półwiecza Biblioteka Załuskich stała się jedną z największych i najlepszych europejskich bibliotek epoki oświecenia i zyskała rangę narodowej. Po śmierci fundatorów pieczę nad książnicą przejęła Komisja Edukacji Narodowej, która nadała jej nazwę: Biblioteka Rzeczypospolitej Załuskich zwana. Od 1780 r., zgodnie z uchwałą sejmową, biblioteka miała prawo do bezpłatnego otrzymywania obowiązkowego egzemplarza wszystkich druków ukazujących się w ówczesnym państwie polskim, co miało zapewnić kompletność zbiorów.

Świetność biblioteki nie trwała jednak długo. Jej rozwój przerwały carskie represje po upadku insurekcji kościuszkowskiej w 1794 r. Z rozkazu Katarzyny II liczące już ponad 400 000 woluminów zbiory zostały wywiezione do Petersburga i stały się podstawą tworzonej tam Biblioteki Cesarskiej. Ponadstuletni okres zaborów to trudny czas dla polskiej kultury, ale misję braci Załuskich kontynuowano zarówno w kraju, jak i na emigracji. Polskie piśmiennictwo przechowywano w zbiorach prywatnych. Do jego kolekcjonerów należeli m.in.: Tadeusz Czacki w Porycku, Stanisław Kostka Zamoyski w Zamościu czy Adam Tytus Działyński w Kórniku. Ich zbiory były udostępniane polskiemu społeczeństwu. Podobne przedsięwzięcia instytucjonalne podjęli: Józef Maksymilian Ossoliński, który w 1817 r. utworzył bibliotekę publiczną – Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Lwowie oraz Edward Raczyński – twórca, także publicznej, Biblioteki

Raczyńskich w Poznaniu w 1929 r. Narodowe aspiracje miały także księżnice warszawskie – założona w 1811 r. biblioteka Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz otwarta wraz z Królewskim Uniwersytem Warszawskim biblioteka w Pałacu Kazimierzowskim, która w 1818 r. usamodzielniała się i zyskała charakter biblioteki publicznej. Niestety i tym razem polskie bibliotekarstwo poniosło olbrzymią stratę. Po klęsce powstania listopadowego w 1831 r. oba księgozbiory wywieziono do Petersburga.

Przed kolejnym zrywem niepodległościowym myśl o tworzeniu polskiego księgozbioru odrodziła się. Konstanty Świdziński gromadził książki dla planowanej fundacji narodowej Muzeum Polskie. Powstała także biblioteka przy Szkole Głównej, która – oprócz akademickich – realizowała zadania centralnej biblioteki Królestwa Polskiego. Upadek powstania styczniowego skutkował licznymi represjami politycznymi. Szkoła Główna została zlikwidowana, a jej zbiory włączone do zasobów Cesarskiego Uniwersytetu w Warszawie. Nadzieja Polaaków na utworzenie narodowej księżnicy w zaborze rosyjskim umarła. W Krakowie funkcjonowała jednak Biblioteka Jagiellońska – jedna z najstarszych bibliotek w Europie, założona w 1364 r. Świetnie kierowana przez Karola Estreichera – wybitnego bibliotekarza, bibliografa, historyka literatury i teatru, była ona najważniejszą biblioteką na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w., stanowiąc główny księgozbiór narodowy. Na początku XX w., istotne dla polskiego bibliotekarstwa były działania Towarzystwa Biblioteki Publicznej w Warszawie, która w początkowym okresie pełniła funkcję publicznej biblioteki miejskiej i narodowej. Należeli do niego wybitni pisarze i uczeni: Stefan Żeromski, Stefan Demby, Ludwik Krzywicki i Władysław Smoleński.

Próby zbudowania narodowych kolekcji bibliotecznych podejmowano także na emigracji. Przebywający na obczyźnie politycy, uczeni i literaci, jak: Julian Ursyn Niemcewicz, Adam Mickiewicz, Józef Ignacy Kraszewski, Henryk Gierczyński gromadzili księgozbiory prywatne, które potem przekazywano do polskich bibliotek. W Paryżu powstała Biblioteka Polska oraz biblioteka batignolska przy Szkole Polskiej. W Szwajcarii skupiano książki i eksponaty w Muzeum Narodowym Polskim w Rapperswilu. Idea wielkiej narodowej biblioteki, stanowiącej archiwum piśmiennictwa polskiego oraz centralny ośrodek bibliograficzny, dokumentacyjny i naukowy, mogła jednak zrealizować się dopiero w wolnej ojczyźnie.

Historia Biblioteki Narodowej

Do powstania Biblioteki Narodowej przysłużył się znacznie Stefan Demby – naczelnik Wydziału Bibliotek w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, który już od 1921 r. zaczął gromadzić zbiory z myślą o narodowej

księżnicy. W latach 1923-1934 powracały do kraju rękopisy dawnych polskich bibliotek z XVIII i XIX w., które w okresie rozbiorów zostały skonfiskowane przez rząd carski i wywiezione do Petersburga, a na podstawie traktatu ryskiego w 1921 r. zostały zwrócone Polsce przez Związek Radziecki. W wyniku rewindykacji odzyskano ponad 13 000 rękopisów. Zanim powstała Biblioteka Narodowa trzymano je tymczasowo w Bibliotece Uniwersyteckiej. W 1925 r. narodowa kolekcja wzbogaciła się o przekazany w darze zbiór rękopisów Ponińskich z Horyńca, a w 1927 r. szwajcarskie zbiory Muzeum Narodowego Polskiego w Rapperswilu, które włączono do depozytu rękopisów nowszych w Centralnej Bibliotece Wojskowej. Na rzecz kolekcji narodowej przekazano także zbiory Szkoły Polskiej na Batignolles w Paryżu i Towarzystwa Przyjaciół Polski w Londynie. Na podstawie rozporządzenia ministrów: wyznań religijnych i oświecenia publicznego oraz spraw wewnętrznych z **4 lipca 1927 r.** zaczął napływać dla przyszej „narodówki” egzemplarz obowiązkowy druków z całego kraju.

Wreszcie Biblioteka Narodowa została utworzona. Stało się to rozporządzeniem prezydenta Rzeczypospolitej, z mocą ustawy, **24 lutego 1928 r.** – 180 lat od otwarcia Biblioteki Załuskich w Warszawie. Zadaniem nowej instytucji miało być gromadzenie i przechowywanie „całokształtu produkcji umysłowej narodu polskiego wyrażonej pismem, drukiem lub jakimkolwiek innym sposobem mechanicznym lub chemicznym, o ile dotyczy grafiki”, a także literatury w językach obcych „odnoszącej się do narodu polskiego” lub „niezbędnej dla rozwoju umysłowości polskiej”. W strukturze BN funkcjonował Instytut Bibliograficzny, który prowadził bibliografię bieżącą ogólną i opracowywał „Urzędowy Wykaz Druków”.

Zbiory Biblioteki Narodowej były rozproszone w wielu miejscach. Instytucja nie miała własnej siedziby – wynajmowała około 2 000 m kw. powierzchni w nowym gmachu Biblioteki Wyższej Szkoły Handlowej przy ul. Rakowieckiej. Jej uroczyste otwarcie miało miejsce **28 listopada 1930 r.** z udziałem prezydenta Ignacego Mościckiego. Rok później w strukturze biblioteki znalazło się Biuro Międzynarodowej Wymiany Wydawnictw.

Księgozbiór powiększał się. W 1932 r. prezydent RP przekazał Bibliotece Narodowej, przejęte w wieczysty depozyt, zbiory Biblioteki Wilanowskiej Potockich. Zasoby BN wzbogaciły się również o archiwum Zamoyskich z Podzamcza oraz nabyte drogą kupna rękopisy, należące do Józefa Ignacego Kraszewskiego. Pierwszym dyrektorem Biblioteki Narodowej został zasłużony dla instytucji Stefan Demby. **31 stycznia 1938 r.** opublikowano statut BN, w którym poszerzono jej zadania o udostępnianie zbiorów oraz gromadzenie dzieł wszystkich grup narodościowych mieszkających na obszarze państwa polskiego. W 1939 r. Biblioteka Narodowa liczyła około: 450 000 woluminów druków nowszych, 85 000 starych druków (w tym 2200 inkunabułów), 40 000 rękopisów,

80 000 obiektów graficznych, 30 000 nut i rękopisów muzycznych, 11 000 obiektów kartograficznych oraz około 10 000 jednostek Centralnego Archiwum Fonograficznego, zawierającego nagrania pieśni ludowych.

II wojna światowa to kolejny cios wymierzony w polską kulturę. Już na samym jej początku spłonęły depozyty rękopisów w Centralnej Bibliotece Wojskowej. Władze okupacyjne przeprowadziły podział organizacyjny bibliotek warszawskich, tworząc *Staatsbibliothek Warschau*, na którą składały się: Biblioteka Uniwersytecka – naukowe zaplecze dla Niemców, Biblioteka Narodowa – zamknięta składnica druków polskich oraz Biblioteka Ordynacji Krasieńskich przechowująca zbiory specjalne. Kierownikiem Biblioteki Narodowej, podległym władzom hitlerowskim, został Józef Grycz. Mimo ogromnych trudności, dołożył wszelkich starań, by zabezpieczyć opuszczone księgozbiory polskich instytucji, gromadził egzemplarze obowiązkowe z terenu tzw. Generalnej Guberni, a nawet kupował we własnym zakresie rękopisy od literatów i naukowców. We współpracy z polskim podziemiem prowadził również tajne udostępnianie książek. W czasie powstania warszawskiego w **1944 r.** stolica uległa ogromnym zniszczeniom. Księgozbiór złożony przy ul. Rakowieckiej ocalał, ale zbiory specjalne w Bibliotece Krasieńskich zostały celowo podpalone przez Niemców. W przypadku książek i czasopism drukowanych możliwe jest zastąpienie utraconych egzemplarzy innymi – strata rękopisów jest nieodwracalna. Przed okupacją niewiele udało się ich zabezpieczyć – 22 jednostki najcenniejszych zabytków rękopiśmiennych w dwóch skrzyniach dołączono do transportu skarbów z Wawelu i wywieziono, przez Rumunię i Francję, do Kanady. Wśród nich znajdowały się: Kazania świętokrzyskie, Psalterz floriański i autografy Chopina. Rękopisy ukryte w podziemiach pałacu Zamoyskich zostały zrabowane i wywiezione do Niemiec. Ogółem Biblioteka Narodowa utraciła podczas okupacji około 78% zbiorów.

W **1945 r.** Biblioteka Narodowa wznowiła swoją działalność. Udało się odzyskać część zbiorów zrabowanych przez Niemców. Powróciły też rękopisy zabezpieczone na czas wojennej zawieruchy w Kanadzie. „Narodówce” przekazywano sukcesywnie rękopisy z opuszczonych pałaców, dworów, kościołów i innych obiektów. Trafiły tu kolekcje Biblioteki Ordynacji Zamojskiej, Biblioteki Kapituły Grecko-Katolickiej w Przemyślu, resztki Biblioteki Ordynacji Krasieńskich i zbiory Morstinów. Zasoby BN powiększano również dzięki zakupom, wymianie z innymi placówkami bibliotecznymi i różnym darom.

W socjalistycznej Polsce Biblioteka Narodowa inicjowała, organizowała i wykonywała prace międzybiblioteczne służące centralnej ewidencji, wymianie i udostępnianiu zbiorów innych polskich bibliotek. Sprawowała opiekę nad najcenniejszymi polskimi zbiorami, opracowywała bibliografie, wydawała katalogi, szkoliła kadrę bibliotekarską, udzielała pomocy metodycznej i informacji naukowych oraz prowadziła katalogi centralne. W **1947 r.** powołano Radę Naukową

BN. W **latach 50.** Biblioteka Narodowa przejęła zbiory, kartoteki oraz część obowiązków zlikwidowanego Państwowego Instytutu Książki, a także prowadzenie statystyki produkcji wydawniczej, którą wcześniej opracowywał Główny Urząd Statystyczny. W jej strukturze pojawiły się m.in.: Stacja Mikrofilmowa, Dział Informacji Naukowej i Poradnictwa, Narodowy Instytut Książki i Czytelnictwa oraz Dział Zbiorów Zabezpieczonych i Druków Zbędnych z siedzibą w Bytomiu. W **1958 r.** zarządzenie ministra kultury i sztuki uczyniło BN ośrodkiem normalizacyjnym w zakresie bibliotekarstwa.

W **1961 r.** Biblioteka Narodowa przeniosła się do nowej, tymczasowej siedziby w gmachu Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych przy ul. Hankiewicza. Część zbiorów, w tym kolekcję wilanowską, przechowywano w Pałacu Krasińskich przy pl. Krasińskich oraz w budynku Biblioteki Ordynacji Krasińskich przy ul. Okólnik. W tym samym roku narodowa księżnica uzyskała prawo do egzemplarza obowiązkowego płyt gramofonowych wydawanych w Polsce. W 1965 r. biblioteka liczyła już ponad 2 000 000 różnych jednostek i zatrudniała 522 pracowników. W tym roku ukazał się też pierwszy tom periodyku naukowego „Rocznik Biblioteki Narodowej”.

Biblioteka Narodowa współcześnie

W **latach 70.** Biblioteka Narodowa znalazła swój dom przy al. Niepodległości na Polu Mokotowskim w Warszawie – kompleks budynków specjalnie zaprojektowany na jej potrzeby przez Stanisława Fijałkowskiego. To jedna z najbardziej okazałych, ale także jedna z najdłużej realizowanych inwestycji użyteczności publicznej w stolicy. Pierwszy z trzech budynków został oddany do użytku dopiero w **1983 r.** Rozpoczęła się również komputeryzacja „Centralnego Katalogu Czasopism Zagranicznych w Bibliotekach Polskich”. Była to jedna z pierwszych w Polsce prób wykorzystania elektronicznej techniki obliczeniowej do tworzenia bibliotecznych baz katalogowych. Od 1986 r., za pomocą techniki komputerowej, zaczęto opracowywać „Przewodnik Bibliograficzny” – najważniejszy człon bieżącej bibliografii narodowej.

Lata 90. to czas intensywnego rozwoju techniki komputerowej. Biblioteka Narodowa została włączona do sieci EARN, która umożliwiła korzystanie z poczty elektronicznej oraz przeszukiwanie baz danych. W związku z procesem automatyzacji prac bibliotecznych zaprzestano rozpowszechniania kart katalogowych centralnie drukowanych, zastępując je elektroniczną postacią danych. Od likwidowanej Składnicy Księgarskiej biblioteka przejęła prowadzenie Krajowego Biura ISBN, a decyzją ministra kultury i sztuki funkcję wydawcy czasopism kulturalnych: „Nowe Książki”, „Twórczość”, „Dialog”, „Literatura na Świecie” i „Ruch Muzyczny”. Postanowiono, że wszystkie bazy bibliograficzne i biblioteczne BN

będą oparte na formacie USMARC. „Przewodnik Bibliograficzny” i „Bibliografia Zawartości Czasopism” zaczęły pojawiać się na nośnikach CD-ROM. W nowym gmachu zainstalowano nowoczesną sieć teleinformatyczną. Książnica narodowa uzyskała także prawo do otrzymywania dwóch egzemplarzy obowiązkowych wszystkich ukazujących się w Polsce publikacji drukowanych, dokumentów audiowizualnych oraz elektronicznych, w tym programów komputerowych. Opracowanie bibliograficzne i biblioteczne książek zaczęto realizować w systemie INNOPAC, a elektroniczne bazy danych udostępniono czytelnikom w pomieszczeniach katalogowych. W **1998 r.** 10 baz, obsługiwanych przez system MAK, posadowiono na serwerze i udostępniono pod adresem: <https://www.bn.org.pl>. W następnym roku czytelnicy uzyskali dostęp online do katalogu zbiorów BN.

* * *

Obecnie Biblioteka Narodowa podlega Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jest centralną biblioteką państwa i jedną z najważniejszych narodowych instytucji kultury. Pełni funkcje dużej biblioteki naukowej o profilu humanistycznym, głównego archiwum piśmiennictwa narodowego oraz krajowego ośrodka informacji bibliograficznej o książce. Jest także ważnym ośrodkiem metodycznym dla innych bibliotek. Zajmuje się gromadzeniem zbiorów bibliotecznych, katalogowaniem, przechowywaniem, działalnością naukową, wydawniczą, wystawienniczą, współpracą międzynarodową oraz promocją czytelnictwa. Kierowana przez dra Tomasza Makowskiego instytucja ma bardzo rozbudowaną strukturę. W jej ramach znajdują się m.in.: Instytut Bibliograficzny, Instytut Konserwacji Zbiorów Bibliotecznych, Instytut Książki i Czytelnictwa, Zakład Czasopism, Zakład Dokumentów Życia Społecznego, Zakład Edukacji Bibliotekarskiej, Zakład Gromadzenia i Uzupelniania Zbiorów, Zakład Katalogowania Dziedziny, Zakład Kontroli Zbiorów, Zakład Rękopisów, Zakład Starych Druków, Zakład Technologii Informatycznych, Zakład Udostępniania Zbiorów, Zakład Wypożyczania Krajowego i Zagranicznego, Zakład Zasobu Wymiennego, Zakład Zbiorów Bibliologicznych, Zakład Zbiorów Cyfrowych, Zakład Zbiorów Dźwiękowych i Audiowizualnych, Zakład Zbiorów Ikonograficznych, Zakład Zbiorów Kartograficznych czy Zakład Zbiorów Muzycznych. Od 2006 r. Biblioteka Narodowa sprawuje także pieczę nad Biblioteką Donacji Pisarzy Polskich w Domu Literatury w Warszawie. Kadra pracownicza biblioteki liczy ogółem 679 osób. 470 z nich to pracownicy merytoryczni.

Magazyny główne Biblioteki Narodowej zajmują powierzchnię ponad 17 500 m kw. Zbiory są rozmieszczone na 11 kondygnacjach budynku, wyposażonego w zabezpieczenia przeciwpożarowe. Magazyny mieszczą ponad 10 000 000 jednostek materiałów bibliotecznych. Zasoby udostępniane są w 10 czytelniach: Czytelnia Górnej i Dolnej (książki i czasopisma z XIX-XXI w.), Czytelnia

Encyklopedii i Słowników, Czytelni Nowości, Czytelni Prasy (najnowsze gazety i czasopisma, zasoby cyfrowe), Czytelni Załuskich (książki i czasopisma z zakresu bibliologii), Czytelni Zasobu Wieczystego (rękopisy, starodruki, cymelia, dokumenty życia społecznego, egzemplarze wieczyste książek i czasopisma z XIX–XXI w.), Czytelni Kartograficznej (mapy, atlasy, grafika, rysunki i fotografie oraz specjalistyczny księgozbiór podręczny), Czytelni Muzycznej (piśmiennictwo muzyczne, druki i rękopisy, książki i czasopisma o tematyce muzycznej) oraz Czytelni Nagrań Dźwiękowych i Audiowizualnych. W 2022 r., w 275. rocznicę utworzenia Biblioteki Załuskich – pierwszej biblioteki narodowej w Polsce, wnętrza czytelni BN przeszły ogromną przemianę. Powiększono ich powierzchnię, która łącznie wynosi teraz 13 500 m kw. Poprawiono ergonomię i funkcjonalność, a także zmieniono wystrój sal, zachowując jednak istotne elementy dwudziestowiecznego modernizmu. W 2021 r. z czytelni Biblioteki Narodowej skorzystało ponad 34 000 osób. Dzięki systematycznej digitalizacji część zbiorów dostępna jest w bibliotece cyfrowej *Polona* oraz wypożyczalni cyfrowej *Academica* i nie wymaga wizyty w gmachu biblioteki. W wyniku projektów realizowanych przez księżnicę jakość e-usług wciąż rośnie, a ich oferta jest coraz szersza.

Jako jeden z głównych krajowych ośrodków badawczych w zakresie bibliotekarstwa, bibliografii, bibliologii i czytelnictwa, Biblioteka Narodowa prowadzi działalność naukową – publikuje wyniki prac naukowych i informacyjnych, a także organizuje konferencje, sympozja, seminaria i warsztaty. Instytucja jest miejscem licznych wydarzeń kulturalnych promujących czytelnictwo, takich jak: spotkania z pisarzami i wydawcami, debaty, dyskusje, koncerty i wystawy.

Poniższe zestawienie zawiera bibliografię dotyczącą historii i działalności Biblioteki Narodowej w Polsce – wybór pozycji zwartych z lat 2000-2022, artykułów i wywiadów z lat 2010-2022 oraz krótką netografię.

I. Biblioteka Narodowa – historia, działalność, zarządzanie

a. Pozycje zwarte

1. BIBLIOGRAFI@ : historia, teoria, praktyka : praca zbiorowa / pod redakcją Jerzego Franke i Jadwigi Woźniak-Kasperek ; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2016. – 299 s. : il.

Zawiera: Wygaszanie, marginalizowanie, redukowanie? : o kilku projektach katalogowo-bibliograficznych Biblioteki Narodowej / Jerzy Franke, Jadwiga Woźniak-Kasperek, s. 179-201

2. BIBLIOTEKA Narodowa 1996-2000 : materiały do bibliografii / Danuta Rymsza-Zalewska. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2005. – 271 s.

3. BIBLIOTEKA Narodowa 1999-2001 / [koncepcja merytoryczna i oprac. Maciej Dąbrowski i in.] – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2002. – 39, [1] s. : il.
4. BIBLIOTEKA Narodowa w Warszawie / [koncepcja merytoryczna i oprac. Barbara Dzierżanowska i in.]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2007. – 20 s. : il.
5. BIBLIOTEKA Narodowa w Warszawie : tradycja i współczesność / Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska, Halina Tchórzewska-Kabata. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2003. – 60, [4] s., [48] s. tabl. : il.
6. BIBLIOTEKA Narodowa, czyli dom otwartej polskości / Michał Jagiełło. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2004. – 14, [1] s. : il.
7. DZIEJE mikrofilmowania przez Bibliotekę Narodową / Maciej Szablewski. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2015. – 638 s. : il.
8. ESEJE o Niepodległej / pod redakcją Rafała Wiśniewskiego. – Warszawa : Narodowe Centrum Kultury, 2018. – 575, [1] s. : fot.
Zawiera: Biblioteka Narodowa jako symbol niepodległości / Tomasz Makowski, s. 348-363
9. KSIĄŻKA dawna i jej właściciele : zbiór studiów. T. 1 / pod red. Doroty Sidorowicz-Mulak i Agnieszki Franczyk-Cegły ; Agnieszka Chamera-Nowak. – Wrocław : Wydawnictwo Ossolineum, 2017. – 284, [4] s. : il.
Zawiera: Uwagi na marginesie pracy nad katalogiem inkunabułów Biblioteki Narodowej : komunikat / Michał Spandowski, s. 183-186
10. KULTURA książki w humanistyce współczesnej / pod redakcją Bożeny Koredczuk i Kamili Augustyn. – Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego : Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego. Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, 2018. – 375, [1] s. : il.
Zawiera: Oddział Biblioteki Narodowej w Bytomiu w latach 1956-1999 / Ryszard Nowicki ; Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych. Katedra Informacji Naukowej i Bibliologii. Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, s. 229 – 235
11. NARODZINY idei Biblioteki Narodowej w kulturze polskiego Oświecenia / Zdzisław Libera ; [opracował graficznie Andrzej Tomaszewski]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2003. – 29, [3] s. : il.
12. POLONIKA w zbiorach obcych / pod redakcją naukową Jacka Puchalskiego, Agnieszki Chamery-Nowak i Doroty Pietrzakiewicz. – Warszawa : Polskie Bractwo Kawalerów Gutenberga, 2017. – 597 s. : il.
Zawiera: Z prac Biblioteki Narodowej nad inwentarzem zachowanych rękopisów z dawnej Biblioteki Załuskich / Krzysztof Kossarzecki, s. 263-270

13. PRZESZŁOŚĆ i przyszłość papieru / [red. Barbara Drewniewska-Idziak ; aut. Jerzy Andrzejewski i in.] ; Biblioteka Narodowa. Dział Ochrony i Konserwacji Zbiorów Bibliotecznych. – Warszawa : Wydawnictwo Biblioteki Narodowej, 2006. – 355 s., [8] s. tabl. : il.
Zawiera: Współpraca Biblioteki Narodowej z Biblioteką Polską w Paryżu / Ewa Potrzebnicka, s. 280-295
14. ROZBUDOWA Biblioteki Narodowej / [oprac. Biblioteka Narodowa ; wstęp Michał Jagiełło]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2005. – 30, [2] s. : il.
15. STATUT Biblioteki Narodowej / Biblioteka Narodowa. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2000. – 15 s.
16. WSPÓŁPRACA bibliotek na szczeblu regionalnym, krajowym, międzynarodowym / pod red. Mai Wojciechowskiej ; Ateneum-Szkoła Wyższa w Gdańsku. – Gdańsk : Ateneum-Szkoła Wyższa, 2011. – 373 s. : il.
Zawiera: Współpraca Pracowni Języka Haseł Przedmiotowych Biblioteki Narodowej z użytkownikami / Bartłomiej Włodarczyk, s. 47-54
17. ZAGADNIENIA informacji naukowej / [rada red. Ewa Barteczko i in.] ; [aut. Marek Nahotko i in.] ; Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego. – Warszawa : Wydawnictwo SBP, 2004. – 126, [2] s. : il.
Zawiera: 75 lat Instytutu Bibliograficznego Biblioteki Narodowej / Jadwiga Sadowska, s. 12-22
18. ZARZĄDZANIE zasobami niematerialnymi bibliotek w społeczeństwie wiedzy : praca zbiorowa / pod red. Mai Wojciechowskiej. – Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2016. – 407, [1] s. : il.
Zawiera: Aktywność Biblioteki Narodowej w zakresie zarządzania marką Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej / Jolanta Hys, s. 252-262

b. Artykuły

1. 275. ROCZNICA otwarcia Biblioteki Narodowej oraz inauguracja nowych czyteln. W: *Poradnik Bibliotekarza*. – 2022, nr 4, s. 19-21
2. 67 TYS. egzemplarzy obowiązkowych : działalność Biblioteki Narodowej w 2019 roku / opracowała (ET). W: *Biblioteka Analiz*. – 2020, nr 16, s. 18-20
3. 75 LAT temu Niemcy podpalili Bibliotekę Narodową w Warszawie. W: *Poradnik Bibliotekarza*. – 2019, nr 11, s. 13-14
4. 90. ROCZNICA powołania Biblioteki Narodowej. W: *Poradnik Bibliotekarza*. – 2018, nr 4, s. 9-11
5. BADANIA historii czytelnictwa w Bibliotece Narodowej / Janusz Kostecki. W: *Konспект*. – 2013, nr 3, s. 118-124

6. BIBLIOTEKA bez barier / Tomasz Makowski. W: Rocznik Biblioteki Kraków. – 2019, s. 311-315
7. BIBLIOTEKA Narodowa online i w czytelnich : coraz większa dostępność zbiorów / opracowanie: Michał Żejmis, Tomasz Gruszkowski. W: Rocznik Kultury Polskiej. – 2021, s. 90-104
8. BIBLIOTEKA otwarta na Pole / Dariusz Bartoszewicz. – W: Gazeta Wyborcza (Wyd. zasadnicze). – 2016, nr 96, dod. Gazeta Stołeczna, s. 1
9. BIBLIOTEKI Narodowej dzieje dramatyczne / Małgorzata Kąkiel. W: Przegląd. – 2018, nr 10, s. 34-36
10. BIBLIOTHECA Baltica, współpraca bibliotek krajów regionu Morza Bałtyckiego jako jedna z płaszczyzn międzynarodowej działalności polskiej Biblioteki Narodowej / Julita Niedźwiecka-Ambroziak. W: Bibliotheca Nostra. – 2017, nr 4, s. 93-103
11. BRACIA Załuscy i ich biblioteka / Bogdan Klukowski. W: Poradnik Bibliotekarza. – 2014, nr 2, s. 27-28
12. DARY dla Biblioteki Narodowej / Małgorzata Józefaciuk. W: Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej. – 2001, [nr] 4, s. 28-29
13. DESKRYPTORY Biblioteki Narodowej : geneza, tło teoretyczne i krótkie omówienie nowego sposobu opisu rzeczowego / Katarzyna Mituś. W: Fides. – 2017, nr 1, s. 121-144
14. DOSTĘP online do katalogu i biblioteki dokumentów kartograficznych Biblioteki Narodowej / Lucyna Szaniawska. W: Polski Przegląd Kartograficzny. – 2010, t. 42, nr 2, s. 128-136
15. FUNKCJONOWANIE bibliotek w Polsce w czasie epidemii COVID-19 : rekomendacje, działania i pomoc Biblioteki Narodowej : raport / Barbara Maria Morawiec. W: Rocznik Biblioteki Narodowej. – 2021, t. 52, s. 209-231
16. HISTORIA powstania kartoteki głównej Zakładu Bibliografii Polskiej 1901-1939 / Małgorzata Kurowska. W: Rocznik Biblioteki Narodowej. – 2017, t. 48, s. 83-106
17. KARTOTEKA wzorcowa Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiątej w Bibliotece Narodowej w kontekście zmian w kartotekach wzorcowych bibliotek zagranicznych / Jolanta Hys ; Biblioteka Narodowa. W: Zarządzenie Biblioteką. – 2015, nr 1, s. 66-76
18. KARTOTEKI haseł wzorcowych NUKAT i Biblioteki Narodowej : stan obecny, problemy, rozwiązania / Michał Mirowski. W: Przegląd Biblioteczny. – 2018, z. 1, s. 43-60

19. KOCHA, lubi, szanuje, nie chce, nie dba... Nowe perspektywy w badaniach Biblioteki Narodowej / Izabela Koryś. W: *Poradnik Bibliotekarza*. – 2017, nr 10, s. 4-8
20. LEKTURA na czas pandemii, czyli Vivat Polona! / Małgorzata Karolina Piekarska. W: *Książki*. – 2020, nr 5, s. 19-20
21. NOWE oblicze Cyfrowej Biblioteki Narodowej POLONA / Katarzyna Jarmozik. W: *Bibliotekarz*. 2014, nr 9, s. 7-11
22. O POSZUKIWANIU skarbów, czyli Uzupełnianie zbiorów Biblioteki Narodowej / Joanna Piekarska. W: *Bibliotekarz*. – 2021, [nr] 6, s. 15-18
23. OCHRONA zbiorów w Bibliotece Narodowej : 80 lat działalności / Ewa Potrzebicka. W: *Notes Konserwatorski*. – 2010, t. 13, s. 7-14
24. ODPOWIEDNI słowu dać skan : działania Biblioteki Narodowej na rzecz cyfrowej dostępności piśmiennictwa polskiego / Opracowanie: Tomasz Gruszkowski ; Biblioteka Narodowa. W: *Rocznik Kultury Polskiej*. – 2020, s. 50-56
25. OMNIS-jeden punkt dostępu do wszystkich zbiorów / Barbara Maria Morawiec. W: *Bibliotekarz*. – 2018, nr 6, s. 4-6
26. OPRACOWANIE artykułów z gazet i tygodników polskich w Bibliotece Narodowej / Marzena Przybysz. W: *Rocznik Biblioteki Narodowej*. – 2017, t. 48, s. 107-130
27. ORGANIZACJA opracowania książek z egzemplarza obowiązkowego w Bibliotece Narodowej / Ewa Zalewska-Mańk. W: *Bibliotekarz*. – 2014, nr 2, s. 4-7
28. PATRIMONIUM / Polona. W: *Wydawca*. – 2020, nr 1/2, s. 13
29. POLONA – 3 mln obiektów. W: *Poradnik Bibliotekarza*. – 2020, nr 1, s. 11-14
30. POWSTANIE Biblioteki Narodowej / Martyna Figiel. W: *Poradnik Bibliotekarza*. – 2018, nr 4, s. 4-8
31. PRZYGOTOWANIE obiektów do digitalizacji w ramach projektu „Patrimonium” : realizacje konserwatorskie / Justyna Król-Próba. W: *Notes Konserwatorski*. – 2018, t. 20, s. 191-216
32. ROLA Biblioteki Narodowej w kształtowaniu oferty czytelniczej bibliotek publicznych / Opracowanie: Barbara Budyńska, Małgorzata Jezierska. W: *Rocznik Kultury Polskiej*. – 2019, s. 162-171
33. ROZMOWA z dr. Jerzym Majem, wieloletnim kierownikiem Zakładu Bibliotekoznawstwa Instytutu Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej / rozm. przez. Jan Wołosz. W: *Bibliotekarz*. – 2014, nr 9, s. 20-28

34. SKARBNICA naszego narodu / Tomasz Makowski ; rozm. przepr. Jacek Tomczuk. W: Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze). – 2013, nr 46, s. A4
35. SKARBNICA polskiej pamięci / Jan Bończa-Szabłowski. W: Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze). – 2018, nr 48, s. A10
36. SPUŚCIZNA Kazimierza Konarskiego w zbiorach Biblioteki Narodowej / Anna Maria Krajewska. W: Rocznik Biblioteki Narodowej. – 2015, t. 46, s. 221-267
37. UNIWERSALNA Klasyfikacja Dziesiąta w Bibliotece Narodowej 2018-2021 / Jolanta Hys, Joanna Kwiatkowska. W: Rocznik Biblioteki Narodowej. – 2021, t. 52, s. 199-208
38. WIELKI remont Biblioteki Narodowej / Michał Wojtczuk. W: Gazeta Wyborcza (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 286, dod. Gazeta Stołeczna, s. 7
39. ZASOBY informacyjne Biblioteki Narodowej jako źródła do badań rynku książki elektronicznej w Polsce / Elżbieta Herden, Ewa Jabłońska-Stefanowicz. W: Roczniki Biblioteczne – Acta Universitatis Wratislaviensis. – 2016, s. 287-297

II. Biblioteka Narodowa – zbiory, wystawy

a. Pozycje zwarte

1. ARCHIWUM Zbigniewa Herberta : inwentarz / oprac. Henryk Citko ; [aut. haseł Henryk Citko i in.]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2008. – 295, [1] s.
2. AUTOGRAFY, rysunki i grafika Cypriana Norwida w zbiorach Biblioteki Narodowej : wystawa w Bibliotece Narodowej / Biblioteka Narodowa. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2001. – [12] s. : il.
3. BAŁTYCKIE sąsiedztwo : Dania, Finlandia, Islandia, Norwegia, Szwecja : [katalog wystawy] / [oprac. graficzne katalogu Mirosław Pawłowski ; red. katalogu Bogusława Sochańska; tł. Philip Earl Steele ; Biblioteka Narodowa]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa ; Poznań ; Warszawa : Duński Instytut Kultury, 2001. – 55, [1] s. : il.
4. CODICES deperditi : średniowieczne rękopisy łacińskie Biblioteki Narodowej utracone w czasie II wojny światowej. T. 3, Indeksy, aneks, bibliografia / Jerzy Kaliszuk. – Wrocław : Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii. Oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego, 2016. – 754 s. : il.k
5. DAR dla Narodu. Skarby Biblioteki Wilanowskiej : wystawa ze zbiorów Biblioteki Narodowej pod honorowym patronatem prezydenta RP Alek-

sandra Kwaśniewskiego : Biblioteka Narodowa, Pałac Rzeczypospolitej, pl. Krasińskich 3/5, kwiecień – maj 2003 / Biblioteka Narodowa ; [red. Paulina Buchwald-Pelcowa]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2003. – 77 s. : il.

6. DARY dla Biblioteki Narodowej 1990-2000 : wybór eksponatów ze zbiorów specjalnych / Biblioteka Narodowa. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2001. – 27 s. : il.
7. DAWNA moda : XIX-wieczna moda kobieca / [tekst Hanna Widacka] ; oprac. Wydawnictwo Biblioteki Narodowej. – Warszawa : Wydawnictwo Biblioteki Narodowej, 2002. – Teka (10 k. pocztowych) : il.
8. DOKUMENTY życia społecznego w badaniach i praktyczne ich wykorzystanie : materiały z ogólnopolskiej konferencji „Dokumenty życia społecznego w badaniach i praktyczne ich wykorzystanie”, Wrocław, 6-7 października 2016 r. / [redaktor tomu Aneta Firlej-Buzon]. – Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2017. – 267, [1] s. : il.
Zawiera: Polityka gromadzenia, opracowywanie i przechowywanie dokumentów życia społecznego / Agnieszka Alberska ; Zakład Dokumentów Życia Społecznego. Biblioteka Narodowa, Warszawa, s. 65-72
9. DROGA do Okólnika 1844-1944 : w 160. rocznicę powstania Biblioteki Ordynacji Krasińskich i w 60. – spalenia zbiorów bibliotek warszawskich w gmachu BOK na Okólniku / oprac. i post. opatrzyła Halina Tchórzewska-Kabata. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2005. – 213, [3] s. : il.
10. DŹWIĘK zachowany / Katarzyna Janczewska-Sołomko ; [oprac. Wydawnictwo Biblioteki Narodowej]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2005. – Teka (10 k. luz.) : il.
11. ESTONIA i Łotwa : kraje bliskie, mało znane : wystawa w Bibliotece Narodowej w Warszawie, grudzień 2006 – luty 2007 / [Danuta Bilikiewicz-Blanc, Hanna Kęsicka, Lucyna Szaniawska, wstęp Michał Jagiełło]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2006. – 111 s. : il.
12. FANABERIE i pasje : edycje bibliofilskie i druki ozdobne Biblioteki Narodowej w Warszawie / Ewa Repucho. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2006. – 63 s. : il.
13. FILHARMONIA w Warszawie 1901-2001 : wystawa zorganizowana z okazji jubileuszu stulecia Filharmonii Narodowej / Biblioteka Narodowa ; Filharmonia Narodowa ; Muzeum Narodowe w Warszawie. Muzeum Ignacego Jana Paderewskiego i Wychodźstwa Polskiego w Ameryce. – Warszawa : Wydawnictwo Biblioteki Narodowej, 2001. – 44 s. : fot.
14. GRAFIKA polska, 1918-1939 : ze zbiorów Biblioteki Polskiej w Montrealu, Kanada : [katalog wystawy] / [Krzysztof Krużel ; Biblioteka Polska im. Wandy Stachiewicz w Montrealu, Biblioteka Narodowa w Warszawie,

- Muzeum Narodowe w Krakowie]. – Warszawa: Wydawnictwo Biblioteki Narodowej, 2006. – 19, [1] s. : il.
15. JAPONIA – Polska : coraz bliżej siebie : wystawa ze zbiorów Biblioteki Narodowej, Muzeum Narodowego i Ambasady Japonii w Warszawie pod honorowym patronatem Andrzeja Wajdy / Tomasz Szubiakiewicz ; tł. na ang. Ewa Krysiak. – Warszawa : Wydawnictwo Biblioteki Narodowej, 2002. – 136 s. : il.
 16. JEDENAŚCIE arcydzieł literatury w filmach Andrzeja Wajdy : Wystawa w Bibliotece Narodowej, 7 września – 30 grudnia 2004 / Biblioteka Narodowa ; [red. Joanna Gregorczyk]. – Warszawa : Wydawnictwo Biblioteki Narodowej, 2004. – 125 s. : fot.
 17. LISTY / Stefan Demby ; oprac. Danuta Rymsza-Zalewska ; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa : Wydaw. SBP, 2004. – 226, [2] s., [14] s. tabl. : il.
 18. LUBIĘ Chili, a wzdycham do Polski... : wystawa z okazji 200. rocznicy urodzin Ignacego Domeyki pod honorowym patronatem Premiera Rzeczypospolitej Polskiej Leszka Millera kwiecień-czerwiec 2002 / [oprac. Katarzyna Raczkowska, Jadwiga Garbowska, Krzysztof Jakubowski]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2002. – 109, [3] s. : il.
 19. MIĘDZY obcością a bliskością : Polacy – Niemcy : wystawa pod honorowym patronatem Ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej w Republice Federalnej Niemiec dr. Andrzeja Byrta i Ambasadora Republiki Federalnej Niemiec w Rzeczypospolitej Polskiej dr. Reinharda Schweppe : listopad 2005 – luty 2006 / [pod red. Roberta Traby ; tł. na niem. Ursula Kiermeier ; Biblioteka Narodowa]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2005. – 90, [4] s. : il.
 20. NAD ŻŁOTO droższe : skarby Biblioteki Narodowej / pod red. Haliny Tchrzewskiej-Kabata ; przy współpr. Macieja Dąbrowskiego ; [aut. zamówionych tekstów i oprac. na ich podstawie not albumowych Paweł Bagnowski i in.]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2000. – 262, [1] s. : il.
 21. NORWIDIANA : ze zbiorów specjalnych Biblioteki Narodowej : [katalog wystawy], Biblioteka Narodowa 6.05. – 10.05.2003 / Biblioteka Narodowa. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2003. – 32 s. : il.
 22. PAMIĘTNIKI i relacje w zbiorach rękopiśmiennych Biblioteki Narodowej / oprac. Danuta Kamolowa ; przy współudz. Teresy Sieniatckiej. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2015. – 539, [1] s., [26] k. tabl. : il.
 23. PIERWSZE/najstarsze w zbiorach Biblioteki Narodowej / [redakcja naukowa dr Miłosz Sosnowski]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2019. – 318, [2] s. : il.

24. PŁYTA gramofonowa ma 120 lat : wystawa ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie : październik – listopad 2007 / [Katarzyna Janczewska-Sołomko, Maria Wróblewska ; opieka wydawnicza Joanna Tarasiewicz]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2007. – 38, [1] s. : il.
25. POLAK, Węgier... wystawa pod honorowym patronatem Joanny Stempieńskiej, Ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej w Budapeszcie i Róberta Kissa, Ambasadora Republiki Węgierskiej w Warszawie, grudzień 2007 – luty 2008 / [wstęp Tomasz Makowski ; tekst Katarzyna Kwiatkowska-Żák ; tł. na węg. Magdalena Rakowska, Aleksandra Bata-Bocian ; tł. na ang. Monika Bartnik-Sadowska ; oprac. red. Joanna Tarasiewicz ; Biblioteka Narodowa]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2007. – 63, [1] s. : il.
26. POLSKA muzyka tradycyjna : dziedzictwo fonograficzne : stan aktualny, zachowanie, udostępnianie. T. 1 / studia pod redakcją Jacka Piotra Jacakowskiego. – Warszawa : Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk : Stowarzyszenie Liber Pro Arte, 2017. – 219 s. : il.
Zawiera: Nagrania muzyki ludowej w Bibliotece Narodowej / Katarzyna Janczewska-Sołomko, s. 13-30
27. POLSKIE piśmiennictwo o Ukrainie w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie : pokłosie wystawy „Ukraina – Polska w stronę dialogu”, Warszawa, wrzesień-listopad 2000 / Hanna Łaskarzewska ; [współpr. przy przygot. wystawy i publ. Tomasz Balcerzak i in.]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2003. – XXXII, 124, [3] s., [33] s. tabl., [12] s. tabl. : il.
28. PORTRETY światłem malowane : katalog wystawy : fotografie z kolekcji Józefa Ignacego Kraszewskiego – zbiory Biblioteki Narodowej w Warszawie : wystawa inauguracyjna obchodów dwusetnej rocznicy urodzin pisarza : Muzeum Józefa Ignacego Kraszewskiego w Romanowie 10 września-25 listopada 2011 / [red. meryt. katalogu Halina Kostka-Chybowska, Dominik Litwiniuk]. – Romanów : Muzeum Józefa Ignacego Kraszewskiego, 2011. – 312 s. : il.
29. POWSTANIE Styczniowe : Prasa tajna 1861-1864 / [Biblioteka Narodowa ; oprac. Danuta Murzynowska, Joanna Potęga, Andrzej Szwarc]. – Warszawa : Wydawnictwo Biblioteki Narodowej, 2005. – 24 s. : fot.
30. STANISŁAW Ostoja-Chrostowski (1900-1947) : grafika, ekslibrisy, rysunki i matryce graficzne ze zbiorów Biblioteki Narodowej / Agata Pietrzak. – Warszawa : Wydawnictwo Biblioteki Narodowej, 2007. – 307, [1] s. : il.
31. ŚWIAT Ptolemeusza : włoska kartografia renesansowa w zbiorach Biblioteki Narodowej : wystawa w stulecie urodzin Jana Zamoyskiego / [red. nauk. Tomasz Płóciennik, Mikołaj Baliszewski]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2012. – 255 s. : il.

32. UKRAINA – Polska w stronę dialogu / [Hanna Łaskarzewska ; Biblioteka Narodowa]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2000. – 35 s. : il.
33. WIEK Wata : przewodnik po wystawie / [Katarzyna Raczkowska]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2000. – 38, [2] s. : il.
34. ZACZEŁA się era fonograficzna! : w 125. rocznicę wynalazku Edisona : wystawa ze zbiorów Biblioteki Narodowej, styczeń-marzec 2003 / [autorzy tekstu folderu Paweł Bagnowski, Katarzyna Janczewska-Sołomko ; oprac. redakcyjne Lidia Paluszkiewicz-Horubała]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2003. – 12, [4] s. : il.
35. ZBIGNIEW Herbert 1924-1998 : portrety i autoportrety z archiwum pisarza / [oprac. tekstu i wybór ilustracji do katalogu Henryk Citko ; red. Ewa Rydlewska]. – Warszawa : Biblioteka Narodowa : Pracownia, 2008. – 72, [10] s. : il.

Katalog wystawy przygotowanej z okazji dziesiątej rocznicy śmierci Zbigniewa Herberta, otwartej 10 grudnia 2008 w Bibliotece Narodowej.

b. Artykuły

1. „BAZGRZE jak Kura” czyli Fryderyk Chopin i powstańcy listopadowi w karykaturach Józefa Szymona Kurowskiego ze zbiorów Biblioteki Narodowej / Agata Pietrzak. W: Rocznik Biblioteki Narodowej. – 2014, t. 45, s. 5-45
2. CZASOPISMA w Zakładzie Zbiorów Bibliotecznych Biblioteki Narodowej / Maciej Szablewski. W: Rocznik Biblioteki Narodowej. – 2017, t. 48, s. 151-161
3. DICTIONARIUS ... Mymera i Wokabularz ... Koteniusza – unikatowe edycje „zacytanych” książek w zbiorach starych druków Biblioteki Narodowej / Bożena Sajna. W: Rocznik Biblioteki Narodowej. – 2011, t. 41, s. 289-297
4. „KAZANIA świętokrzyskie” – najstarszy zabytek polskiej prozy w zbiorach Biblioteki Narodowej : historia i stan zachowania / Maria Woźniak. W: Notes Konserwatorski. – 2010, t. 13, s. 151-162
5. MIŁOSZ w Warszawie / Donata Subbotko. W: Gazeta Wyborcza (Wyd. zasadnicze). – 2012, nr 278, s. 14
6. MUZYKALIA z dawnej Biblioteki Żałuskich zachowane w zbiorach Biblioteki Narodowej / Sonia Wronkowska. W: Rocznik Biblioteki Narodowej. – 2015, t. 46, s. 45-67
7. OSIECKA cyfrowa / Mirosław Pęczak. W: Polityka. – 2012, nr 43, s. 80-81
8. PAPIERY Miłoszów / Bartosz Marzec. W: Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze). – 2011, nr 106, s. A19

9. POLONIKA w kolekcji rolek pianolowych Biblioteki Narodowej / Maria Wróblewska. W: Rocznik Biblioteki Narodowej. – 2020, t. 51, s. 355-379
10. SKARBIEC Rzeczypospolitej. W: Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze). – 2013, nr 46, dod. s. 1-4
11. SKARBY nasze najdroższe / Tomasz Makowski ; rozm. przepr. Anna S. Dębowska. W: Gazeta Wyborcza (Wyd. zasadnicze). – 2016, nr 96, s. 12
12. UDOSTĘPNIANIE rękopisów i starodruków w Bibliotece Narodowej / Maria M. Michalska. W: Rocznik Biblioteki Narodowej. – 2019, t. 50, s. 107-119
13. UNIKATOWA kolekcja bibliologiczna : Zakład Zbiorów Bibliologicznych Biblioteki Narodowej / Maciej Szablewski (Biblioteka Narodowa). W: Biblioteka Analiz, 2020. – nr 4, s. 16-17
14. ZBIERAMY publikacje sprzed 1945 roku : rozmowa z Tomaszem Makowskim, dyrektorem Biblioteki Narodowej / Andrzej Kulesza. – W: Nasz Dziennik (Wyd. zasadnicze). – 2019, nr 5, s. 12-13

Netografia

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Biblioteka_Narodowa_\(Warszawa\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Biblioteka_Narodowa_(Warszawa))
<https://www.bn.org.pl/o-nas/zbiory-bn/zbiory-bn/rekopisy/historia>
<https://dzieje.pl/kultura-i-sztuka/biblioteka-narodowa-ma-85-lat>
<https://culture.pl/pl/dzielo/biblioteka-narodowa>
<https://www.tygodnikprzeglad.pl/biblioteki-narodowej-dzieje-dramatyczne/>
<https://jedyinka.polskieradio.pl/artykul/2905939> (audio)
<https://www.rp.pl/literatura/art9175621-75-lat-temu-niemcy-zadali-ogromny-cios-polskiej-kulturze>
<http://www.ebib.pl/2010/111/a.php?czajka>
<https://www.historiabeztajemnic.pl/druga-wojna-swiatowa/zbrodnia-ksiazkoboistwa-utracone-zbiory-biblioteki-narodowej,2816.html>
<https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C377923%2Cautomatyczne-skanery-do-ksiazek-w-bibliotece-narodowej.html>

BIBLIOGRAFIE OSOBOWE

Piotr Potworowski
(1898–1962)

Piotr Potworowski (właśc. Tadeusz Piotr Potworowski) – ur. 14.07.1898 r., zm. 24.04.1962 r. – malarz, scenograf, pedagog. Urodził się w Warszawie, w zamożnej rodzinie. Jego ojciec, inżynier technolog, był współnikiem i dyrektorem fabryki motorów Diesla „Perkun”. Zainteresowanie rysunkiem, sztuką w domu rodzinnym zapoczątkował brat matki – malarz samouk. W 1917 roku Piotr Potworowski zgłosił się, jako ochotnik do I Pułku Ułanów Polskich i walczył w bitwie pod Krechowcami. Brał również udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Został dwukrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych i medalem za wojnę w latach 1918-21. Edukację artystyczną rozpoczął w 1921 roku w warszawskiej szkole Konrada Krzyżanowskiego, a następnie przeniósł się do krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, kontynuując naukę malarstwa w pracowni Józefa Pankiewicza. Podczas studiów aktywnie udzielał się w życiu artystycznym miasta i dołączył do Komitetu Paryskiego (tzw. kapiści) – grupy studentów zbierających środki na wyjazd do Paryża, by tam rozwijać swoje malarskie pasje. W 1924 roku kapistom udało się zrealizować swój cel i wyjechać do stolicy Francji. Potworowski szukał w Paryżu swojej ścieżki artystycznej, uczęszczał do pracowni Légera, oglądał obrazy, zachwycał się sztuką Cézanne’a, Bonnard’a, Matisse’a, Picassa, Braque’a. Wykonywał różne zajęcia – był m.in. bibliotekarzem, malarzem pokojowym, marynarzem zwiedzającym afrykańskie porty. W 1930 roku powrócił do Polski, zamieszkując w Rudkach pod Szamotułami (Pałac w Rudkach stał się miejscem spotkań artystów, bywali tu m.in. Janusz Strzalecki, Hanna Rudzka-Cybis, Jan Cybis, Tytus Czyżewski), a następnie w Grębaninie koło Kępna w Wielkopolsce. Podczas II wojny światowej Potworowski najpierw przedostał się do Szwecji, a potem zamieszkał w Wielkiej Brytanii, gdzie poświęcił się także pracy pedagogicznej, zostając w 1948 roku profesorem Bath Academy of Art w Corsham, a w 1956 roku członkiem Royal West of England Academy. W 1958 roku powrócił do Polski jako uznany artysta w Wielkiej Brytanii. Został profesorem Wyższych Szkół Sztuk Plastycznych w Gdańsku i Poznaniu. Był wykładowcą, artystą popularnym i cenionym zarówno przez pedagogów, jak i studentów, na co złożyły się zapewne zagraniczne doświadczenie, twórczość na emigracji oraz brak peerelowskiej przeszłości.

Piotr Potworowski należy do jednych z najwybitniejszych polskich artystów powojennych. Zajmował się głównie malarstwem, zwłaszcza ujęciem tematu pejzażu, który z czasem stał się punktem wyjścia dla kompozycji – jej początkiem, źródłem, a nie motywem. Liczne podróże i pobyty za granicą otworzyły go na świat, z którego chłonał doświadczenia i inspiracje przydatne podczas poszukiwania własnego stylu. Malarstwo Potworowskiego zaliczane jest często do twórczości kapistów, wskutek doświadczeń artysty z Komitetem Paryskim. Szczególnie ważna była znajomość z Janem Cybisem, który uwrażliwił go na barwę. Stopniowo Potworowski starał się koncentrować na wzajemnych układach plam barwnych (dochodząc do malarstwa abstrakcyjnego), w których stanowią one zaledwie aluzję do świata zewnętrznego, malarski znak, a nie opis bądź zapis. Jego prace generalnie dają wrażenie swobodnego studia barwy, ukazywanej w różnych tonacjach, natężeniach, oświetleniach. W swoich późniejszych pracach wprowadzał elementy geometrii, malarstwa materii.

Potworowski często wystawiał swoje prace w kraju jak i za granicą. Przed wojną w 1931 roku odbyła się pierwsza wystawa kapistów w Warszawie oraz wystawa pod nazwą Nowa Generacja w Instytucie Propagandy Sztuki, gdzie otrzymał nagrodę za obraz „Trzy kobiety we wnętrzu”. W 1932 roku w Poznaniu w Salonie Makowskiego zorganizowano jego indywidualną wystawę. Pięć lat później otrzymał srebrny medal na Międzynarodowej Wystawie Sztuki i Techniki w Paryżu oraz nagrodę ministra spraw zagranicznych. Pierwszą dużą, indywidualną wystawę miał Potworowski w 1938 roku w Instytucie Propagandy Sztuki w Warszawie, a następnie we Lwowie. Od 1948 roku regularnie wystawiał w Gimpel Fils Gallery. Po powrocie do kraju, w styczniu 1962 roku, Muzeum Narodowe w Poznaniu zorganizowało wystawę indywidualną prac Potworowskiego. Następne wystawy odbyły się w Krakowie, Sopocie, Warszawie, Wrocławiu i Szczecinie. Został nagrodzony podczas XXX Biennale Sztuki Współczesnej w Wenecji w 1960 roku. Prace artysty znajdują się w kolekcjach prywatnych i publicznych, m.in. w Tate Gallery St Ives, Bristol City Art Gallery, Royal West of England Academy oraz w wielu muzeach, m.in. Muzeum Narodowym w Warszawie, Poznaniu i Krakowie.

Oprócz malarstwa interesował się scenografią. Po powrocie do Polski w latach 1958–62 współpracował z teatrami Poznania, Warszawy, Wrocławia i Katowic (pracował m.in. przy „Fauście” w reżyserii Jerzego Grotowskiego w poznańskim Teatrze Polskim czy „Dziadach” w katowickim Teatrze Śląskim). Jego prace wyróżniały się na tle scenografii polskiej jak i międzynarodowej. Łączyły w sobie wysokiej klasy walory plastyczne (stosował płaszczyzny barwne, pozbawione perspektywy, zazwyczaj zestawiając intensywne zielenie, fiolety, żółcie) i głębokie zrozumienie dramatu. Z dekoracjami korespondował kostium, jako kolorowa plama, w tle prawie pustej sceny.

Zmarł 24 kwietnia 1962 roku w Warszawie, spoczywa na Cmentarzu Powązkowskim w Alei Zasłużonych.

Piotr Potworowski jest patronem Liceum Plastycznego w Poznaniu, a także Muzeum Ziemi Kępińskiej, którego był inicjatorem i pierwszym kustoszem.

Bibliografia

a. Pozycje zwarte

1. BLISKO i daleko VI : Sympozjum Regionalistów – Praszka 2021 / redakcja Zdzisław Włodarczyk. – Wieluń : Wieluńskie Towarzystwo Naukowe ; Praszka : Muzeum w Praszce, 2022. – 165 s.
Zawiera: Kolekcja prac Tadeusza Piotra Potworowskiego w zbiorach Muzeum Ziemi Kępińskiej / Joanna Kuźnik, 57-72 s.
2. NOWE kolory Potworowskiego / opracowanie: Martyna Wycisk, Patrycja Wałoszczyk, Paula Rychel. – Kępno : Muzeum Ziemi Kępińskiej im. T.P. Potworowskiego, 2020. – 48 s.
Książka do kolorowania dla dzieci
3. PIOTR Potworowski / Zdzisław Kępiński. – Warszawa : „Arkady”, 1978. – 46 s.
Zawiera m.in. listy P. Potworowskiego do Z. Kępińskiego
4. PIOTR Potworowski 1898-1962 / redakcja Joanna Słodowska. – Warszawa : Galeria Sztuki Współczesnej Zachęta : Fundacja Instytut Promocji Sztuki, 1998, – 241 s.
Bibliografia s. 237-241
5. POTWOROWSKI Piotr : w kolekcjach Ewy Twarowskiej-Siody i Joanny Twarowskiej-Hauser / Galeria Miejska „Arsenał” w Poznaniu ; opracowanie Wojciech Makowiecki. – Poznań : Galeria Miejska „Arsenał”, 2007. – 74 s.
6. PIOTR Potworowski 1898-1962 : wystawa monograficzna : Muzeum Narodowe w Poznaniu, październik 1976 – luty 1977 / słowo wstępne Kazimierz Malinowski ; Irena Moderska. – Poznań : Muzeum Narodowe. 1976. – 304 s.
7. W PRACOWNI artyści : szkice T.P. Potworowskiego w Muzeum Ziemi Kępińskiej / redakcja Karolina Różewska; tekst Joanna Kuźnik. – Kępno : Muzeum Ziemi Kępińskiej im. T.P. Potworowskiego w Kępnie, 2019. – 31 s.
8. WIELCY malarze – ich życie, inspiracje i dzieło. Cz. 130, Piotr Potworowski / redakcja naczelna Ewa Dołowska. – Wrocław : P. O. Polska, 2004. – 31 s.

b. Artykuły

1. BARANOWSKIE plenery / Andrzej Wawrzyniak. W: *Przegląd Wielkopolski* – 2006, nr 3, s. 105
2. „BYWAŁ jak czarna chmura” / Teresa Pągowska. W: *Tygodnik Powszechny*. – 1996, nr 49, s. 12
3. DROGA do obrazu : malarstwo Piotra Potworowskiego w Galerii Arsenał / Ewa Obrębowska-Piasecka. W: *Głos Wielkopolski*. – 2007, nr 207, s. 22
4. FANTAZJE Piotra Potworowskiego / Anna Zdobniak. W: *Art & Business*. – 1997, nr 3, s. 43-46
5. KIM jest artysta? : Szkic do portretu Piotra Potworowskiego / Janusz Zagrodzki. W: *Tygiel Kultury*. – 1998, nr 1/2, s. 102-108
6. „KWIATY i motyle” trafiły do Muzeum : nowy nabytek Muzeum Ziemi Kępińskiej / JUR. W: *Twój Puls Tygodnia*. – 2018, nr 3, s. 16
7. LISTY do Hanny Rudzkiej-Cybisowej i Jana Cybisa / Tadeusz Piotr Potworowski, Seweryn Boraczok ; opracowanie Józef Dużyk. W: *Twórczość*. – 1997, nr 1, s. 77-99
8. MALOWALI w Poznaniu : 150. rocznica urodzin Leona Wyczółkowskiego i 40. rocznica śmierci Tadeusza Piotra Potworowskiego / Jarosław Mulczyński. W: *IKS*. – 2002, nr 4, s. 52-53
9. MYŚL, na którą można patrzeć czyli spotkanie z Piotrem Potworowskim i Tadeuszem Brzozowskim w Muzeum Narodowym / Maciej Szymaniak. W: *IKS*. – 2012, nr 4, s. 84-85
10. NIE chcę malować tak, jak wczoraj... : (Piotr Potworowski w Zachęcie) / Anna Zdobniak. W: *Format*. – 1996/1997, nr 1/2, s. 89
11. NIEZNANE szkicowniki Piotra Potworowskiego / Jarosław Świerszcz. W: *Pokaz*. – 1996, nr 3/4, s. 50
12. OBRAZ w biografii : Kępiński o Potworowskim / Łukasz Kiepuszewski. W: *Prace Komisji Historii Sztuki*. – 2012, T. 38, s. 133-144
13. OCALĄ od zapomnienia? / Monika Kocińska. W: *Twój Puls Tygodnia*. – 2012, nr 32, s. 10
14. PIOTR Potworowski / Andrzej Skoczylas. W: *Wiadomości Kulturalne*. – 1996, nr 44, s. 7
15. PIOTR Potworowski albo prawda zamknięta w owalu / Artur Tanikowski. W: *Art & Business*. – 1996, nr 12, s. 28-31
16. PIOTR Potworowski w Zachęcie / Maria Brodzka-Bestry. W: *Tygodnik Solidarność*. – 1996, nr 46, s. 14
17. POTWOROWSKI w poznańskim Arsenale / Eliza Kania. W: *Gazeta Wyborcza*. – 2007, nr 211, s. 5

18. RANKING polskich malarzy współczesnych / Marek Fałat. W: *Prze-gład*. – 2003, nr 35, s. 38-42
19. REALIZM i abstrakcja : prace Piotra Potworowskiego w Galerii Arsenał / Ewa Obrębowska-Piasecka. W: *Głos Wielkopolski*. – 2007, nr 203 dod. *Pasaż Kultury*, s. 7
20. ROLA przestrzeni w pejzażach Piotra Potworowskiego / Katarzyna Kulpińska. W: *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo*. – 2011, z. 41, s. 213-227
21. SCENOGRAFIA wyczarowana kolorem : Plastyka teatralna Piotra Potworowskiego / Violetta Sajkiewicz. W: *Pamiętnik Teatralny*. – 1994, z. 3-4, s. 331-365
22. SŁUGA światła / Janusz Antos. W: *Dekada Literacka*. – 1997, nr 1, s. 14
23. SZYFRY miejsca : proces twórczy Piotra Potworowskiego i nowa fenomenologia / Łukasz Kiepuszewski. W: *Quart : kwartalnik Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego*. – 2018, nr 1, s. 46-57
24. T.P. POTWOROWSKI w kępińskim Ratuszu. W: *Twój Puls Tygodnia*. – 2007, nr 43, s. 8
25. TADEUSZ Piotr Potworowski (1898-1962) / Jerzy Babiak. W: *Prze-gład Wielkopolski*. – 2015, nr 4, s. 61
26. UDANA misja : Tadeusz Piotr Potworowski w Zachęcie / Mirosław Ratajczak. W: *Odra*. – 1997, nr 1, s. 109-110
27. WYBRANE wiersze do malarstwa Tadeusza Piotra Potworowskiego / Krzysztof Rębowski. W: *Rocznik Muzeum Ziemi Kępińskiej im. T.P. Potworowskiego*. – 2020, R. 6, s. 121-129
28. Z ZACHWYTU oczu / Maciej Jabłoński. W: *Życie Warszawy*. – 2001, nr 250, s. 17
29. ZAPISKI ze szkicownika : 1952-1962 / Piotr Potworowski ; tłumaczenie Waław Zawadowski. W: *Pokaz*. – 1996, nr 3/4, s. 52-53
30. ZAPOMNIANY Potworowski / Natalia Budzyńska. W: *Przewodnik Katolicki*. – 2002, nr 16, s. 47

c. Katalogi wystaw

1. DOTYKAJĄC Horyzontu Poznania – malarstwo pejzażowe Tadeusza Piotra Potworowskiego : wystawa towarzysząca obchodom 120. rocznicy urodzin artysty, Muzeum Ziemi Kępińskiej im. T.P. Potworowskiego w Kepnie /

- tekst Joanna Kwaśna ; redakcja Karolina Różewska, Tomasz Tajnert. – Kępno : Muzeum Ziemi Kępińskiej im. T.P. Potworowskiego, 2018. – 27 s.
2. MALARSTWO Piotra Potworowskiego : katalog wystawy / opracowanie katalogu i scenariusza wystawy Zofia Karbowska ; redakcja Roman Płonka ; Muzeum Okręgowe w Rzeszowie. – Rzeszów : Muzeum Okręgowe, 1983. – 23 s.
 3. NATURA natury / projekt katalogu Urszula Ślusarczyk ; Związek Polskich Artystów Plastyków. Okręg Lubelski. – Kazimierz Dolny : Muzeum Nadwiślańskie, 2001. – 44 s.
 4. PIOTR Potworowski / opracowanie Juliusza Starzyńskiego. – Warszawa : Wydawnictwa Artystyczno-Graficzne, 1959. – 24 s.
 5. PIOTR Potworowski 1898-1962 : Galeria Sztuki Współczesnej Zachęta, październik–grudzień 1996. – Warszawa : Galeria Sztuki Współczesnej Zachęta, 1996. – 4 s.
 6. PIOTR Potworowski 1898-1962 : malarstwo ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie / BWA Katowice ; oprac. Anna Prugar-Myślik. – Katowice : Galeria Sztuki Współczesnej BWA, 1962. – 16 s.
 7. PIOTR Potworowski : 1898-1962 : wystawa monograficzna, Muzeum Narodowe w Poznaniu, październik 1976–luty 1977 / redakcja katalogu Irena Moderska, Maria Dąbrowska. – Poznań : Muzeum Narodowe, 1976. – 152 k.
 8. PIOTR Potworowski : malarstwo : w kręgu Cybisa / tekst Elżbieta Zawistowska. – Opole : Muzeum Śląska Opolskiego, 2005. – 12 s.
 9. PIOTR Potworowski : malarstwo : wystawa ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie / tekst Elżbieta Zawistowska. – Legnica : Muzeum Miedzi, 1998. – 29 s.
 10. PIOTR Potworowski : obrazy namalowane w Polsce / redakcja Iwona Makówka. – Sopot : Państwowa Galeria Sztuki, 2001. – 32 s.
 11. PIOTR Potworowski : prace na papierze / eseje Anna Baranowa, Jan Potworowski ; tłumaczenie Małgorzata Możdżyńska-Nawotka ; redakcja Katarzyna Jankowska-Cieślak. – Warszawa : Fundacja Polskiej Sztuki Nowoczesnej z funduszu Krzysztofa Musiała, 2014. – 57 s.
 12. PIOTR Potworowski : Wisła / Kamienica Celejowska. Oddział Muzeum Nadwiślańskiego. – Kazimierz Dolny : Muzeum Nadwiślańskie. Kamienica Celejowska, 2008. – Harmonijka, 6 s.
 13. PIOTR Potworowski – wizje pejzażu / tłumaczenie Karolina Koriat ; projekt graficzny katalogu Jacek Zdybel. – Sopot : Państwowa Galeria Sztuki, 2012. – 71 s.
 14. SKARBY Muzeum Ziemi Kępińskiej im. T.P. Potworowskiego / opracowanie Jerzy Wojciechowski. – Kępno : Muzeum Ziemi Kępińskiej, 2008. – 48 s.

15. TADEUSZ Piotr Potworowski 1898-1962 : malarstwo / tekst: Irena Moderska, Krystyna Fabijańska-Przybytko ; Muzeum Narodowe w Gdańsku. – Gdańsk : Muzeum Narodowe, 1973. – 104 s.
16. WYSTAWA prac malarskich Piotra Potworowskiego (Londyn) : czerwiec 1958, Warszawa „Zachęta” / opracowanie graficzne katalogu Andrzej Rudziński. – Warszawa : Związek Polskich Artystów Plastyków, 1958. – 44 s.

d. Netografia

<https://culture.pl/pl/tworca/tadeusz-piotr-potworowski>

<https://encyklopediateatru.pl/osoby/20706/piotr-potworowski>

<http://www.lp.poznan.pl/images/stories/0%20U%C5%82an%20i%20Malarz%20format%20www.pdf>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Piotr_Potworowski

<https://rynekisztuka.pl/2018/05/25/tadeusz-piotr-potworowski/>

<https://www.muzeumkepno.pl/centrum-dokumentacji-t-p-potworowskiego/>

<https://zagrajwsztuke.pl/piotr-potworowski/>

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Małgorzata Derwich
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

JAK POWSTAWAŁ POMNIK PAWŁA EDMUNDA STRZELECKIEGO?

Scenariusz imprezy bibliotecznej

Na wniosek Wielkopolan Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił 2023 Rokiem Pawła Edmunda Strzeleckiego – „wybitnego badacza, podróżnika, odkrywcy i filantropa, pierwszego Polaka, który okrążył indywidualnie kulę ziemską w celach naukowych”. Obchody 150. rocznicy śmierci P.E. Strzeleckiego mają szczególny wymiar w Poznaniu (Rada Miasta ogłosiła stosowne Stanowisko w tej sprawie) i Wielkopolsce, skąd badacz i podróżnik pochodził, i gdzie – w 1997 roku – powróciły jego prochy, by spocząć na wieki w Krypcie Zasłużonych Wielkopolan (w ten sposób uczczono 200. rocznicę urodzin).

Okrągłe rocznice urodzin i śmierci wybitnego Wielkopolanina były okazją, by przypominać jego dokonania. Przypominaliśmy i my w „Poradniku Bibliograficzno-Metodycznym”. Na przykład w 2017 roku, w 220. rocznicę urodzin, powstał scenariusz „Paweł Edmund Strzelecki – podróżnik z Wielkopolski rodem, czyli... Podróżuj z pradziadkiem!” (nadal do pobrania z „Poradnika” numer 3/2017). W nim swoim przykładem „zarażali” i do podróżowania śladami antenata nawiali Monika i Norbert Oksza Strzeleccy.

Tym razem chcemy zaproponować poznanie postaci Strzeleckiego poprzez dzieło poznańskiego artysty-rzeźbiarza Jerzego Sobocińskiego (1932-2008), który stworzył pierwszy i jedyny pomnik podróżnika oraz odkrywcy w Australii. By to uczynić, cofniemy się w czasie i to o kilka dekad, a konkretnie do początku lat 80. XX wieku. Przy rekonstrukcji zdarzeń korzystałam przede wszystkim z artykułu Wojciecha Owsianowskiego oraz przekazu syna Jerzego, również artysty rzeźbiarza, Roberta Sobocińskiego.

Cele:

- przypomnienie i upamiętnienie wybitnego Wielkopolanina – Pawła Edmunda Strzeleckiego, w 150. rocznicę śmierci;

- popularyzacja światowych dokonań rodaków (P.E. Strzeleckiego oraz J. Sobocińskiego), zarówno naukowych, jak i artystycznych;
- upowszechnianie czytelnictwa oraz wiedzy o kulturze;

Adresaci:

uczniowie starszych klas szkoły powszechnej oraz szkół średnich

Czas: ok. 1 h 15 min

Metodyka:

Tekst można odczytać z podziałem na role (dlatego przypisaliśmy go kilku postaciom), by nie nużył swoją długością. Można zainscenizować mały spektakl ze sceną oraz „aktorami” w przebraniu (łącznie z postacią/rzeźbą przykrytą prześcieradłem). Alternatywą jest zwykłe, statyczne odczytywanie kwestii.

Dobrze, aby słowo czytane było poparte obrazem, czyli szkicem pomnika (dostępny np. <http://mtkoscieszko.org.au/polski/strzelecki-pomnik.htm>) lub „pocztówką” pomnika z Australii (jw.). Do tego celu potrzebny będzie: sprzęt audiowizualny, komputery, tablety lub czytniki; mogą być także tradycyjne książki czy mapy.

Osoby:

Narrator, Polonus* (tu: działacz polonijny z Australii), Rzeźbiarz (Jerzy Sobociński), Rzeźbiarz II (syn Jerzego, Robert Sobociński), Rzeźba (niema postać, najpierw pod prześcieradłem, później odkryta, w pozie rzeźby Strzeleckiego), kobieta i mężczyzna

Objaśnienia:

- *czarna kursywa* – tytuły i cytaty (w tym Rzeźbiarza), kwestie po angielsku
- *czcionka w kolorze niebieskim* – treści poboczne i didaskalia

*emigrant, osoba polskiego pochodzenia mieszkająca w innym kraju, która czuje się Polakiem i kultywuje polską kulturę

IDEA

Dwie osoby – Narrator i Polonus – siedzą przy stole/ławce ustawionej z boku „sceny”. Rzeźbiarze (w białych, ale przybrudzonych kitlach) stoją po drugiej stronie, najpierw na uboczu, a później (W PRACOWNI) pośrodku, w „centrum wydarzeń”.

Narrator: Idea zbudowania pomnika Pawła Edmunda Strzeleckiego zrodziła się w 1980 roku z inicjatywy Polsko-Australijskiego Towarzystwa Kulturalnego w Sydney, a konkretnie jego ówczesnego prezesa (i pomysłodawcy) Harrego Hefki. Pomnik miał być hołdem dla odkryć i dokonań wielkiego Polaka oraz wyrazem uznania dla dorobku polskich emigrantów, wniesionego w rozwój Australii.

Polonus: *Well...* W Sydney – największym *city* Australii, w 1983, *the Social Committee* – Społeczny Komitet Budowy *of Sir Paweł E. Strzelecki Monument was established*, znaczy powstał.

Narrator: Dwa lata później, w 1985 roku, delegacja Komitetu Budowy Pomnika pojechała do Polski. Jej celem było zapoznanie się z najlepszymi pomnikami regionu pochodzenia odkrywcy i podróżnika, czyli Poznania i Wielkopolski. Po obejrzeniu wielu monumentów, delegację zafascynował szczególnie jeden: Bolesława Chrobrego w Gnieźnie...

Polonus: *Yes, we were especially delighted with the monument!*

Rzeźbiarz: *To odtworzony przeze mnie pomnik, zniszczony przez Niemców w 1939 roku, czasie II wojny światowej.*

Rzeźbiarz II: Ojciec odtworzył rzeźbę Marcina Rożka*, ale znacznie lepiej ją „osadził” w przestrzeni...

Rzeźbiarz: *Zmieniliśmy trochę lokalizację pomnika, która okazała się bardzo szczęśliwa.*

Narrator: Monument ustawiono na wyższym tarasie placu katedralnego, tuż przy schodach, co potęguje jego wielkość (4,75 m postać i blisko 4 m cokół, łącznie prawie 9 metrów).

Rzeźbiarz: *Czas nieraz dobrze robi takim dużym przedsięwzięciom, jak pomnik Chrobrego. Byłem zaszczycony, że mogłem robić to dzieło, tak długo oczekiwane po wojnie.*

* Marcin Rożek (1885-1944), polski rzeźbiarz i malarz związany z Wielkopolską, a przede wszystkim z Wolsztynem (gdzie znajduje się – w dawnej willi artysty – Muzeum jego imienia), w Poznaniu współtworzył życie kulturalne miasta, był też pierwszym profesorem rzeźby tutejszej Szkoły Sztuk Zdobniczych; powstaniec wielkopolski; w czasie II wojny światowej najpierw trafił do Fortu VII w Poznaniu, a następnie do niemieckiego obozu koncentracyjnego KL Auschwitz; tam niespełna rok później zmarł.

Narrator: Jak się okazało, *Chrobry* Sobocińskiego miał decydujący wpływ na wskazanie przyszłego twórcy pomnika, z pominięciem drogi konkursowej, którą najpierw planowano i to zarówno w Polsce, jak i Australii. Taki obrót sprawy pozwolił zaoszczędzić czas...

Polonus: ... a przede wszystkim *a lot of money*, dużo pieniędzy.

Narrator: Cóż, jednego i drugiego brakowało. Trudne czasy pod względem politycznym, społecznym i gospodarczym nie sprzyjały przedsięwzięciu. Jednak pasja i determinacja grupy pasjonatów z Australii sprawiła, że **poznański rzeźbiarz**, o znaczącym dorobku twórczym, **Jerzy Sobociński został zaproszony do realizacji wszystkich prac związanych z pomnikiem**.

Polonus: W Sydney, *it was decided* – zdecydowano – *that the future monument should be erected*, że przyszły pomnik powinien stać w miejscowości *Jindabyne* (czyt. dżindabajn)...

Narrator: ...u podnóża Gór Śnieżnych, w odległości 37 km od Góry Kościuszki (2228 m n.p.m.), w pobliżu Parku Narodowego o tej samej nazwie...

Polonus: ...a jego odsłonięcie miało być – *how do you say it in Polish: the culmination of the jubilee, the crowning*...

Narrator: ...zwieńczeniem jubileuszu...

Polonus: ...*of the 200th anniversary of British Australia, that is: 200-lecia brytyjskiej Australii in 1988, w 1988 roku*.

RESEARCH (badanie, prace badawcze, rozpoznanie)

Narrator (cytuje): *Od tej pory trudne prace przygotowawcze, projektowe i wykonawcze podjęte równocześnie w Poznaniu oraz w Sydney, potoczyły się szybko i bez większych przeszkód, co było możliwe dzięki ogromnej pomocy wielu osób oraz instytucji popierających tę inicjatywę. Łatwo powiedzieć (i napisać): „potoczyły się szybko i bez większych przeszkód”. Pamiętajmy jednak, że były to lata 80. XX wieku – niełatwo było stworzyć pomnik na odległość i to tak znaczną odległość!*

Polonus: *Yes, indeed. By air, it means: samolotem z Poznania do Sydney (a więc w linii prostej) to prawie 10 tys. mil...*

Narrator: Czyli około 16 tysięcy kilometrów. Obecnie potrzeba na taki lot ponad 20 godzin, a dawniej – znacznie więcej. Do tego – olbrzymia różnica czasu: około 10 godzin...

Rzeźbiarz: *Realizacja pomnika Pawła Edmunda Strzeleckiego to była wspólna przygoda. Nie tylko dlatego, że miał się on znaleźć w tak egzotycznym dla*

nas miejscu, na tak odległym kontynencie, jak Australia, ale także dlatego, że rzeźbę tworzyłem „w ciemno”, lokalizację znając tylko z opisów.

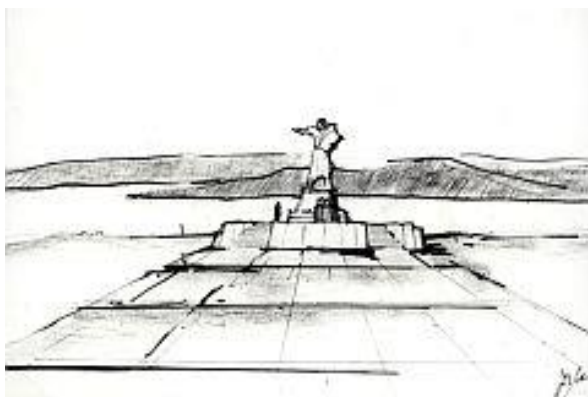
Narrator: Właśnie – Jerzy Sobociński musiał stworzyć i umiejscowić w przestrzeni pomnik bez Internetu, GPS, map Google...

Polonus: *Google Maps...*

Narrator: Oficjalnie nasz kraj uzyskał dostęp do Internetu w grudniu 1991 roku. Wcześniej mogły z niego korzystać tylko wybrane, specjalne instytucje...

Rzeźbiarz II: Żeby odebrać maila z Australii ojciec musiał jeździć do Warszawy. Jednak nawet mailem nie wszystko można przekazać...

Rzeźbiarz: *Przecież w Australii słońce wschodzi i zachodzi... inaczej niż u nas, inne daje oświetlenie...*

Szkic pomnika P.E. Strzeleckiego – J. Sobociński

Narrator: Proszę opowiedzieć, jak wyglądał wtedy „research” rzeźbiarza?

Rzeźbiarz II: Tradycyjnie – od wyszukania informacji o postaci...

Narrator: Przypomnę, że było to wyszukiwanie bez Wikipedii...

Rzeźbiarz II: Zgadza się...

Narrator: To znaczy – trzeba było wybrać się do biblioteki, poszukać w mądrych książkach, a dodajmy, że nie wszystkie źródła, na przykład anglojęzyczne, były wtedy dostępne w Polsce. Dzisiaj, dla współczesnego odbiorcy, to proste – w Wikipedii można przeczytać:

Paweł Edmund Strzelecki – urodzony 20 lipca 1797 roku w Głuszynie (dawniej pod miastem, dzisiaj w granicach Poznania), zmarły 6 października

1873 roku w Londynie – polski podróżnik, geolog, geograf, badacz i odkrywca. Jako pierwszy Polak indywidualnie okrążył świat w celach naukowych, odwiedził wszystkie kontynenty oprócz Antarktydy. W pierwszej połowie XIX wieku, to był nie lada wyczyn!

Polonus: Zawsze byłem *curious*, ciekaw, intrygowało mnie, skąd Strzelecki miał *money*, pieniądze, na te wszystkie wyprawy. O ile wiem, nie był *very rich*, zbyt bogaty z domu....

Narrator: To prawda – urodził się w rodzinie zubożałego szlachcica Franciszka Strzeleckiego herbu Oksza i Anny z Raczyńskich. Rodzice Strzeleckiego nie byli zbyt zamożni, choć pierwsze wymarzone podróże (do zachodniej Europy, czyli Austrii, Czech, Szwajcarii, Włoch i Dalmacji) Paweł Edmund sfinansował podobno spadkiem po zmarłych rodzicach. Natomiast „we Włoszech poznał magnata Franciszka Sapiehę, który powierzył mu zarządzanie swoim wielkim majątkiem Bychowiec pod Mohylewem. Strzelecki wykonywał tę pracę ponoć znakomicie...”

Polonus: Słyszałem *something completely different* (coś zupełnie innego) – pracę wykonywał *ineptly*, znaczy raczej „nieudolnie”; *debts he made* (długów narobił)...

Narrator: Trzymam się Wikipedii, która twierdzi, że tak dobrze gospodarował, że „zbierał w ten sposób kapitał na zamierzone podróże”. Gdyby było inaczej, zmarły w 1829 roku książę Sapieha nie pozostawiłby podróżnikowi w spadku ogromnej kwoty, „która pozwoliła na sfinansowanie późniejszych wypraw”. Zatem w 1829 Strzelecki opuścił Polskę, udając się najpierw do Francji, gdzie przebywał kilka lat, później mieszkał w Wielkiej Brytanii...

Polonus: Rok – 1829 – się zgadza: Strzelecki *fled then the country* (uciekł wtedy z kraju)... *from his creditors!*

ROMANTYCZNA HISTORIA

Narrator: Przed wierzycielami? Znam bardziej romantyczną wersję: niektóre źródła podają, że to nieszczęśliwy finał romansu z Adyną, a zwłaszcza ich nieudana wspólna ucieczka, skłoniły Strzeleckiego do wyjazdu z kraju.

Polonus: *Adine?* Coś słyszałem... *Mount Adine?*

Narrator: Tak jest. To chyba najwyższy szczyt... miłości na świecie!

Polonus: *Really?*...

Narrator: No, żeby nazwać górę imieniem swojej ukochanej!? W części Australii, zwanej Nową Południową Walią, w najwyższym paśmie górskim tego konty-

mentu – Wielkich Górach Wododziałowych – Strzelecki nie tylko zdobył (12 marca 1840 roku) najwyższy szczyt Gór Śnieżnych i nazwał go na cześć przywódcy insurekcji z 1794 roku Górą Kościuszki...

Polonus: *Mount Kosciuszko...*

Narrator: ... ale inny szczyt (bodajże w paśmie Gór Błękitnych), za sprawą Strzeleckiego, otrzymał imię Adyny...

Polonus: ...*exactly* – *Mount Adine*.

Narrator: Nie ma pewności, który to szczyt, bo nazwa się nie przyjęła. Ale za to przetrwała legenda o tym uczuciu! Otóż, Strzelecki poznał Aleksandrynę Turno, zwaną Adyną, na balu w wielkopolskim Objezierzu, gdy miał 22 lata, a panienka o *klasycznej włoskiej urodzie* (w innym źródle opisywana jako *urodziwa blondyneczka o błękitnych oczach*) lat... 15! Ponoć oczarowała Pawła Edmunda *piękną grą na fortepianie*. *Znała też doskonale język francuski i włoski*.

Ich miłość była prawdziwie romantyczna i gwałtowna, między innymi z powodu temperamentu przyszłego podróżnika. Gdy ojciec odmówił Strzeleckiemu ręki Adyny, młodzi postanowili uciec. Pod osłoną nocy panna opuściła majątek w Objezierzu i konno, w ramionach ukochanego, *pocwałowała w nieznaną przyszłość*. Jednak ojciec dziewczyny wszczął pościg i po kilku godzinach młodych „boleśnie” (podobno Turno *wybatożył pechowego amanta*) rozłączono...

Polonus: *Very romantic story...*

Narrator: Owszem.. Zakochany Strzelecki, pomimo rozłąki, pisał do Adyny potajemne listy przez ponad 20 lat. Na przykład z Nowej Południowej Walii: *W czasie mojej podróży sześciokrotnie przekraczałem równik, widziałem wiele, przeżyłem jeszcze więcej, nie straciwszy we wszystkich tych przejściach jednego ziarna miłości, jaką odczuwałem do Ciebie...* Można powiedzieć, że kochankowie pozostali sobie wierni do końca życia, bowiem żadne z nich nie zawarło małżeństwa.

Myślę, że ta romantyczna historia podobała się też Jerzemu Sobocińskiemu. Z tego, co wiem, lubił romantyzm.

Rzeźbiarz: *Moją pasją była literatura romantyczna.*

Narrator: Czytałem też o uzdolnieniach literackich – Jerzy Sobociński w młodości pisał scenariusze, prowadził szkolny teatr; występował jako aktor, reżyserował spektakle...

Rzeźbiarz: *Zdawałem nawet egzamin do szkoły dramatycznej!*

Rzeźbiarz II: Niestety, bez powodzenia. Jednak w zainteresowaniach teatralnych ojca plastyka zawsze była ważna – robił własnoręcznie figurki do przedstawień, scenografię, kostiumy.

Rzeźbiarz: *W końcu plastyka, wyższa szkoła plastyczna (w Poznaniu) zwyciężyła. Ale wcale nie od początku zdecydowany byłem kształcić się w rzeźbie. Najpierw pasjonował mnie rysunek. Jednak profesorowie dostrzegli we mnie zadatki na rzeźbiarza...*

Narrator: Literacka pasja procentowała w późniejszej karierze Sobocińskiego seniora – za wspaniałą rzeźbę romantycznego wieszczka, Juliusza Słowackiego, zdobył I miejsce w ogólnopolskim konkursie...

Rzeźbiarz: *To był nasz wspólny projekt z Robertem.*

Rzeźbiarz II: Pomimo zwycięstwa w konkursie, warszawiakom chyba nie w smak był fakt, że wygrali poznaniacy, bo... ciągle zmieniano lokalizacje dla naszego *Słowackiego*, a my uparcie dostosowywaliśmy projekt do kolejnych przestrzeni. W końcu daliśmy za wygraną... Gipsowy model zaginał, pozostały projekty i miniatury.

W PRACOWNI

Narrator: Powróćmy jednak do pomnika Pawła Edmunda Strzeleckiego.

Rzeźbiarz i ukryta pod prześcieradłem „rzeźba” (postać postawiona na stole lub ławce) zajmują centralną pozycję w wolnej przestrzeni. Narrator i Rzeźbiarz II będą obok nich komentować powstawanie i wygląd „monumentu”.

Narrator: W pracowni Jerzego Sobocińskiego na poznańskim Grunwaldzie zaczął powstawać model pomnika z gipsu w skali 1:1. Jak można było stworzyć wizerunek historycznej postaci bez Internetu?

Rzeźbiarz II: Nie było to łatwe, ale ojciec znał swoje rzemiosło. W przypadku historycznej postaci rzeźbiarz nie ma kontaktu z realną osobą, tylko z jej obrazem, często przekłamanym, z reguły wygładzonym, czyli wyidealizowanym. Priorytetem dla twórcy – przynajmniej dla mnie – jest odkłamać ten obraz.

Narrator: Pana ojciec nie miał chyba dostępu do wizerunku Sir Paula Strzeleckiego, uwiecznionego z dagerotypu z 1845 roku, a udostępnionego Wikipedii przez Bibliotekę Stanową Nowej Południowej Walii. Mężczyzna o surowym spojrzeniu ciemnych oczu z tego portretu ma znacznie mniej bujne włosy, niż ten z wizerunku przekazywanego przez polskie źródła (obecnie Narodowe Archiwum Cyfrowe).

Prześcieradło zostaje zdjęte, a spod niego wylania się „rzeźba”, czyli postać pod nim ukryta.

Rzeźbiarz II: W rzeźbie ojca twarz Strzeleckiego, właściwie jej profil, jest jedynie zarysowany: wysokie czoło, wydatny nos i podbródek oraz jakby rozwiane

przez wiatr włosy współgrają z jego dynamiczną postacią w wyroku i podniesioną prawą ręką...

Rzeźbiarz jakby „kształtuje” rzeźbę, czyli niemą postać, każąc jej stanąć w wyroku oraz podnosząc i prostując lewą rękę...

Narrator: ...tą ręką, która w Australii miała wskazywać Górę Kościuszki. Nadal nie mogę wyjść z podziwu, że poznański rzeźbiarz stworzył ten pomnik na odległość, a ręka rzeczywiście wskazuje Górę naszego Wielkiego Rodaka...

Rzeźbiarz II: Australijscy współpracownicy wykonali dla ojca pomiary. Wszystko się zgadzało, gdy monument został postawiony na australijskiej ziemi.

Rzeźbiarz swoimi czynnościami, czyli „rzeźbieniem” postaci, wyprzedza komentarz Narratora

Narrator: W lewej ręce postać trzyma olbrzymią księgę, zapewne atlas z mapami świata (Strzelecki opracował m.in. mapę południowo-wschodniej Australii, która robi wrażenie nie tylko dokładnością, ale również rozmiarem – 7,5 m długości na 1,5 m szerokości. Jej oryginał znajduje się w archiwum Królewskiego Towarzystwa Geograficznego).

Rzeźbiarz II: Podobnie jak inne monumentalne rzeźby ojca, „Strzelecki” ledwie mieścił się w jego pracowni o wysokości niewiele ponad 4 metry.

Narrator: Czytałem, że sama figura „Strzeleckiego” miała 4 metry i 70 centymetrów.

Rzeźbiarz II: No, właśnie. Jediną możliwością zmieszczenia całej postaci było takie jej ustawienie, by głowa podróżnika znalazła się w źródle światła, czyli lunecie „światlika”. Dawało to dodatkowy efekt – w ten sposób sprawiała wrażenie, jakby była otoczona... aureolą.

Narrator: Postać odkrywcy umieszczona została na wysokim cokole.

Rzeźbiarz II: W projekcie 3-metrowy cokół otacza 12 płyt m.in. z informacją, kogo pomnik przedstawia oraz alegoryczną płaskorzeźbą z zarysem gór australijskich wraz z nazwami minerałów, odkrytych przez P.E. Strzeleckiego.

Narrator: W Nowej Południowej Walii Strzelecki (jako również geolog) stwierdził istnienie ważnych dla rozwoju kraju minerałów, m.in. odkrył złoża złota i srebra. Na prośbę ówczesnego gubernatora Gippsa, zachował informację o swoim odkryciu w tajemnicy (jednak królowa Wielkiej Brytanii знаła prawdę i za wybitne osiągnięcia naukowe oraz ujawnienie złota nadała Strzeleckiemu wysokie odznaczenia państwowe). Australia jest znana z różnych przemilczanych, tajemniczych, a nawet bulwersujących historii...

Rzeźbiarz II: Ojciec też się z nimi zetknął, tworząc płaskorzeźby. Pierwotnie na jednej z nich miała być przedstawiona grupa Aborygenów, którzy towarzyszyli

odkrywcy w drodze na najwyższy szczyt, będący dla nich świętą górą, o nazwie bodające Targanoil. Po konsultacjach, szanując uczucia rdzennych mieszkańców Australii, ojciec usunął ich wizerunki...

Narrator: Cóż, dla Aborygenów jubileusz 200-lecia brytyjskiej Australii był okresem... żałoby narodowej.

Narrator podchodzi bliżej „rzeźby”.

Zatem – podsumujmy wygląd naszego *Strzeleckiego*: mamy figurę, cokół z płaskorzeźbą, a trzeci element pomnika stanowiła platforma widokowa.

Rzeźbiarz II: Wykonanie platformy z tablicami informacyjnymi to było zadanie strony australijskiej.

Narrator: Ale był i „wielkopolski” akcent: w podstawę platformy wbudowano mosiężną, ozdobną łuskę armatnią, przygotowaną przez Garnizon Wojska Polskiego w Gnieźnie, w której znalazły się dwa akty erekcyjne sporządzone w językach polskim i angielskim oraz monety i gazety polskie i australijskie, a także przewodniki turystyczne o Poznaniu i Wielkopolsce – na wieczną rzecz pamiątkę.

Notabene – wszystkie kwestie związane z łuską oraz jej transport na trasie Gniezno – Sydney, wraz z przekraczaniem granic, były przedmiotem wielu kłopotów i perypetii, mogących stanowić kanwę do najlepszej komedii filmowej.

Te trzy elementy łącznie dają pomnikowi *Strzeleckiego* aż 11 metrów wysokości!

Przy „rzeźbie”, obok *Rzeźbiarza*, pojawiają się jeszcze 2 postaci – kobieta i mężczyzna. Przyglądają się „pomnikowi” i kiwają potakująco głowami.

Rzeźbiarz II: Po zapoznaniu się z wykonaną pracą, projekt przyszłego pomnika został wysoko oceniony przez przedstawicieli instytucji P. P. Sztuka Polska Oddział w Poznaniu, a zarazem rzeczoznawców Ministerstwa Kultury i Sztuki, znanych rzeźbiarzy poznańskich Benedykta Kasznię i Annę Krzymańską.

KULMINACJA

Narrator: Nie mniejszym wyzwaniem było zrealizowanie wizji artysty...

Rzeźbiarz II: To prawda – było to olbrzymie przedsięwzięcie, nie tylko wykonawcze, ale także logistyczne.

Narrator: Najpierw trzeba było przewieźć gipsowe części pomnika z Poznania do Gliwic. Zajął się tym *Porządny Poznań*, czyli Publiczny Transport Ciężarowy.

Rzeźbiarz II: W odlewni w Gliwicach wykonano figurę *Strzeleckiego* z brązu gat. BK 10 (nie było to jeszcze możliwe w naszej odlewni, w Szymanowie), a właściwie 27 części, z których się składała; połączone ze sobą na stałe ważyły

3200 kg. Do tego wspomniana alegoryczna płaskorzeźba wykonana z brązu, o wadze 1200 kg.

Narrator: Transportu tego olbrzymiego ciężaru – tym razem z Gliwic do Gdyni – podjęło się Przedsiębiorstwo Spedycji Międzynarodowej C. Hartwig (firma ta załatwiła też sprawy spedycyjne na trasie Gdynia – Sydney).

Rzeźbiarz II: Materiał na 12 płyt, którymi został obłożony cokół, pochodził z kamieniołomu w dolnośląskim Borowie.

Narrator: Granitowe płyty to z kolei dzieło Zakładu Kamieniarskiego Mirosława i Henryka Grysiów z Kościana; tamtejszy Metalchem wykonał do nich nierdzewne łączniki metalowe. Transport elementów kamiennych na trasie Kościan – Gdynia to zadanie, z którego wywiązał się poznański Oddział II Krajowej PKS.

Rzeźbiarz II: Wielkopolskie Przedsiębiorstwo Przemysłu Drzewnego dostarczyło elementy drewniane...

Narrator: ...a Muzeum – Zabytkowa Papiernia w Dusznikach Zdroju zapewniło papier czerpany, na którym Poznańskie Zakłady Graficzne wydrukowały akty erekcyjne. Miejska Biblioteka Publiczna im. E. Raczyńskiego w Poznaniu opracowała wystawę pt. „P.E. Strzelecki w Australii” i publikację pt. „P.E. Strzelecki” (druk zapewniła Księgarnia św. Wojciecha w Poznaniu), które przekazano do Australii z okazji odsłonięcia pomnika.

Rzeźbiarz II: Dodajmy, że łączny koszt wykonania pomnika wyniósł: 50 mln złotych (według cen z końca lat 80. XX w.; wtedy 1 dolar to około 1600 zł) dla strony polskiej...

Polonus: *...and 115 thousand Australian dollars for the Australian side (115 tysięcy dolarów austr. dla strony australijskiej).*

Narrator: Towarzystwo Warta S.A. Oddział w Poznaniu ubezpieczyło ładunek na wzmiankowaną kwotę 50 mln zł, a Główny Urząd Ceł w Warszawie – zwolnił od opłat cła wywozowego wszystkie elementy składające się na pomnik. Następnie Polskie Linie Oceaniczne zapewniły przewóz elementów pomnika na trasie Gdynia – Hamburg statkiem LUBLIN II i na trasie Hamburg – Sydney statkiem KATOWICE II.

Rzeźbiarz II: Statek wypłynął z Hamburga 14 lipca i przyплыł do Sydney 31 sierpnia 1988 r.

Polonus: *The Australian company – also has its share...*

Narrator: Owszem, australijskie przedsiębiorstwa też miały swój udział...

Polonus: *Snowy River Shire oraz Jindabyne Lions Club...*

Narrator: ...załatwiły zezwolenie na postawienie pomnika w parku Banjo Paterson w Jindabyne. Instytut Technologii NSW w Sydney – opracował konstrukcję platformy oraz zapewnił nadzór nad jej wykonaniem.

Polonus: *Now the cargo (ładunek) has been taken over by Australian companies.*

Narrator: Tak jest – ładunek, czyli elementy pomnika przejęły teraz firmy w Australii. Tradex Transport P/L z siedzibą w Sydney zapewnił przewóz w dwóch kontenerach na trasie Sydney – Jindabyne...

Polonus: *Osolins & White P/L Berridale, N.S.W ...*

Narrator: – ta firma wykonała betonową konstrukcję platformy widokowej.

Polonus: *Peceos Holodings P/L Berridale, N.S.W...*

Narrator: – zapewnił obudowę platformy ciosami z granitu australijskiego. Prace te wykonali kamieniarze Ken Baxter i Franc Schmid.

Polonus: *Exactly!*

Narrator: Jak wspomnieliśmy – uroczyste odsłonięcie pomnika P.E. Strzeleckiego w miasteczku Jindabyne, nad jeziorem o tej samej nazwie, w odległości 160 km od stolicy Australii, Canberry, nastąpiło w 1988 roku – dokładnie 14 listopada – i było podobno „największym wydarzeniem w dziejach Polonii Australijskiej”.

Polonus: *Oh, my goodness, that's 35 years ago!*

Narrator: Dokładnie – 35 lat temu; mamy więc kolejną okazję do świętowania.

Rzeźbiarz II: Dodam jeszcze jedną – 20-lecie Pomnika P.E. Strzeleckiego na poznańskim Łazarzu! O to, by miniatura pomnika stanęła również w stolicy Wielkopolski, ojciec też stoczył długą walkę...

Polonus: *We the Poles, my Polacy, walkę mamy in our blood, we krwi...*

Narrator: To prawda. Ta batalia była zwycięska, bo oto mamy „na wieczną rzecz pamiątkę” monumentalny pomnik P.E. Strzeleckiego w Australii, jeden z nielicznych pomników wielkich Polaków, dzieło polskiego rzeźbiarza, wykonany w całości w Polsce i znajdujący się poza jej granicami...

Finis coronat opus (koniec wieńczy dzieło) – te słowa może śmiało przypisywać sobie wiele osób, instytucji oraz przedsiębiorstw w Polsce i Australii, które budowę pomnika wspierały życzliwością, pracą lub decyzjami podejmowanymi w trudnym dla Polski okresie przemian politycznych.

Polonus: *These noble gestures were part of the repayment of the „debt” incurred to the great Pole...*

Narrator: Te szlachetne gesty były częścią spłaty „długu” zaciągniętego wobec wielkiego Polaka...

Rzeźbiarz II: ...któremu przyszło żyć w czasach, kiedy Polska wymazana była z mapy Europy.

Narrator: Przenosząc się myślami do dalekiej Australii, w okolice Góry Kościuszko, warto zadumać się nad losami P.E. Strzeleckiego, zasłużonego Wielkopolanina i Wybitnego Polaka, który sławę zawdzięczał charakterowi i swojej pracy.

Rzeźbiarz II: Musiał on być nieprzeciętnie zdolnym, aby jako cudzoziemiec osiągnąć zaszczyty w elitarnym społeczeństwie angielskim epoki wiktoriańskiej.

Polonus: *He died in London, in 1873...*

Narrator: Zmarł w Londynie, w październiku 1873 roku – stąd w 2023 roku celebруемy 150. rocznicę śmierci Strzeleckiego.

Polonus: *He was buried in Kensal Green Cemetery.*

Narrator: Został pochowany na londyńskim Cmentarzu Kensal Green.

Rzeźbiarz II: Wiele lat później historia zatoczyła koło – P.E. Strzelecki wrócił do swojej rodzinnej Wielkopolski...

Narrator: Stało się to za przyczyną ówczesnego wojewody poznańskiego, pana Włodzimierza Łęckiego. I znów – pomyślnie załatwienie tej sprawy wymagało pokonania wielu trudności formalnych (gdyż P.E. Strzelecki był obywatelem trzech narodów), ale udało się...

Polonus: *...in November 1997, he was exhumed at the London Cemetery...*

Narrator: ...18 listopada 1997 roku na cmentarzu londyńskim dokonano ekshumacji doczesnych szczątków spoczywających w ołowianej trumnie, którą umieszczono w specjalnej skrzyni przewozowej i samolotem PLL Lot przywieziono do Polski.

Rzeźbiarz II: Pod koniec listopada 1997 roku odbył się uroczysty pogrzeb w kościele św. Wojciecha, a trumna P.E. Strzeleckiego spoczęła w Krypcie Zasłużonych Wielkopolan w Poznaniu.

Jerzy Sobociński (1932-2008) – wybitny rzeźbiarz poznański, twórca między innymi takich pomników jak: 1000-lecia w Pile, Dzieci Wrzesińskich we Wrześni, Obrońców w Kłecku, Kardynała Augusta Hlonda i Jana Kochanowskiego w Poznaniu, Bolesława Chrobrego, Harcerzy i św. Wojciecha w Gnieźnie, św. Marcina w Odolanowie.

Dzieła inne znajdują się w muzeach i kolekcjach w kraju i za granicą.

Pomnik P.E. Strzeleckiego w Australii – autor J. Sobociński (fot. R. Rychlewska)

Bibliografia:

Pozycje zwarte:

1. KSIĘGA różnaitości wielkopolskich / Marcin J. Januszkiewicz, Adam Pleskaczyński. – Poznań : Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i centrum Animacji Kultury w Poznaniu, 2006. – 319 s.
2. PODRĘCZNIK Poznańczyka albo 250 dowodów wyższości Poznania nad resztą świata / Marcin J. Januszkiewicz, Adam Pleskaczyński. – Poznań : Art. Media Studio i CDN Media, 2002. – 318 s.
[o P.E. Strzeleckim na s.42-43 (jako „autorze najtrwalszego pomnika miłości na kontynencie australijskim”) oraz s.151-154 („Arystokrata umyślu”)]
3. POLSCY podróżnicy i odkrywcy / Wacław Słabczyński. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1988. – 426 s.

4. SŁOWNIK podróżników polskich / Wacław i Tadeusz Słabczyńscy. – Warszawa : Wiedza Powszechna, 1992. – 370 s.: Strzelecki Paweł Edmund – s. 294-302
5. WIELCY polscy PODRÓŻNICY, którzy odkrywali świat / Maria i Przemysław Pilichowie. – Warszawa : Sport i Turystyka MUZA SA, 2016. – 446 s.
6. WIELKOPOLSKA nie miała przede mną tajemnic / Włodzimierz Łęcki w rozmowie z Magdaleną Baranowską-Szczepeńską. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2022. – 336 s. : Ostatnia podróż Pawła Edmunda Strzeleckiego – s. 219-224

Artykuły:

1. DZIEŃ w odlewni w Szymanowie / Małgorzata Derwich. W: Gazeta Poznańska (Express Poznański). – 2000 (pt. 16 VI)
2. KORESPONDENCYJNA miłość / Krzysztof Smura. W: Express Poznański – Świąteczny. – 1997 (XII), s. 1, 2
3. OSTATNIA podróż Pawła Edmunda Strzeleckiego / Aleksander Mikłaszewski. W: Kronika Wielkopolski. – 1998, nr 2 (85), s. 160-163
4. PAMIĘCI Strzeleckiego / Anna Plenzler. W: Głos Wielkopolski. – 2008 (8/9 XI)
5. PAMIĘTALI o Strzeleckim/ SOB. W: Głos Wielkopolski. – 2008 (13. XI)
6. PAWEŁ Edmund Strzelecki – podróżnik z Wielkopolski rodem, czyli... Podróżuj z pradziadkiem! / Małgorzata Derwich. W: Poradnik Bibliograficzno-Methodyczny. – 2017, nr 3, s. 73-85
7. SZTUKA życia / Włodzimierz Braniecki. W: Świat Rodzinny (sobotni dod. Głosu Wielkopolskiego). – 1994 (7 V), nr 11, s. 8-9
8. WSPÓLNA wystawa / M. Derwich. W: Express Poznański. – 1997 (14 XI)
9. ZMARŁ Jerzy Sobociński / Włodzimierz Braniecki. W: Głos Wielkopolski. – 2008 (4 XI)
10. ŻYCIE zakłete w brzoście / Małgorzata Derwich. W: Express Poznański. – 1997, nr 262, s. 8

Netografia:

- <http://mtkosciuszko.org.au/polski/strzelecki-pomnik.htm>
<http://mtkosciuszko.org.au/polski/strzelecki-pomnik2.htm>
<https://poznan.naszemiasto.pl/pamietajmy-o-strzeleckim/ar/c1-5705305>
<https://www.bumerangmedia.com/2012/03/w-80-rocznice-urodzin-tworcy-pomnika.html>
https://pl.wikipedia.org/wiki/Pawe%C5%82_Edmund_Strzelecki#/media/Plik:Pawe%C5%82_Edmund_Strzelecki_1.jpg

https://pl.wikipedia.org/wiki/Pawe%C5%82_Edmund_Strzelecki

<https://www.australink.pl/panorama/artykuly/strzelecki5.php>

<http://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/muzeum/historia/poczet/strzelecki>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Pomnik_Paw%C5%82a_Edmunda_Strzeleckiego_na_%C5%81azarzu_w_Poznaniu

<http://blog.strzelecki.org/>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Pawe%C5%82_Edmund_Strzelecki

<http://podroze.onet.pl/aktywnie/pawel-edmund-strzelecki/xmbvs>

<http://kultura.poznan.pl//mim/kultura/news/historia,c,8/dandys-jej-glowne-zaprzatnal-dziewietnastowieczna-love-story,58696.html>

<http://przeglad.australink.pl/artykuly/strzelecki2.php>

oprac. Izabela Wielicka
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

ZDANIEM BIBLIOTEKARZA

„Poradnik Bibliograficzno-Metodyczny” oddaje swoje łamy i głos Bibliotekarzom. W tym numerze dzielą się z nami swoimi doświadczeniami i odpowiadają na pytanie:

W jaki sposób biblioteka publiczna może skutecznie dotrzeć do mieszkańców?

Elżbieta Duszczał
Dyrektor Biblioteki Publicznej w Kórniku

Regularny zakup nowości książkowych, często na życzenie czytelnika, oraz organizacja ciekawych wydarzeń to pewnego rodzaju magnes, który przyciąga użytkowników do korzystania z usług biblioteki.

Poza „plakatowaniem” miejsc często odwiedzanych przez użytkowników, głównym narzędziem, a właściwie kanałem, dzięki któremu docieramy do czytelnika są media społecznościowe i Internet. Na Facebooku i stronie www promujemy nowości książkowe, wydarzenia kulturalne zorganizowane w siedzibie biblioteki, jak: koncerty, spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki, spektakle, głośne czytanie itp. oraz imprezy plenerowe, np. rajd rowerowy „Odjazdowy Bibliotekarz” czy lekcje biblioteczne w placówkach oświatowych.

Dobłą okazją dotarcia biblioteki do użytkowników są gminne imprezy plenerowe, np. Jarmark Bożonarodzeniowy. Bibliotekarze w „Domku świętego Mikołaja” czytają dzieciom książki, rozdają gadżety biblioteczne i zachęcają do korzystania z naszej oferty. Najmłodszym czytelnikom proponujemy zabawy polegające na zbieraniu naklejek lub pieczętek przy każdym wypożyczeniu książek, co skutecznie przyciąga je do biblioteki. Dzięki dobrej współpracy z placówkami oświatowymi, instytucjami kultury, fundacjami i organizacjami pozarządowymi możemy dotrzeć do różnego typu użytkowników. Informacje o naszej działalności publikowane są na stronie internetowej Urzędu Gminy oraz w lokalnej prasie i telewizji.

Nasza biblioteka bierze również udział w projekcie „Mała Książka Wielki Człowiek”. Myślę, że bardzo ważne jest indywidualne podejście do czytelnika. Wysyłamy zaproszenia na wydarzenia do konkretnych osób, obdarowujemy czy-

telników drobnymi upominkami, np. z okazji „Tygodnia Bibliotek”. Empatia bibliotekarzy, a przede wszystkim „bycie miłym, uśmiechniętym i pomocnym” zachęca czytelników do ponownych odwiedzin.

Małgorzata Grupińska-Bis

Dyrektor Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

Przed wszystkim należy zamienić się w słuch, być w stałym dialogu z czytelnikiem i umieć rozpoznawać i reagować na jego potrzeby kulturowe.

Dla biblioteki bardzo istotną rzeczą jest posiadanie nowości. To jest warunek konieczny, by czytelnik, który zechce sięgnąć po książkę, mógł ją od razu znaleźć w swojej bibliotece.

Wartościami, które należy wspierać i pielęgnować są dostępność i wspólnotowość. Biblioteka winna być swobodną przestrzenią dla słowa, myśli i idei. Pamiętajmy, że nadal aktualne i pożądane jest myślenie o bibliotece jako o „trzecim miejscu” jednoczącym lokalną społeczność, w którym to biblioteka jest przestrzenią do spotkań, wspólnej pracy, twórczej aktywności, rozwijania praktyk czytelniczych oraz dobrze spędzonego czasu wolnego i integracji społecznej. Drogą do tego będzie ciągłe włączanie nowych środowisk w działalność bibliotek oraz aktywizacja najbliższego bibliotecznego otoczenia.

Warto podpatrywać, jak działają inne biblioteki. Sprawdzone sposoby na skuteczny kontakt z odbiorcą, na rozwijanie lokalnych partnerstw oraz nietuzinkowe, pełne kreatywności pomysły pokazywania roli i potencjału biblioteki mogą być cennym źródłem informacji i skutecznym sposobem na otwarcie nowej drogi do odbiorcy.

Biblioteki od lat pełnią rolę wspaniałych centrów kultury, gdzie organizowanych jest wiele ciekawych wydarzeń, przede wszystkim tych wokół książek, i dla wszystkich grup społecznych i – co warto podkreślić – całkowicie za darmo. Wciąż też cieszą się dużym zaufaniem społecznym i są postrzegane jako instytucje kompetentne, gdzie każdy może się czuć całkowicie bezpiecznie.

Dariusz Łukaszewski

Dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Adama Tomaszewskiego w Kościanie

W dzisiejszych czasach możliwości dotarcia do mieszkańców są ogromne. Kościańska biblioteka stara się wykorzystywać ich jak najwięcej. Aktualizowana

na bieżąco strona internetowa, posty publikowane na Facebooku, własny kanał na YouTube, a więc obecność w świecie wirtualnym, to podążanie za wymogami obecnego świata i pokazanie, że biblioteka dostosowuje się do czasów współczesnych.

Wydaje się jednak, że jednym z najskuteczniejszych sposobów pozostaje bezpośredni kontakt z czytelnikiem. Okazją do takich spotkań są wizyty mieszkańców w bibliotece, a także wszelkiego rodzaju wydarzenia kulturalne organizowane przez bibliotekę. Bardzo często biblioteka „wychodzi” na zewnątrz i jest obecna w przestrzeni miejskiej (np. organizując popularne wśród mieszkańców stoisko bookcrossingowe). To okazja do porozmawiania z czytelnikami i zaprezentowania aktualnej oferty czytelniczej.

Robert Kuciński

Dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Adama Asnyka w Kaliszu

Grono czytelników, którzy są uzależnieni od czytania, którzy przyjdą po kolejną książkę, mimo chłodu i deszczu, którzy na czas zamknięcia biblioteki z powodu świąt, urlopu czy remontu wypożyczą dwa razy więcej tytułów, jest niewielkie. To wierni przyjaciele instytucji, ale bałbym się powiedzieć, że to przyjaciele na dobre i na złe. Stawiają warunki, i to bardzo różne. Jedni żądają ułatwionego dostępu do nowości, inni – wskazówki, co mają czytać dalej. Dla jednych musisz mieć zawsze dobre słowo, dla innych – poradę, co mają ugotować na obiad. Trochę żartuję, ale tylko trochę. Utrzymanie kontaktu ze stałym czytelnikiem wiąże się ze szczególną troską o niego, z odgadywaniem jego potrzeb.

Jeszcze więcej zaangażowania wymagają jednak odbiorcy mniej zdecydowani czy tacy, którzy jeszcze nie wiedzą, że kontakt z biblioteką przyniesie im radość i satysfakcję. Dla nich trzeba znacznie poszerzyć ofertę biblioteki, stworzyć dodatkowe powody do odwiedzania poszczególnych placówek. Myślę tu o wystawach, ale takich, które są naprawdę magnesem, nietuzinkową formą prezentacji historii, literatury czy sztuki. Trzeba – jeśli to tylko możliwe zarówno pod względem przestrzennym, jak i finansowym – rezygnować z tradycyjnych plasz, obrazków w aluramach i gablot na rzecz prawdziwych obrazów, wielkoformatowych wydruków, wypożyczanych z muzeów lub od osób prywatnych eksponatów oraz elementów audiowizualnych i interaktywnych.

Bardzo ważne są spotkania, bo biblioteka w jeszcze większej mierze niż wcześniej powinna być miejscem, w którym chce się spędzać czas. Powodów spotkań są tysiące – rozmowy z pisarzami, regionalistami, artystami czy akcje społeczne, w których możemy połączyć siły ze stowarzyszeniami lub fundacja-

mi. W Kaliszu organizujemy przynajmniej raz w roku jeden rozbudowany cykl tematyczny, który trwa przez miesiąc. W zeszłym roku był to autyzm, w tym roku – profilaktyka onkologiczna.

Coraz większą popularnością cieszą się warsztaty. Staramy się łączyć je z upowszechnianiem wiedzy o literaturze, sztuce czy historii. Wspólnie z czytelnikami robiliśmy kapelusze, by razem wziąć udział w „Paradzie Dulskich” (Narodowe Czytanie 2021), a na spotkanie zaprosiliśmy panią profesor z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, by pilnowała szczegółów stylistycznych i opowiadała na przykład o detalach modnych pod koniec XIX wieku i na początku XX. Do wspólnego wicia wianków (Narodowe Czytanie 2022) zaprosiliśmy florystkę, która jest na co dzień polonistką, więc „wplotła” w spotkanie informacje o miejscu natury w wyobraźni poetów romantycznych. Gdy w ramach warsztatów polsko-ukraińskich zorganizowaliśmy akcję „Ale draka! W bibliotece jest alpaka”, to po spotkaniu z sympatycznymi zwierzętami odbyły się warsztaty plastyczno-literackie poświęcone generalnie zwierzętom i zwierzęcym postaciom literackim. Tego dnia do biblioteki zapisało się kilkanaście osób, ponieważ alpaki przyciągnęły całe rodziny. Działające od roku Społeczne Archiwum Kaliszan, które okazało się wielkim sukcesem w sensie merytorycznym, zaowocowało jednocześnie stworzeniem licznej grupy przyjaciół Biblioteki, którzy z pomocą naszych pracowników porządkują historie swych rodzin, a jednocześnie poznają dzieje miasta. Stają się jednocześnie wiernymi odbiorcami innych propozycji.

Oprócz wydarzeń okazjonalnych warto mieć kilka stałych imprez w kalendarzu. W przypadku kaliskiej biblioteki jest to Dyskusyjny Klub Książki raz w miesiącu oraz dwa kluby gier planszowych (dla dzieci i dorosłych), które zapraszają co tydzień. Warto poszukać rozwiązań, które ułatwią zabieganym bądź chorym czytelnikom wypożyczenie książek. U nas sprawdziły się dwie akcje. Na naszych drzwiach pojawiły się nalepki z hasłem „Pupile widziane mile”. Oznacza to, że każdy czytelnik w ramach spaceru z psem może do nas wpaść po książkę. Czworonożni przyjaciele otrzymują od bibliotekarza przekąskę, więc – jak donoszą ich właściciele – sami wymuszają spacer w kierunku biblioteki.

Już teraz nie wyobrażamy sobie naszej działalności bez akcji „Tom w dom”, w ramach której dostarczamy książki do domów naszych czytelników, mających kłopoty z poruszaniem się. Wiosną, latem i wczesną jesienią zawozimy je na bibliotecznych rowerach zakupionych przez urząd miejski, a zimą staramy się docierać pieszo. Osobnym rozdziałem, choć ściśle połączonym z działaniami, o których wspominałem wcześniej, jest tworzenie więzi online.

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

10 LAT działalności gołuchowskiego uniwersytetu : Stowarzyszenie „Senior XXI” – Gminny Uniwersytet Trzeciego Wieku w Gołuchowie : [informator] / red. Halina Krzyżak, Maria Tomkowiak. – Gołuchów : Stowarzyszenie „Senior XXI” – GUTW, [2022]. – 72 s. : fot., portr., tab.

ADAM Chodyński [1832-1902] : dokumenty historyka Kalisza : [katalog wystawy] / oprac. katalogu Bogumiła Celer, Henryka Karolewska, Marcin Mikołajczyk. – Kalisz : Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2022. – 56 s., [2] s. tabl. : fot., portr.

AKCJA Gestapo przeciwko polskiej inteligencji na terenie gminy Blizanów : aresztowani i deportowani do obozów koncentracyjnych w III Rzeszy w kwietniu 1940 / Dominika Pawlikowska. – Kraków : MK, 2022. – 148, [7] s. : fot., mapy, portr.

Bibliografia s. [150-153]

AUGUSTYN Boczek [z Poznania (1886-1962)] : muzyk, pedagog, reformator polskiej szkoły fletowej XX wieku / Sebastian Łukaszewski. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania : Akademia Muzyczna im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu, 2022. – 284 s. : fot., mapy, nuty, portr.

Bibliografia s. 273-[285]

CZESŁAW Freudenreich : nie przeminął / praca zbiorowa pod red. Dariusza Matysiaka; Stowarzyszenie Budowy Pomnika-Ławeczki Czesława Freudenreicha w Kole. – Koło : Stowarzyszenie Budowy Pomnika-Ławeczki Czesława Freudenreicha w Kole, 2022. – 69 s. : fot., portr., tabl. geneal.

Właściciel Fabryki Fajansu w Kole, założyciel Towarzystwa Muzyczno-Dramatycznego „Lutnia” (1873-1939)

FRANCISZKANIE konwentualni w Wielkopolsce w XVI-XIX wieku : studium propozograficzne / Magdalena Konieczna. – Poznań : Magdalena Konieczna, 2022. – 533 s. : fot., pl., portr., tab., wykr.

Bibliografia s. 509-523

HISTORIA parafii Kosmów / ks. Piotr Jaroszkiewicz. – Ceków-Kolonia : Gminna Biblioteka Publiczna im. Stefana Floriana Garczyńskiego w Cekowie-Kolonii, 2022. – 224 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 219-220

LECH [KKS Lech Poznań] od kulis / Maciej Henszel. – Poznań : Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2022. – 255 s.

METRYKI ślubów szlachty w parafiach kaliskich z XVIII wieku : studium genealogiczno-prozopograficzne / Piotr Maciej Dziembowski. – Kalisz : Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2022. – 95 s. : fot.

Bibliografia s. 92-[96]. Indeks

MONOGRAFIA cmentarza parafialnego w Chojnicy / red. Ryszard Chruszczewski. – Suchy Las : Gmina Suchy Las ; Poznań : Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2022. – 304 s. : fot.

Bibliografia s. 195-198. Indeks

Cmentarz katolicki położony na terenie obecnego poligonu wojskowego Biedrusko funkcjonujący do końca II wojny światowej

NIEMIECKI obóz zagłady Kulmhof : materiały dydaktyczne dla nauczycieli / koordynacja projektu Renata Wełniak; wyb. materiałów źródłowych Małgorzata Grzanka; Muzeum Byłego Niemieckiego Obozu Zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nerem. – Wyd. 2 zm. – Żabikowo : Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie, 2021. – 45 s. : fot. – (Z Archiwum Muzeów w Chełmnie nad Nerem i w Żabikowie; t. 1)

Na ostatniej stronie: Załącznikiem do publikacji są materiały źródłowe, fotografie, artefakty i scenariusze lekcji na stronach internetowych dostępnych pod adresami www.zabikowo.eu oraz www.chelmno-muzeum.eu w zakładce Edukacja. Materiały dydaktyczne.

NOWIECZEK dawniej i dziś. – [Nowieczek] : Stowarzyszenie na rzecz rozwoju wsi Nowieczek, 2022. – 307 s. : fot., portr.

Głównie historie rodzin zamieszkujących wieś

OBRAZKI z dawnej Kłodawy. Część 3 / Grażyna Niewiarowska. – Konin ; Kłodawa : Towarzystwo Samorządowe w Koninie, 2022. – 128 s. : fot., portr.

Dotyczy głównie postaci związanych z Kłodawą i okolicami

OJ, dzieje się w naszej wsi czyli Dawne i współczesne tradycje wielkopolskie / Ewa Wieczorek-Koniecznyńska. – Szreniawa : Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, 2022. – 61 s. : fot., il., mapy

PARAFIA rzymskokatolicka pw. św. Stanisława Biskupa Męczennika w Damasławku : stulecie utworzenia (1922-2022) : [album] / oprac. tekstu Zbigniew Grabowski; fot. Marzena i Zbigniew Kowalczewscy. – [Wągrowiec] : ZPW M-Druk Janusz Muszyński, [2022]. – 124 s. : fot., portr.

PO PROSTU „Lutycka” 1972-2022 : historia Szpitala Wojewódzkiego w Poznaniu / Anita Magowska, Piotr Nowicki, Patrycja Rakowska. – Poznań : Szpital Wojewódzki w Poznaniu : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2022. – 498 s. : fot., portr., wykr.

Bibliografia s. 485-[499]

POCZET Powstańców Wielkopolskich związanych z gminą Sieroszewice i inni żołnierze walczący o niepodległość Polski / Hieronim Pawelec. – Ostrów Wielkopolski : Drukarnia ArtPegaz, 2022. – 400 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 398-399

POLSCE wolność wróć! : groby wojenne z okresu powstania styczniowego w Wielkopolsce : [album] / Bartosz Biegała, Sławomir Józefiak; opieka redakcyjna Agnieszka Korcz. – Poznań : Wojewoda Wielkopolski, 2022. – 176 s. : fot., mapy, portr.

Bibliografia s. 174-176. Indeks

POMNIK Armii „Poznań” / pod red. Małgorzaty Schmidt. – Poznań : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2022. – 149 s. : fot., mapy, portr.

POWSZECHNY Spis Rolny 2020 : charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie wielkopolskim w 2020 r. = The Agricultural Census 2020 r. : characteristics of agricultural holdings in Wielkopolskie Voivodship in 2020 / zespół autorski Agnieszka Bieniek [i in.]; Urząd Statystyczny w Poznaniu. – Poznań ; Warszawa : Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2022. – 186 s. : mapy, tab., wykr. – (Spisy Powszechne = Censuses)

PRZESZŁOŚĆ lasem porośła czyli Tajemnice leśnych kurhanów / red. Andrzej Michałowski, Damian Szcześniak. – Sarbia ; Piła : Oficyna Reklamowo-Edytorska „Draco-Art”, 2022. – 131 s. : fot., mapy

Wyniki badań archeologicznych w Mirosławiu

PRZEWODNIK po Muzeum Narodowym Rolnictwa w Szreniawie w tekście łatwym do czytania. – Szreniawa : Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu w Szreniawie, 2022. – 48 s. : fot., il.

PRZEWODNIK rowerowy* po gminie Kostrzyn : * i nie tylko / Łukasz Szał. – Kostrzyn : Gmina Kostrzyn, 2022. – 31 s. : fot., il., pl. + plan

Dodatek do książki: „Kostrzyn : mapa gminy, plan miasta, trasy krajoznawcze”

Bibliografia s. 31

PUSZCZA Notecka : przewodnik krajoznawczy / Paweł Anders, Władysław Kusiak. – Wyd. 3 zaktual. – Poznań : Oficyna Wydawnicza G&P, 2022. – 365 s. : fot., pl., mapy

Bibliografia s. 354-357. Indeks

STANISŁAW Pijanowski 1922-2010 : kolekcjoner, pasjonat z Głuchej Puszczy / Marcin Krzepkowski. – Orchowo : Towarzystwo Przyjaciół Gminy Orchowo, 2022. – 66 s. : fot., portr.

WIELKOPOLSKA : wielka historia, wielka przygoda / Jacek Cieślewicz, Artur Krysztofiak. – Poznań : Wielkopolska Organizacja Turystyczna, 2022. – [36] s. : fot., mapy

WIELKOPOLSKA dla wytrawnych kajakarzy / Anna Brykalska-Domańska [i in.]. – Poznań : Wielkopolska Organizacja Turystyczna, 2022. – 64 s. : fot., mapy

WOJEWÓDZTWO poznańskie w latach 1945-1950 / red. nauk. Konrad Biątecki, Stanisław Jankowiak, Rafał Reczek; Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Poznaniu. – Poznań ; Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2022. – 591 s. : fot., portr., tab., wykr. – (Oddziałowy Projekt Badawczy IPN : Wielkopolska w Latach 1945-1989) (Studia i Materiały Poznańskiego IPN; t. 52)

Indeks

WSPÓŁPRACA partnerska Szamotuł z miastami europejskimi w latach 1989-2019 / Piotr Nowak. – Szamotuły : Miasto i Gmina Szamotuły ; Poznań : Wydawnictwo Kontekst, 2022. – 342 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 285-286. Indeks

ZBIÓR wyroków Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z uwzględnieniem orzecznictwa Najwyższego Trybunału Administracyjnego z lat 1924-1926. – Poznań : Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu, 2022. – [12], 419 s. : pl.

Tekst głównie w postaci faksymiliów maszynopisu orzeczeń sądowych.

ZESPÓŁ dworski w Stanisławowie / pod red. Damiana Staniszewskiego. – Września : Stowarzyszenie Projekt Września, 2022. – 75 s. : fot., mapy, pl., portr.

ZIEMIA chodzieska : terra incognita – terra cognita / Piotr Alagierski, Katarzyna Kuczara-Alagierska. – Chodzież : Chodzieski Dom Kultury, 2022. – 186 s. : fot., mapy, portr.

Wyniki badań archeologicznych

ZIEMIA Chrzypska pod niemiecką okupacją / Piotr Nowak. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe Kontekst ; Chrzypsko Wielkie : Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteka Publiczna w Chrzypsku Wielkim, 2022. – 199 s. : fot., mapa, portr.

Bibliografia s. 71-73. Indeks

ZIEMIA kościańska w wojnie polsko-bolszewickiej (1919-1920) : materiały z obchodów 100-lecia Bitwy Warszawskiej / pod red. Jerzego Zielonki; Starostwo Powiatowe w Kościanie. – Kościan : Starostwo Powiatowe w Kościanie, 2022. – 144 s. : fot., portr. – (Wierni Niepodległej; 6)

ZIEMIA średzka : przewodnik turystyczny / Jerzy Sobczak. – Środa Wielkopolska : Średzkie Towarzystwo Kulturalne ; [Słupia Wielka] : A. R. „Promocja” Józef Pluto, 2022. – 88 s. : fot., mapy

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(grudzień 2022–luty 2023)

Biblioteki dbają nie tylko o to, by zapewnić czytelnikom dostęp do wiedzy i literatury. Są również ośrodkami kultury, które oferują mieszkańcom w różnych grupach wiekowych wiele możliwości aktywnego spędzenia czasu, np. podczas ferii.

Koniec roku to czas przygotowań do Świąt Bożego Narodzenia. Najbardziej czekają na nie dzieci i to dla nich bibliotekarze zorganizowali mnóstwo świątecznych atrakcji, jak: wspólne czytanie gwiazdkowych baśni, poznawanie bożonarodzeniowych tradycji, pieczenie pierników, warsztaty tworzenia ozdób choinkowych, redagowania listów do św. Mikołaja oraz udział w jarmarkach świątecznych. Wiele placówek bibliotecznych przyłączyło się do realizowania idei Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Odbęto się też sporo balików karawałowych.

Jednymi z ważniejszych styczniowych świąt są Dzień Babci i Dzień Dziadka. Były one okazją do wielu spotkań i warsztatów, na których dzieci przygotowywały podarunki dla swoich bliskich.

Luty obfitował w szczególnie lubiane i celebrowane święta – od niedawna obchodzone w Polsce walentynki – święto miłości, które bardzo sprzyja popularyzacji literatury pięknej oraz mocno zakorzeniony w polskiej tradycji tłusty czwartek. Dzień Języka Ojczystego był natomiast pretekstem do poszerzenia świadomości językowej.

Wiele ciekawych wydarzeń odbyło się w związku ze 150. rocznicą śmierci Stanisława Moniuszki, Rokiem Wandy Rutkiewicz, Marii Konopnickiej, Aleksandra Fredry, Romantyzmu Polskiego, a także upamiętniających powstanie styczniowe i wielkopolskie.

Biblioteki to miejsca spotkań z ciekawymi ludźmi: pisarzami, historykami, regionalistami, podróżnikami oraz różnymi specjalistami.

Zauważalny i bardzo pozytywny trend dbania o zdrowie, sprawność i jakość życia ma wpływ na organizowanie bibliotecznych zajęć z fizjoterapeutą, psychologiem, pedagogiem, lekarzem, dietetykiem czy logopedą oraz warsztatów ruchowych, tanecznych, bajkoterapii, jogi, karate i mindfulness.

Przy placówkach bibliotecznych powstają nie tylko dyskusyjne kluby książki, ale także grupy miłośników gier planszowych, szachów, warcabów, mangi i koła teatralne. Niesłabnącym powodzeniem cieszą się warsztaty plastyczne

i rękodzieła zarówno dla dzieci, jak i dorosłych. Czytelnicy mogą nauczyć się kaligrafii, szydełkowania, origami, gry na instrumentach, a nawet robotyki.

Niektóre biblioteki mają specjalną ofertę dla seniorów, osób z niepełnosprawnością oraz uchodźców z Ukrainy.

Poniższy wykaz imprez bibliotecznych to zaledwie ułamek tego, co działa się w wielkopolskich bibliotekach publicznych.

Grudzień

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- „Polska łąka na piernikach” – warsztaty zdobienia pierników
- „Mali czytelnicy” – zajęcia czytelnicze w żłobku (także w styczniu i lutym)

Czempiń (pow. Kościan)

- „Choineczka bajeczka” – świąteczny konkurs plastyczny dla dzieci i młodzieży na najpiękniejsze ozdoby choinkowe przypominające postacie z bajek
- „Mikołajkowa poczta” – udział dzieci w Jarmarku Mikołajkowym i pisanie listów do Świętego Mikołaja
- „Zaczytane poniedziałki” – świąteczne opowiadanie Andrzeja Gordziejewskiego „Najpiękniejsze święta”

Cienin Zaborny (pow. Słupca)

- Spotkanie z Dawidem Trzuskolasem, autorem książek dla dzieci na temat niepełnosprawności w szkole podstawowej
- „Świąteczny kiermasz książki używanej”
- Tematyczne lekcje biblioteczne: „W świecie uczuć i emocji”, „Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego”, „Dzień Babci i Dziadka”, „Międzynarodowy Dzień Pisarzy i Pisarek”, „160. rocznica wybuchu Powstania Styczniowego” (także w styczniu i lutym)
- Warsztaty mydlarskie (także w styczniu i lutym)

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- Koncert Jana Samołyka w ramach „Wieczoru poezji i muzyki”
- Spotkanie Klubu MAK – manga/anime/komiks (także w styczniu i lutym)
- Akcja mikołajkowa – wykonanie ozdoby choinkowej w domu i słodki upominek (Filia w Żydowie)
- Spotkania Klubu Dyskusyjnego dla Młodzieży „BookTeen” (Filia w Żydowie; także w styczniu i lutym)

Gostyń

- Wykład prof. Rafała Dobka poświęcony Józefowi Wybickiemu

- Pracownia Literacka (także w styczniu i lutym)
- Spotkanie z pisarką Magdaleną Adamek
- Gostyńska FilMOTEKA
- Klub Mam (także w styczniu i lutym)
- Warsztaty origami

Kalisz

- Wieczór jubileuszowy kaliskiej poetki Urszuli Zybury, połączony z promocją jej najnowszej książki „Haiku Jazzowe”, prowadzony przez Izabelę Fietkiewicz-Paszek
- „Dwa oblicza” – spotkanie autorskie z Dorotą Rościzak-Urbaniak, debiutującą pisarką z Kalisza
- Spotkanie z himalaistką, podróżniczką i żeglarką Moniką Witkowską, zdobywczynią szczytu K2
- „Mój Majków. Historia rodziny Zawartków” – spotkanie w ramach Społecznego Archiwum Kaliszan (Filia nr 7)
- „Biblioteka dla seniora”: „Perełki domowych archiwów” i „Bezpieczny senior” – spotkanie z dzielnicowymi policjantami (Filia nr 16)
- Klub gier planszowych „Cubus” (Filia nr 2; także w styczniu i lutym)
- Klub gier planszowych „Solaris” (także w styczniu i lutym)
- Szkoła Kaligrafii (Filia nr 3; także w styczniu i lutym)
- Wystawy:
 - ~ „Izba Pamięci Szczypiorna” – ekspozycja stała (Filia nr 6; także w styczniu i lutym)
 - ~ „Koniec srebrnej nitki” – ilustracje Jarka Wójcika z tomu poezji Izabeli Fietkiewicz-Paszek, kaliskiej poetki, autorki poetyckiego vloga „Krótka piłka”
 - ~ „Od krynoliny do liny – z dziejów kobiecej wspinaczki” – ekspozycja przygotowana z okazji Roku Wandy Rutkiewicz, prezentująca dokonania Polek uprawiających wspinaczkę górską
 - ~ „Muzyk jest władcą: wszak rzesza go słucha (Deotyma „Do Stanisława Moniuszki”)” – z okazji 150. rocznicy śmierci Stanisława Moniuszki (Filia nr 1)
 - ~ „Bookface. Księga twarzy pisarzy” – prace wrocławskiego artysty, rodem z Kalisza, Tomasza Brody (Filia nr 3)
 - ~ „Jubileusz 70-lecia biblioteki przy alei Wolności 27” (Filia nr 4)
 - ~ „InstaPics” – obrazy Marty Piotrowskiej-Kowalczyk, debiutującej kaliskiej malarki; inauguracja cyklu „Promocje Regionalnego Środowiska Twórców (Filia nr 4)

- ~ „Mój Anioł” – pokonkursowa wystawa prac plastycznych dzieci ze Szkoły Podstawowej w Kosmowie (Filia nr 5)
- ~ „Ala ma kota” – krótka historia elementarza (Filia nr 6)
- ~ „Portrety słynnych kaliszczan” – obrazy Jakuba Multana (Filia nr 7)
- Wystawy plenerowe:
 - ~ „Rodzina z Kalisza” (w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa)
 - ~ „Społeczne Archiwum Kaliszczan” – wystawa z okazji roku działalności projektu
- Warsztaty międzykulturowe skierowane do dzieci i młodzieży cudzoziemskiej (Filia)
- „Bank Magnesiaków” – akcja promująca czytelnictwo wśród najmłodszych
- „W bajkowym świecie Marii Konopnickiej” – spotkanie w bibliotece z dziećmi z kółka plastycznego przy Klubie KSM „Serbinów” (Filia nr 2)
- „Piękna litera” – lekcje kaligrafii dla szkół
- „Po ciemnej stronie. Rozważania o literaturze współczesnej” – wykłady dr. Bartosza Kowalczyka dla młodzieży licealnej (Filia nr 4)
- „Koniec srebrnej nitki” – poetyckie lekcje Izabeli Fietkiewicz-Paszek w oparciu o sonety jej autorstwa poświęcone kaliskim pisarzom
- „Bajkowitzem przez świat” – warsztaty czytelnicze dla przedszkolaków (Filia nr 3, 5, 16)
- „Biblioteka dla małego człowieka” – spotkania z przedszkolakami o tematyce świątecznej (Filia nr 9)
- „Dżungla zagadek” – escape room dla dzieci
- „Lekcje o powstaniu” – cykl zajęć na temat powstania styczniowego dla szkół w ramach projektu „Gloria Victis. Kalisz 1863” finansowanego w Programie Dotacyjnym Biura Programu Niepodległa „Powstanie Styczniowe 1863-1864”
- „Z piórem Ci do ręki” – wprowadzenie do sztuki kaligrafii; zajęcia praktyczno-merytoryczne dla dzieci (Filia nr 3)
- „B jak Biblioteka” – zajęcia edukacyjno-animacyjne dla dzieci (Filia nr 5, 6, 9)
- „Kaliski Podcast Historyczny” – audycje z udziałem ekspertów (emisja w Spotify)
- „Z Kalisza do Kamerunu. Śladami Stefana Szolca-Rogozińskiego” – gra online (www.zkaliszadokamerunu.pl)
- „Kaliskie ścieżki w wojnie polsko-bolszewickiej” – aplikacja na smartfon (www.mbp.kalisz.pl)
- „Śladami Fibigerów” – aplikacja na smartfon oraz gra terenowa (www.mbp.kalisz.pl)
- „Lektury Michała” – vlog o książkach (Filia nr 4, prezentacja w Internecie)
- „Krótka piłka” – vlog poetycki (Filia nr 6, prezentacja w Internecie)

- „Obrazem pisane – ilustratorzy naszych książek” – vlog (Filia nr 6, prezentacja w Internecie)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- „Spotkanie mikołajkowo-opłatkowe” dla członków Stowarzyszenia Rehabilitacyjno-Kulturalnego „Słoneczny Promyk” Kiszkowo (współorganizacja)

Kłęcko (pow. Gniezno)

- „Opowieść o Bożym Narodzeniu” – spektakl dla dzieci w wykonaniu Teatru Cieni „Latarenka”
- Warsztaty rękodziela artystycznego dla dorosłych – wykonanie świeczników metodą decoupage

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie miłośniczek rękodziela – warsztaty szydełkowe (Filia w Smolcach)
- Udział w Jarmarku Świątecznym zorganizowanym przez Gminny Ośrodek Kultury oraz Urząd Miejski – upominki książkowe, kącik pisania listów do św. Mikołaja oraz bajkowe układanki dla najmłodszych
- Świąteczne wizyty przedszkolaków – rozmowy o adwencie i tradycjach Bożego Narodzenia, czytanie opowiadania Sally Gilmore „Choinka”, ozdabianie bombek z papieru i ubieranie choinki
- „Eko torby w bibliotece” – warsztaty zdobienia bawełnianych toreb przy pomocy farb akrylowych prowadzone przez Dorotę Jagodzińską

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- „Medycyna naturalna” – wykład Emiliana Prałata z cyklu „Z historią przy kawie”
- „O wszystkim i o niczym” – spotkanie młodzieżowego klubu czytelniczego
- „Do dzieła!” – warsztaty artystyczne dla dzieci w wieku od 6 do 12 lat
- Spotkanie z Aldoną Wleklak, autorką książki „Saga niewoli”
- „Boże Narodzenie w Bullerbyn” – zajęcia dla dzieci klas I-III
- „Bajka o królowie Pirlipacie i twardym orzechu” – inscenizacja teatralna przygotowana przez bibliotekarki dla przedszkolaków (także w styczniu i lutym)
- „Średniowieczne wodociągi w Kościanie” – wykład Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej wygłoszony przez Janusza Grupińskiego
- „Bolesław Leśmian” – film z cyklu „Literackie ciekawostki” (YouTube)

Biblioteka Gminy Kościan zs. w Kiełczewie

- „Choinko piękna jak las...” – spotkanie z przedszkolakami; zapoznanie z historią „Czy to już święta” oraz wykonanie papierowych choinek

- „Wigilijne wierzenia, przesady... zaczerpnięte z wierzeń ludowych” – spotkanie przedświąteczne z uczniami klasy I; zapoznanie z historią „Niespodziewany gość” oraz tradycjami wigilijnymi
- „Arktyka kraina wiecznego lodu i śniegu” – spotkanie z uczniami klasy III; poznawanie warunków panujących na biegunie północnym, rozwiązywanie krzyżówki i praca plastyczna (Filia w Widziszewie)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie z Piotrem Wiktorem Grygłem, synem powstańca wielkopolskiego Antoniego Grygła
- „Gwiazdkowe spotkania z książką” dla grup przedszkolnych

Krobia (pow. Gostyń)

- Gra w szachy i warcaby – zajęcia dla dzieci (także w styczniu i lutym)
- Zajęcia czytelniczo-plastyczne dla przedszkolaków (Filia w Chwałkowie; także w styczniu i lutym)
- „Moje wymarzone Świąta Bożego Narodzenia” – podsumowanie konkursu plastycznego i wystawa (Filia w Chwałkowie)
- „Czytanie na dywanie” u przedszkolaków (Filia w Pudliszkach; także w styczniu i lutym)

Krotoszyn

- „Moja Pasja” – wystawa malarstwa Joanny Kujawy
- „104 rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego” – wystawa książek
- „Romantyzm – epoka i twórcy” – powiatowy konkurs czytelniczy dla szkół ponadpodstawowych w cyklu „Potyczki literackie”
- „Mydlane Poplątane” – warsztaty mydlarskie Anny Koniecznej-Kurczakowskiej
- „Pogromcy fake newsów” – spotkanie autorskie z Krzysztofem Koziółkiem (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Magia świąt” – wystawa prac plastycznych wykonanych przez przedszkolaków (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Klub „Maluszkowo” – zajęcia z najmłodszymi (Oddział dla Dzieci i Młodzieży; także w styczniu i lutym)
- Udział w Jarmarku Świątecznym – zajęcia z książką i nie tylko (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Klub gier planszowych z Lemurem (Oddział dla Dzieci i Młodzieży; także w styczniu i lutym)
- Młodzieżowy DKK – spotkanie z książką Jodi Ann Bickley „Milion cudownych listów” (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)

- „Najpiękniejsza bombka”, „Najpiękniejsza gwiazda” – konkursy plastyczne o tematyce świątecznej (Filia w Orpiszewie)

Krzywiń (pow. Kościan)

- Nauka gry na pianinie i gitarze dla dzieci oraz dorosłych (także w styczniu i lutym)
- Zespół Wokalny CANTANDO – warsztaty śpiewu dla dorosłych (także w styczniu i lutym) oraz spotkanie oplatkowe i wspólne śpiewanie kolęd
- „Tuż przed gwiazdką” – wizyta przedszkolaków, słuchanie bajeczki Barbary Supeł, gry słowne, zagadki, świąteczne kolorowanki i piernikowe pamiątki
- „Wędrownka po tradycjach” – warsztaty międzykulturowe dla dzieci ukraińskich i polskich; wykonanie kalendarzy adwentowych, zdobienie i degustacja pierników oraz świąteczne upominki
- „Czarnoksiężnik z Krainy Oz” – przedstawienie przygotowane przez uczniów z koła teatralnego działającego w Bibliotece
- „Pokaż książki jakie otrzymałeś pod choinką” – zabawa internetowa online dla czytelników
- Warsztaty plastyczne i wykonanie kartek świątecznych metodą scrapbookingową (Filia w Bieżyniu)

Lądek (pow. Słupca)

- „Świąteczna zakładka do książki” – konkurs plastyczny dla dzieci w wieku 3-7 lat
- „Niezapomniany zryw – powstanie wielkopolskie 1918–1919” – wystawa

Łubowo (pow. Gniezno)

- „Warsztaty malarskie” – zajęcia plastyczne dla młodzieży i dorosłych (także w styczniu i lutym)
- „Taniec z elementami baletu” – zajęcia dla dzieci (także w styczniu i lutym)
- „Gimnastyka buzi i języka” – logopedyczne zajęcia profilaktyczne dla dzieci (także w styczniu i lutym)
- „Skakanka Dance” – nauka różnych technik tańca w grupach dla dzieci młodszych, starszych i dorosłych (także w styczniu i lutym)
- „Joga” – zajęcia dla dorosłych (także w styczniu i lutym)
- „Concept Club” – warsztaty kreatywne dla dzieci (także w lutym)
- „Musical” – zajęcia dla dzieci (także w styczniu i lutym)
- „Zdrowy kręgosłup” – zajęcia ruchowe z rehabilitantem (także w styczniu i lutym)
- „Aktywny senior” – zajęcia ruchowe dla osób starszych (także w styczniu i lutym)

- „Sensowne zabawy” – zajęcia ogólnorozwojowe w grupach dla maluszków w wieku 1,5–3 lat oraz 4–7 lat (także w styczniu i lutym)
- „Rozanielona gmina” – konkurs plastyczny dla mieszkańców na najpiękniejszego anioła wykonanego w dowolnej technice, współorganizowany z Urzędem Gminy Łubowo oraz Komisją Kultury, Oświaty, Zdrowia i Pomocy Społecznej
- „Biblioteczny kalendarz adwentowy” – akcja czytelnicza promująca książki o tematyce świątecznej
- „Elfowisko” – zajęcia dla dzieci o tematyce świątecznej.
- Wycieczka do Teatru im. A. Fredry w Gnieźnie na spektakl „Cudowna terapia”
- „Ozdoby choinkowe” – warsztaty plastyczne dla dzieci
- „Kartki świąteczne” – warsztaty plastyczne dla dorosłych
- „Sznurkowe ozdoby” – warsztaty plastyczne dla dzieci
- „Wieczornica” – koncert świąteczny zorganizowany przez Szkołę Podstawową w Łubowie
- Wsparcie logistyczne dla Komisji Rady Gminy w Łubowie (także w styczniu i lutym)

Mieleszyn (pow. Gniezno)

- Świąteczna wystawa książek dla dzieci
- „Bingo mikołajkowe” – konkurs online
- „Dlaczego warto czytać?” – spotkanie z uczniami klasy VI i VII

Orchowo (pow. Sępca)

- Jarmark Bożonarodzeniowy
- Świąteczne warsztaty artystyczne
- „Za pasem święta, a ktoś majstruje przy prezentach” i „Baśń o grającym imbryku” – spektakle dla dzieci

Ostrowite (pow. Sępca)

- Warsztaty rękodzieła; wykonanie bombek akrylowych

Pępowo (pow. Gostyń)

- Otwarcie kącika dla najmłodszych
- Obchody wybuchu powstania wielkopolskiego

Piaski (pow. Gostyń)

- Kalendarz adwentowy dla małych czytelników
- „Pracownia elfów” – świąteczne zajęcia plastyczne
- „Powstanie Wielkopolskie” – wystawa plenerowa na rynku w Piaskach

- Podsumowanie konkursu plastycznego Ochotniczej Straży Pożarnej w Piaskach
- Warsztaty rysunku (także w styczniu i lutym)
- Klub planszówek (także w styczniu i lutym)

Pogorzela (pow. Gostyń)

- Spotkanie miłośników starych fotografii (także w lutym)

Poniec (pow. Gostyń)

- Warsztaty bożonarodzeniowe dla dorosłych

Powidz (pow. Stępca)

- Jarmark Świąteczny; organizacja we współpracy z Domem Kultury, Urzędem Gminy oraz Stowarzyszeniem „Powidz, że jest fajnie”
- Spotkania z bajką dla przedszkola i zerówki (także w styczniu i lutym)

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- „Baraszkowanie z książkami, czyli w jaki sposób dzieci pożerają książki w całości...” – spotkanie autorskie z pisarką Małgorzatą Śwędrowską
- Młodzieżowy DKK – spotkanie z książką Marcina J. Januszkiewicza i Adama Pleskaczyńskiego „Księga różnorodności wielkopolskich”

Stępca

- „Papierowe łabędzie” – spektakl Teatryku Kamishibai i warsztaty
- „Świąteczne łańcuchy” – warsztaty dla przedszkolaków”
- „Warsztaty mikołajkowe” dla przedszkolaków
- Biblioteczny Klub Kodowania i Robotyki (także w styczniu)
- „E-Senior” – zajęcia komputerowe dla seniorów (także w styczniu i lutym)
- „Czas omija miejsca, które wspominamy” – rozstrzygnięcie powiatowego konkursu literackiego
- Projekt KULTURALna Biblioteka:
 - ~ „Koncert mikołajkowy” Sławomira Pilarskiego i zespołu Raróg
 - ~ Warsztaty plastyczne z Pawłem Wakułą dla Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego
 - ~ „Za pasem święta, a ktoś majstruje przy prezentach” – spektakl Teatru Maski dla przedszkolaków i szkół podstawowych
 - ~ Spotkanie przedszkolaków z pisarzem Jakubem Skworzem
- Warsztaty bożonarodzeniowe
- „Domki z kartonu” – warsztaty rękodzieła dla dzieci ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego prowadzone przez Joannę Krzyżanek
- „Bożonarodzeniowe aniołki” – rozstrzygnięcie powiatowego konkursu plastycznego

- „Senior na językach” – język angielski dla seniorów (także w styczniu i lutym)
- „Gimnastyka umysłu dla seniorów – zajęcia Klubu Wiedzy (także w styczniu i lutym)
- Biblioteczny Klub Szachowy (także w styczniu i lutym)

Śmigiel (pow. Kościan)

- Zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci w grupach: „Klub Maluszka”, „Śmigielaczek” (także w styczniu i lutym)
- Zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci i rodziców w grupie „Maluszki” (Filia w Czaczu; także w styczniu i lutym) oraz „Urwiski” (Filia w Starym Bojanowie; także w styczniu i lutym)
- „Katalog online w praktyce” – warsztaty biblioteczne dla klas V
- Warsztaty tworzenia ozdób świątecznych dla seniorów
- Spotkanie z pisarką A.P. Mist (Filia w Starym Bojanowie przy współpracy z biblioteką Szkoły Podstawowej w Starym Bojanowie);
- „Dlaczego magiczne święta?” – lekcja biblioteczna dla przedszkolaków (Filia w Czaczu)

Trzemeszno (pow. Gniezno)

- Spotkania Klubu Najmłodszych Przyjaciół Książek: „Zima wokół nas”, „Klubowicze o pomocy”, „Czytanie inspiruje”
- Udział bibliotekarzy w zbiórce pieniędzy w ramach WOŚP oraz czynny udział w finale

Turek

- XXII Ogólnopolski Konkurs Poetycki im. Włodzimierza Pietrzaka – rozstrzygnięcie
- „Powroty” – promocja tomiku poezji Anny Pękacz
- „Gdzie jest św. Mikołaj” – gra miejska
- Bibliosmyki – warsztaty plastyczne dla dzieci (także w styczniu i lutym)
- Warsztaty rękodzieła dla dorosłych (także w styczniu i lutym)
- „Rocznice literackie” – wystawa
- Spotkanie świąteczno-noworoczne dla seniorów w ramach Programu 50+ oraz koncert uczniów ze Szkoły Muzycznej w Turku

Witkowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie uczniów klas IV-VIII z Markiem Michalakiem, autorem książki „Opowieści o tym, co w życiu ważne”

Zagórów (pow. Słupca)

- Świąteczna przygoda z robotami Photon – zajęcia dla grup przedszkolnych (także w lutym)

- „Kolędy i pastorałki” – spotkanie promujące wydanie płyty lokalnego chóru Cantabile

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Spotkanie (nie tylko) z pasjami” – imprezy andrzejkowe i świąteczne
- Warsztaty florystyczne
- Zajęcia z fizjoterapeutą (także w styczniu i lutym)
- „W oczekiwaniu na święta” – spotkanie z podopiecznymi Domu Pomocy Społecznej
- „BiblioMALUCH” – zajęcia sensoryczne dla dzieci (także w styczniu i lutym)
- „BiblioNITKI” – warsztaty szydełkowania (Konarzew, także w styczniu)

Zdziechowa (pow. Gniezno)

- „Głośne czytanie” – zajęcia cykliczne z udziałem uczniów szkoły podstawowej pod hasłem „Czupury i inne zabawy z wyobraźnią”; pogadanka na podstawie książki Odety Moro-Figurskiej
- Lekcje biblioteczna dla uczniów szkoły podstawowej – spotkanie na temat tradycji świątecznych; praca z tekstem baśni „Dziewczynka z zapalnikami”; praca z tekstem; quizy, zagadki; krzyżówka; puzzle; rozmowy o tolerancji
- Zajęcia w Klubie Seniora we wsi Piekary – promocja czytelnictwa i gra zespołowa „Jeden z dziesięciu”
- „Złoty czytelnik” – rozstrzygnięcie konkursu zorganizowanego we współpracy z wójtem gminy Gniezno oraz portalem Pojezierze24.pl
- Lekcje biblioteczne dla przedszkolaków pod hasłem: „Święta Bożego Narodzenia”, „List do Świętego Mikołaja”

Styczeń

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- „Zgrane poniedziałki” – gry planszowe dla dzieci i młodzieży
- „Noworoczne inspiracje” – zajęcia dla dorosłych czytelników

Czempiń (pow. Kościan)

- „Książkożercy w modzie” – podsumowanie całorocznego konkursu czytelniczego
- „Książka, czy musi być papierowa?” – spotkanie z dziećmi w cyklu „Zaczytane czwartki”; poznawanie różnych form książki (m.in. kamishibai); czytanie książki Barbary Gawryluk „Zima, zima, zima”; zimowe zagadki oraz zabawa plastyczna „Paluszkowe bałwanki”

Czarniejewo (pow. Gniezno)

- „Przyjaciele z książek” – spotkanie z uczniami klasy IV
- Spotkanie z klasami VIII na temat literatury młodzieżowej i komiksów
- Spotkanie laureatów rankingu czytelniczego i wyzwania czytelniczego (Filia w Żydowie)
- Ferie w Bibliotece: „Popołudnie z planszówkami”, „Zimowe zabawy” (Filia w Żydowie)
- „Gablota wspomnień” – Patron Roku 2023 Aleksander Fredro (Filia w Żydowie)

Gostyń

- Klub Książki Senior + (także w lutym)
- Teatr ilustracji kamishibai (także w lutym)
- „Gostyń – kraina mlekiem i miłością płynąca” – wernisaż wystawy

Kalisz

- Wystawy:
 - ~ „Kalisz dla pokolenia XXV stulecia. Wystawa prac Mariusza Hertmana” – fotografie współczesnego Kalisza wykonane dziewiętnastowieczną techniką gumy dwuchromianowej; wernisaż wystawy i spotkanie z Mariuszem Hertmannem (także w lutym)
 - ~ „Jest gdzieś życie piękniejsze od wierszy. Władysław Kazimierz Broniewski (1897-1962)” (Filia nr 7; także w lutym)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- „Dzień Babci i Dziadka” – spotkanie dla członków klubów seniora działających przy Bibliotece Publicznej Gminy Kiszkowo i Filii w Rybnie

Kłecko (pow. Gniezno)

- „Emocjo-bajki – czyli świat dziecięcych emocji” – warsztaty bajkoterapeutyczne – zabawa literacka dla dzieci; poznawanie emocji i praca plastyczna (także w lutym)
- „Jak wspierać dziecko w nauce czytania i pisania?” – pierwsze spotkanie w ramach warsztatów „Wspierający Rodzic” organizowanych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną z Kłecka, prowadzone przez pedagogkę Martę Soberską
- „Razem z biblioteką” – ferie zimowe dla dzieci i młodzieży
- „Biblioteczne planszowanie” – zabawa w gry planszowe w ramach programu „Zgrana biblioteka” prowadzonego przez Wydawnictwo Rebel

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „Filmowy poniedziałek” – seans filmowy i warsztaty; tworzenie masek ulubionych bohaterów filmowych, ozdabianie muffinek słodkimi posypkami i lukrem
- Spotkanie z Kacprem Morawskim – pasjonatem pajęczaków i owadów (Filia w Smolicach)

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna Kościan

- „Powstanie styczniowe” – wykład Emiliana Prałata z cyklu „Z historią przy kawie”
- „Praca Sejmu RP. Parlamentaryzm w Polsce” – wykład Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej wygłoszony przez Adama Szląpkę
- „Wyprawa na bieguny. Antarktyda i Arktyka” – warsztaty dla uczniów klas I-III (także w lutym)
- Ferie w bibliotece zorganizowane dla dzieci w wieku 6-10 lat: warsztaty plastyczne, zabawy ruchowe i muzyczne, projekcja filmu

Biblioteka Gminy Kościan zs. w Kiełczewie

- „Doktor Dolittle i jego zwierzęta” – lekcja biblioteczna z uczniami kl. III szkoły podstawowej
- „Super Dziadek, Super Babcia” – spotkanie z przedszkolakami; układanie życzeń dla babć i dziadków oraz wykonanie bukietów z papierowych kwiatów
- „Bałwankowa rodzina” – lekcja biblioteczna dla przedszkolaków (Filia w Racocie, także w lutym)
- „Baśnie Braci Grimm – bez tajemnic!” – zajęcia literackie dla uczniów klasy II (Filia w Turwi)
- „Złota Kaczka – o legendzie słów kilka” – zajęcia literackie z uczniami klasy III (Filia w Turwi)
- „Zaczarowana zagroda” Aliny i Czesława Centkiewiczów oraz życie na Antarktydzie – lekcja biblioteczna z uczniami kl. II; poznawanie gatunków pingwinów; rozwiązywanie krzyżówki i zagadek związanych z lekturą i praca plastyczna (Filia w Widziszewie)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Otwarte zebranie Towarzystwa Miłośników Koźmina Wielkopolskiego na temat 104. rocznicy wybuchu powstania wielkopolskiego oraz referat Piotra Osucha
- „Kubusiowa lekcja życzliwości” – spotkanie z uczniami klas I-III z okazji Dnia Kubusia Puchatka

- Spotkanie online z przedszkolakami i czytanie książki „Kicia Kocia w bibliotece” w ramach projektu „Z Kicią Kocią maluchy zmieniają się w zuchy”

Krobia (pow. Gostyń)

- Balik karnawałowy
- „Tajemnice Starożytnego Egiptu” – spotkanie z podróżnikami

Krotoszyn

- „Rękodzieło artystyczne” – wystawa świec ozdobnych, udostępnionych przez firmę PPH Candle Aldona Szymczak z Chwaliszewa
- „Piosenki sercem śpiewane” – koncert w wykonaniu zespołu Jarry Band Mira & Roma
- Promocja XVIII tomu „Krotoszyn i okolice. Opracowania i materiały źródłowe” pod red. Antoniego Korsaka
- „Poplątane” – warsztaty rękodzieła (także w lutym)
- „Wesołe stwory” – wystawa prac plastycznych uczniów Szkoły Podstawowej nr 8 w Krotoszynie (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Zajęcia karate z elementami samoobrony oraz trening ogólnorozwojowy w LAB.Krotoszyn (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Młodzieżowy DKK – spotkanie z książką Kathryn Ormsbee „Milion odstón Tash” (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Ozdoby świąteczne” – wystawa prac pokonkursowych (Filia w Orpiszewie)
- Bal karnawałowy (Filia w Chwaliszewie)
- „Wędrówki z dinozaurami” – zajęcia dla przedszkolaków (Filia w Kobiernie)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Podaruj babci i dziadkowi bukiet stokrotek w środku zimy” – zajęcia plastyczne dla dzieci; wykonanie laurki z okazji Dnia Babci i Dziadka
- Muzyczna niedziela z Biblioteką – koncert gitarzystów i pianistów oraz zespołu wokalnego CANTANDO (Dom Strażaka)
- Zajęcia dla dzieci dofinansowane w ramach programu „Ferie zimowe na sportowo dla dzieci i młodzieży”: poznanie techniki decopage’u, zawody sportowe, gry planszowe, nagrody oraz poczęstunek (także w lutym)
- „Królowa Śniegu” – zajęcia ruchowe dla dzieci inspirowane baśnią H.Ch. Andersena; wycieczka do wiatraka „Kozłak”; ognisko i upominki
- „Białe ferie zimowe” – zajęcia dydaktyczno-manualne (Filia w Lubiniu, także w lutym)

Lądek (pow. Słupca)

- „Powstanie styczniowe w literaturze” – wystawa
- „W świecie bajek i wierszy Aleksandra Fredry” – konkurs literacko-plastyczny w związku z ogłoszeniem roku 2023 Rokiem Aleksandra Fredry

Łubowo (pow. Gniezno)

- „Koncert noworoczny” Poznańskiego Chóru Chłopięcego Poznan Boys Choir w Muzeum Pierwszych Piastów Na Lednicy, poświęcony pamięci byłego dyrektora muzeum i przewodnika – prof. Andrzeja Marka Wyrwy i współorganizowany z Urzędem Gminy Łubowo oraz Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
- „Jasełka” – występ uczniów ze Szkoły Podstawowej w Fałkowie
- Udział w Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy:
 - ~ „Zimowy koncert” i wystawa prac plastycznych
 - ~ „Młodzieżowe Wośp-owisko”
 - ~ Kije Nordic Walking
 - ~ „Cytobus” – badania profilaktyczne dla kobiet
 - ~ „Joga” – zajęcia dla różnych grup wiekowych
 - ~ „Zdrowy kręgosłup” – zajęcia ruchowe z rehabilitantem
 - ~ „Kochaj siebie” – warsztaty uważności
 - ~ „Sumo na wesoło” – zajęcia ruchowe
 - ~ „Skakanka Dance” – nauka różnych technik tańca
 - ~ „Studio Tańca Evolution” – pokaz taneczny
 - ~ „Centrum Capoeira” – zajęcia pokazowe
 - ~ „Hula-Hop” – zajęcia pokazowe
 - ~ Licytacje
 - ~ Warsztaty bezpieczeństwa przeprowadzone przez policjantów
 - ~ Ratownictwo medyczne – pokaz przeprowadzony przez OSP Łubowo
 - ~ Występ dzieci z Przedszkola z Fałkowa
 - ~ Morsowanie z udziałem OSP Lednogóra
 - ~ Przejażdżka samochodem Fiat 126p i pamiątkowe zdjęcia
 - ~ Wystawa komórek i gier retro
 - ~ Pomiar ciśnienia tętniczego krwi
 - ~ Słodki kącik przygotowany przez koła gospodyń wiejskich
 - ~ Występ Chóru Incydentalnego
 - ~ Występ duetu Kinga Barlik i Krystian Jałoszyński
 - ~ Występ „gwiazdy wieczoru” – Barbary Parzęczewskiej
 - ~ „Świątełko do nieba” z udziałem OSP Łubowo

Mieleszyn (pow. Gniezno)

- „Moje noworoczne postanowienia, marzenia, plany” – konkurs plastyczny
- Krzyżówka z nagrodami dotycząca książki „Kubuś Puchatek”
- Wizyta w przedszkolu – czytanie opowiadań o Kubusiu Puchatku, poznanie edukacyjnego robota oraz programowanie trasy z puzzli

Orchowo (pow. Słupca)

- Współorganizacja Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy w Orchowie
- Spotkanie autorskie ze Stanisławem Kaszyńskim – publicystą i podróżnikiem

Pępowo (pow. Gostyń)

- Wystawa malarska Jana Kantego Dąbrowskiego
- „Mała Książka Wielki Człowiek” – wręczenie dyplomów najaktywniejszym przedszkolakom
- „Dzień mleka w przedszkolu” – zajęcia czytelniczo-plastyczne (Filia w Pudliszkach)
- „Dzień Kubusia Puchatka” – zajęcia w bibliotece i w przedszkolu (Filia w Pudliszkach)

Poniec (pow. Gostyń)

- „Dzień Babci i Dziadka” – zajęcia kreatywne dla dzieci; wykonanie upominku w kształcie serca

Powidz (pow. Słupca)

- Filharmonia Pomysłów: „Kluczowy dźwięk”, „Fabryka Muzotronika” – spotkania z dziećmi z przedszkola i „zerówki”

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- Młodzieżowy DKK – spotkanie z książką Krzysztofa Koziółka pt. „Enigma: liczba wszystkich liczb”

Słupca

- Projekt KULTURALna Biblioteka:
 - ~ Spotkanie z dziennikarzem Przemkiem Kossakowskim
 - ~ Warsztaty literacko-plastyczne z ilustratorem Danielem de Latourem
 - ~ Spotkanie z psycholożką Marią Rotkiel
- Spotkanie z fryzjerką Sylwią Orzechowską w cyklu „Moja ulubiona książka z dzieciństwa”
- Projekt Bliżej Biblioteki w ramach BLISKO:
 - ~ „Bajkowy angielski” – zabawy anglojęzyczne z książką (także w lutym)
 - ~ Klub Malucha „SMYK” (także w lutym)
- „Międzynarodowy Dzień Kubusia Puchatka” – warsztaty dla przedszkolaków
- Warsztaty rękodzieła z okazji Dnia Babci i Dziadka, tworzenie ramek do zdjęć
- „Dzień Klocków Lego” – warsztaty
- „Ferie w Bibliotece” – wydarzenia w ramach projektu „Biblioteka dla wszystkich” (także w lutym):

- ~ Warsztaty rękodzieła; tworzenie figurek z sianka
- ~ „Sznurek do sznurka, powstanie figurka” – warsztaty wyklejania sznurkiem jutowym
- ~ Warsztaty cyrkowe
- ~ „Miś Guziczek i przyjaciele” – warsztaty plastyczne
- ~ „Detektyw na tropie informacji” – warsztaty detektywistyczno-dziennikarskie z pisarzem Krzysztofem Koziółkiem
- ~ „Planszomaniacy” – rodzinne rozgrywki planszowe
- ~ „Magia fizyki”
- ~ „Na bransoletce koraliki wiszą i swoje historie piszą” – warsztaty tworzenia biżuterii ze sznurków i koralii

Śmigiel (pow. Kościan)

- Warsztaty biblioteczne – dla przedszkolaków „Przegrywanie to nic złego”, „Skąd się biorą burze?”
- „Ozdoby ze sznurka” – warsztaty kreatywne dla seniorów
- Ferie z biblioteką – „Teatr Cieni”
- „Babcie czytają dzieciom” – warsztaty biblioteczne dla przedszkolaków (Filia w Czaczu)

Trzemeszno (pow. Gniezno)

- Spotkania Klubu Najmłodszych Przyjaciół Książek: „Ferie w klubiku”, „My się zimy nie boimy”, „Biblioteczna cukiernia”

Turek

- Zajęcia dla dzieci ICT – programowanie i robotyka
- „Karnawałowe szaleństwo” – warsztaty literacko-plastyczne
- Wykłady dla uczestników Programu 50+: „Możliwości Internetu” Jakuba Eltmana oraz „Cyberbezpieczeństwo” Jarosława Rzymkowskiego
- „Laureaci Literackiego Nobla” – wystawa
- „Aleksander Fredro – życie i twórczość” – wystawa

Zagórów (pow. Sępca)

- Spotkanie sekcji literackiej Uniwersytetu Trzeciego Wieku

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „W bibliotece nie ma nudy – kodowanie i nie tylko...” – zajęcia dla dzieci w czasie ferii
- Spotkania Klubu Miłośników Biblioteki (Filia w Baszkowie):
 - ~ „Trzej królowie przybywajcie...”
 - ~ „W to mi graj..., czyli przedpołudnie z planszówkami”

Zdziechowa (pow. Gniezno)

- „Głośne czytanie” – zajęcia cykliczne dla uczniów szkoły podstawowej w oparciu o wiersze Juliana Tuwima; rozmowy o marzeniach, kłamstwie, pomocy starszym osobom, odwadze, pracy, detektywach, zimie na wsi i w mieście, dokarmianiu zwierząt; poznawanie Arktyki i Antarktydy poprzez projekcję filmową i pogadankę
- Spotkanie w klubach seniorów (Mnichowo, Piekary) – zajęcia z cyklu „Klub Podróżnika”; prezentacja slajdów, pamiątek oraz prelekcja o Kubie
- „Ferie w bibliotece”:
 - ~ „Dzień na sportowo” – zabawy drużynowe i indywidualne; konkursy sprawnościowe; zumba; zajęcia plastyczne o tematyce ekologicznej
 - ~ „Dzień Pirata” – czytanie opowieści; zagadki, rebusy, quizy; prace plastyczne.
 - ~ zabawy sprawnościowe
 - ~ konkurencje zespołowe

Luty

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Warsztaty czytelnicze z Panem Kleksem – zajęcia dla dzieci
- „Lodowa Kraina” – spektakl teatralny dla najmłodszych czytelników
- „Walentynki w bibliotece” – zajęcia plastyczne

Czempiń (pow. Kościan)

- „Kapitańskie spotkanie” z podróżnikiem Radosławem Gockim
- „Baśniowe ferie w bibliotece” – spotkania dla dzieci z baśniami, na podstawie których dzieci tworzyły prace plastyczne w formie płaskiej i przestrzennej; zabawy ruchowe i gry stolikowe
- „Światowy dzień kota” – kolorowanki z kotami

Cienin Zaborny (pow. Sępca)

- Warsztaty z makramy (Filia w Młodojewie)

Czarniejewo (pow. Gniezno)

- Zajęcia dla dzieci podczas ferii: „Sekretne życie książek”, „Zima da się lubić”, „Bujamy w obłokach”
- „Dungeons and Dragons” – spotkania dla młodzieży podczas ferii
- Ferie w Bibliotece: „Zimowi przyjaciele”, „Sporty zimowe”, „Dzień Kota”, „Origami dla każdego” (Filia w Żydowie)
- „Czytanie na dywanie” w przedszkolu z okazji Dnia Dinozaura (Filia w Żydowie)

Gostyń

- Otwarcie Mediateki w Gostyniu
- Uniwersytet Trzeciego Wieku w Mediatece
- Warsztaty origami
- Głośne czytanie w czasie ferii zimowych
- „Książkowy nie kalendarz” – akcja promocyjna czytelnictwa

Kalisz

- „SAK ma ROK” – uroczyste spotkanie z okazji 1. rocznicy działalności Społecznego Archiwum Kaliszan
- „Luty w Rózu” – cykl spotkań poświęconych profilaktyce, leczeniu raka i rehabilitacji psychofizycznej we współpracy z kaliskim Klubem „Amazonki”:
 - ~ Różowy Environment przed Biblioteką Główną – ubieranie drzewa na różowo
 - ~ Wykład Marżoleny Uniejewskiej, dietetyczki
 - ~ Wykład Marzeny Zemły, onkolożki
 - ~ Wykład Agnieszki Trochy i Malwiny Ulatowskiej, fizjoterapeutek
 - ~ Wykład Małgorzaty Karbowski, psycholożki
- „Czartoryscy i Radziwiłłowie” – spotkanie z Witoldem Banachem, historykiem i dyrektorem Muzeum Miasta Ostrowa

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- „Spotkanie Karanwałowe” dla członków Stowarzyszenia Rehabilitacyjno-Kulturalnego „Słoneczny Promyk” Kiszkowo (współorganizacja)

Kłecko (pow. Gniezno)

- „Razem z biblioteką” – ferie zimowe dla dzieci i młodzieży
 - ~ „Smaczne poczytajki” - warsztaty dla dzieci wraz z rodzicami; spotkanie z książką „Pucio zostaje kucharzem, czyli o radości z jedzenia”; zajęcia z dietetyczką Pauliną Koncewicz; ćwiczenie uwagi słuchowej, stymulowanie rozwoju poznawczego i prace plastyczne
 - ~ „Bezpieczny świat portali” – warsztaty komputerowe; nauka korzystania z katalogu bibliotecznego online; poznanie zasad bezpieczeństwa w sieci oraz wykonanie podkładek pod myszki komputerowe
 - ~ Warsztaty rękodzieła artystycznego dla młodzieży; zdobienie drewnianych zakładek do książek metodą decoupage
 - ~ „Brzydkie kaczątko” – teatrzyk kamishibai; warsztaty bajkoterapeutyczne
- „Co wiemy o kłeckim grodzisku?” – wykład dr. Tomasza Janiaka z Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie oraz Bartosza Borowiaka z Urzędu Miasta i Gminy Kłecko

- „Trening uważności – Mindfulness dla rodziców” – drugie spotkanie w ramach warsztatów „Wspierający Rodzic” organizowanych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Kłęcku, prowadzone przez pedagogkę Malwinę Kozłowską-Stachowicz
- „Książkowy Niekalendarz” – udział w wyzwaniu czytelniczym na każdy miesiąc roku w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „Ferie w Bibliotece”:
 - ~ „Wędrowną środą” – odwiedziny w Gminnym Ośrodku Kultury w Kobylinie i opowieści dyr. Anny Rowickiej o starym kinie; wizyta w Muzeum Ziemi Kobylińskiej i prelekcja dyr. Leszka Ostojkiego na temat historii Kobyliny oraz uczta w pizzerii „Weneckie Gary”
 - ~ tworzenie rekina z papieru pod okiem Julii Jędrzejewskiej oraz mydełek z bazy glicerynowej (Filia w Smolicach)
- „Piątek z Minecraftem” – warsztaty prowadzone przez Dorotę Jagodzińską; videospotkanie z Mehmetem – miłośnikiem Minecrafta z Turcji; praca z naklejkami diamond painting; tworzenie Akt Minecraft oraz zajęcia z wykorzystaniem techniki paper craft
- „Rękodzielo w bibliotece” – warsztaty szydełkowe (Filia w Smolicach)
- Wizyta przedszkolaków – zapoznanie z biblioteką; spotkanie z bajkami „Trzy małe świnki” i „O wilku i siedmiu kozłatkach” oraz rysowanie kredkami przyjaznego wilka

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- „Holendrzy w Polsce” – wykład Emiliana Prałata w cyklu „Z historią przy kawie”
- „20 lat modernizacji Wielkopolskiego Centrum Neuropsychiatrycznego w Kościanie” – wykład Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej wygłoszony przez Piotra Zborowskiego
- „Do dzieła” – walentynkowe warsztaty dla dzieci
- „Bajkowe pary” – walentynkowa akcja czytelnicza dla dzieci; zabawa i wybór ulubionej bajkowej pary zakochanych

Biblioteka Publiczna Gminy Kościan zs. w Kielczewie

- „Biblioteka?! A co to takiego?” – pierwsza wizyta najmłodszych przedszkolaków w bibliotece (Filia w Turwi)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Ferie w bibliotece”:

- ~ Turniej warcabowy – Mistrzostwa Gminne szkół podstawowych w kategorii dziewcząt i chłopców, zorganizowany razem ze SP nr 1 z Koźmina Wlkp. oraz Gminnym Ośrodkiem Sportu
- ~ Gminny Turniej Szachowy dla dzieci i młodzieży, zorganizowany razem ze SP. nr 1 z Koźmina Wlkp. oraz Gminnym Ośrodkiem Sportu
- ~ Gry i zabawy dla dzieci
- „Jaka książka skradła twoje serce” – konkurs plastyczny dla dzieci z okazji walentynek
- „Zakočaj się w czytaniu” – walentynki dla dorosłych
- „Malowana kołęda” – wystawa pokonkursowa zorganizowana przez Gminny Zespół Instytucji Kultury

Krobia (pow. Gostyń)

- „Warsztaty Slime i glutki szalonej masy”, „Świat Planszówek” – wspólne rozgrywki
- Warsztaty „Eko-ogrodnicy” – coś z niczego: doniczki z puszek
- Torby walentynkowe – warsztaty kreatywne
- Dzień dinozaura – warsztaty kreatywne
- Turniej warcabowy
- Warsztaty Mehendi – dekorowanie ciała
- Zajęcia plastyczno-ruchowe i kulinarno-plastyczne (Filia w Chwałkowie)
- „Czarcie żebro” – warsztaty artystyczne dla dzieci z podopiecznymi Domu Pomocy Społecznej (Filia w Chwałkowie)
- „Poranek z książką” – wiersze Wisławy Szymborskiej na Walentynki (Filia w Chwałkowie)
- „Baw się czytaniem – czytaj z Lego!” – warsztaty kreatywne w bibliotece (Filia w Pudliszkach)
- Dzień Kota – Zajęcia w przedszkolu (Filia w Pudliszkach)
- Magiczne słowa – zajęcia z teatrykiem kamishibai u przedszkolaków (Filia w Pudliszkach)

Krotoszyn

- „Stres – jak sobie z nim radzić? – warsztaty z okazji Dnia Pozytywnego Myślenia prowadzone przez Joannę Rogowską-Skrokę z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej
- „Ferie zimowe w bibliotece” (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ „Dbajmy o las” – ekologia w bibliotece
 - ~ Zajęcia w Power Jump oraz wizyta w restauracji Mafii-Sushi
 - ~ „Sałatkowy zawrót głowy” – zajęcia kulinarne z bistro&bar Kantyna
 - ~ Wizyta w Komendzie Powiatowej Policji oraz w bistro&bar Kantyna
 - ~ Spotkanie z grami bez prądu

- Młodzieżowy DKK – spotkanie z książką Briana Conaghana „Kiedy Pan Piecho gryzie”
- „Ferie z książką i origami” (filie Orpiszewo i Benice)
- „Walentynkowe serce” – konkurs walentynkowy (Filia)
- „Jaka książka skradła Twoje serce?” – wystawa pokonkursowa (Filia w Orpiszewie)
- „Randka z książką w walentynki” (Filia w Chwaliszewie)
- „Dzień Języka Ojczystego” – wystawa książek (Filia w Orpiszewie)
- „Zakochaj się w czytaniu – 5 powodów, za które Kocham bibliotekę” – konkurs dla czytelników (Filia w Orpiszewie)
- „Koci Świat” – konkurs plastyczny (Filia w Chwaliszewie)
- „Dzień Bezpiecznego Internetu” (Filia w Benicach)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Walentynkowe warsztaty” – tworzenie pudełek i koszyków dla najbliższych
- „Romantyczne przesłanie walentynkowe” – literacka zabawa dla czytelników
- „Warsztaty walentynkowe” dla dzieci i młodzieży; wykonanie kartek okolicznościowych
- „Wszystkie książki mówią: Nowości wydawnicze” – spotkanie z dorosłymi czytelnikami promujące literaturę popularnonaukową (Filia w Lubiniu)

Lądek (pow. Słupca)

- „Miłość w literaturze” – wystawa książek o miłości

Łubowo (pow. Gniezno)

- Ferie 2023 pod hasłem „Hu, hu, ha. Zimowa Biblioteka” – zajęcia dla dzieci w wieku 6-9 lat:
 - ~ zajęcia taneczne
 - ~ spotkanie z podróżnikiem Robertem Gondkiem
 - ~ lekcja historii w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
 - ~ wyjazd na spektakl „Odłot” do Teatru Animacji w Poznaniu
- Radosne zakończenie ferii zimowych – dmuchańce; zabawy i konkurencje przygotowane przez Biuro Podróży Smile Travel oraz Akademię Animacji
- „Książkowy Niekalendarz” – udział w wyzwaniu czytelnicznym na każdy miesiąc roku w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa
- „Walentynkowa Biblioteka” – upominki książkowe dla czytelników oraz wystawa książek związana z tematyką miłosną

Mieleszyn (pow. Gniezno)

- Krzyżówka online na ferie
- Walentynkowe wystawki książek dla dzieci, młodzieży i dorosłych
- Walentynkowe serduszka dla wypożyczających z nagrodami

- Spotkanie z dziećmi z klasy I – rozmowy o kotach; czytanie opowiadań; quiz; ćwiczenie spostrzegawczości
- Konkurs plastyczny online z okazji Dnia Dinozaura

Orchowo (pow. Słupca)

- Ferie:
 - ~ „Projekt plaża”, „Kosmiczny dzień” i „Musujące babeczki” – zajęcia artystyczno-kreatywne
 - ~ Zajęcia biblioteczne dla przedszkolaków
 - ~ „Dziadek do orzechów” – spektakl dla dzieci
 - ~ „Nocka w bibliotece”
 - ~ „Świat iluzji” – spotkanie z iluzjonistą oraz warsztaty magiczne dla dzieci
 - ~ Wyjazd do Teatru Animacji w Poznaniu na spektakl „A niech to Gęś kopnie” oraz warsztaty aktorskie dla dzieci
 - ~ Wizyta z dziećmi w Strefie Grawitacji w Poznaniu
- „Z operetką i pieśnią w Nowy Rok” – koncert noworoczny
- Wyjazd do Filharmonii Bydgoskiej na „Poranek muzyczny dla seniorów”
- „Jak kochać i wymagać” – warsztaty dla rodziców

Ostrowite (pow. Słupca)

- „Odlotowe ferie” – warsztaty przyrodnicze

Pępowo (pow. Gostyń)

- Zajęcia plastyczne na przywołanie wiosny

Piaski (pow. Gostyń)

- Ferie w bibliotece: „Słoik stroik”, „Granie na ekranie i planszówki”, „Walentynkowy lapbook”, „Zimowe kwiatki”, Konkurs walentynkowy”; „Gniotek”, „Walentynkowy lapbook” (Filia w Bodzewie); „Słoik Stroik”, „Walentynkowy lapbook” (Filia w Szelejewie)

Pogorzela (pow. Gostyń)

- „Zimowy pejzaż w pudełku” – konkurs plastyczny

Poniec (pow. Gostyń)

- Spotkanie z pisarką Jolantą Bartoś dla uczniów klas VIII na temat cyberprzemocy i stalkingu

Słupca

- „Randka w ciemno z książką”
- Spotkanie z listonoszem Łukaszem Gątarczykiem w cyklu „Moja ulubiona książka z dzieciństwa”
- „Światowy Dzień Kota” – warsztaty kreatywne

- „Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego” – warsztaty dla klas III
- „Różne oblicza miłości” – rozstrzygnięcie powiatowego konkursu literackiego

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Teatr Cieni”
- „Historia biblioteki, zasady korzystania” – lekcja biblioteczna dla seniorów
- „Zawsze na świecie ktoś na kogoś czeka” – kartki walentynkowe z cytata-
mi z książek oraz słodkie upominki dla czytelników
- „Wiosenne ozdoby” – warsztaty kreatywne dla seniorów
- Ferie zimowe przy współpracy z Centrum Kultury w Śmiglu i Ośrodkiem
Kultury Fizycznej i Rekreacji” (Filia w Starym Bojanowie);
- „Klub Malucha” – zajęcia dla dzieci w wieku 1-3 lat z rodzicami (Filia
w Nietążkowie)

Turek

- „Zagadnienia mieszkaniowe w mieście Turek” – wykład Marka Staweckie-
go dla uczestników Programu 50+
- „Zimowe krajobrazy” – warsztaty literacko-plastyczne
- „Coś z niczego – kreatorzy mody” – zajęcia dla dzieci
- „Pingwiny” – warsztaty dla ciekawych świata
- „Walentynkowe serce” – warsztaty kreatywne
- „Koty, kocury, kocięta” – warsztaty z okazji Dnia Kota
- Zabawy z robotami PHOTON
- „W świecie dinozaurów” – warsztaty z okazji Dnia Dinozaura
- Biblioteczny Klub Filmowy

Zagórów (pow. Słupca)

- „Książki w ciemno” – akcja zorganizowana dla czytelników z okazji walen-
tynek
- Warsztaty dotyczące powstania styczniowego dla uczniów klas VI prowa-
dzone przez Grzegorza Skorupskiego, autora kryminałów retro

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Jubileusz 100-lecia Koła Śpiewaczego „Harmonia”
- „Dzień tosta” w ramach projektu „Spotkanie (nie tylko) z pasjami”
- Kodowanie i nowe technologie w bibliotece
- „Wyprawa do pradawnego świata dinozaurów”
- „Pająki, pajęczaki i inne robaki” – spotkanie z Kacprem Morawskim (Filia
w Baszkowie)
- „Ferie w bibliotece”:
~ „W pałacu Królowej Zimy” – warsztaty (Filia w Baszkowie)

- ~ „Śladami baszkowskich zabytków” (Filia w Baszkowie)
- „W to mi graj” – wspólne popołudnie z mieszkańcami Domu Pomocy Społecznej i gry towarzyskie (Filia w Baszkowie)
- „Mój pączusiu, mój słodziutki...” czyli prawie wszystko o pączku
- „Wanilia, lemury i baobaby czyli Madagaskar w pigułce” – spotkanie z Zofią Markiewicz z cyklu *Moje podróże*” (Filia w Konarzewie)

Zdziechowa (pow. Gniezno)

- „Ferie w bibliotece”:
 - ~ „Poranek filmowy” – rozmowy na temat uzależnień od internetu
 - ~ „Pocztówka z ferii” – konkurs plastyczny
 - ~ zabawy ruchowe
 - ~ spotkanie z pisarką Moniką Sawicką-Kacprzak na temat miłości do zwierząt, ekologii oraz wynalazków
- Lekcje biblioteczne dla uczniów szkoły podstawowej na temat uczuć, rodziny i książki
- Walentynkowe warsztaty literacko-plastyczne z udziałem uczniów szkoły podstawowej
- Warsztaty literacko-muzyczne w Klubie Seniora w Mnichowie
- „Sztandar zdziechowskich powstańców” – spotkanie zorganizowane wraz z Wielkopolskim Parkiem Etnograficznym w Dziekanowicach; prelekcja na temat sztandaru oraz powstania wielkopolskiego
- Lekcje biblioteczne dla przedszkolaków – rozmowy o higienie

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM
ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

KALENDARIUM: grudzień 2022 – styczeń 2023. W: *Książki*. – 2022, nr 6, s. 144

Informacja o nagrodzie za najlepszy debiut roku 2021 w ramach Wrocławskiej Nagrody Poetyckiej Silesius dla tomiku Marty Stachniałek „polski wrap” wydanego przez WBPICAK.

KOBIETA w kulturze. W: *Głos Wielkopolski*. – 2023, nr 58, s. 6

Wystawa „Kobieta w wielkopolskim stroju tradycyjnym” zorganizowana przez Zespół Folklorystyczny „Wielkopole” w siedzibie WBPICAK.

NA MIŁOŚĆ nie ma czasu / Michał Pabian. W: *IKS*. – 2023, nr 2, s. 54

Omówienie książki poetyckiej Kamili Janiak „Miłość” wydanej przez WBPICAK.

NIE według zasług, ale według potrzeb / Michał Pabian. W: *IKS*. – 2023, nr 2, s. 52-53

Omówienie książki Piotra Śliwińskiego „Niepozorność znaczeń. Szkice i preteksty” wydanej przez WBPICAK.

NOWOŚCI Wydawnictwa WBPICAK. W: *Czas Kultury*. – 2022, nr 4, s. [282]

Reklama książek wydanych przez WBPICAK.

OBCHODY roku Pawła Edmunda Strzeleckiego w Poznaniu. Co będzie się działo? / Weronika Błaszczuk. W: *Głos Wielkopolski*. – 2023, nr 61, s. 4

Zapowiedzi imprez m.in. w Bibliotece Wojewódzkiej z okazji Roku Pawła Edmunda Strzeleckiego.

POGNIŁY mi szklanki w pokoju / Kinga Skwira. W: *Wysokie Obcasy*. – 2023, nr 6, s. 21

Wiersz pochodzący z książki poetyckiej Kingi Skwiry „Wszystko już było dotykane” wydanej przez WBPICAK.

POLECAMY : filmowy festiwal dla odważnych. W: *Monitor Wielkopolski*. – 2023, nr 3, s. 6

Informacja dotycząca naboru do drugiej edycji Festiwalu Krótkich Form Filmowych BAZA 2023 organizowanego przez WBPiCAK.

PREMIERY 2023. W: I K S . – 2023, nr 2, s. III okładka

Reklama nowości książkowych wydanych przez WBPiCAK w 2023 roku.

PRZECIEK do pomieszczeń pod trybunałem / Patrycja Sikora. W: W y s o k i e O b c a s y . – 2023, nr 4, s. 21

Wiersz pochodzący z książki poetyckiej Patrycji Sikory „Wszyscy o nas mówią” wydanej przez WBPiCAK.

TWÓJ własny zimowy czas / Aldona Kopkiewicz. W: K s i ą ż k i . – 2022, nr 6, s. 110

Omówienie m.in. książki poetyckiej Piotra Sommera „Lata praktyki” wydanej przez WBPiCAK.

WIELKOPOLSKA Press Photo. Niezwykłe zdjęcia w Galerii 66 MBP w Kaliszu / Ewelina Samulak-Andrzejczak. W: Z i e m i a K a l i s k a . – 2023, nr 58, s. 14

Wernisaż wystawy prac laureatów konkursu Wielkopolska Press Photo 2022 organizowanego przez WBPiCAK z udziałem członka jury Mateusza Kiszki w kaliskiej bibliotece.

WSZYSCY mówią... / Michał Pabian. W: I K S . – 2023, nr 3, s. 48-49

Omówienie książki poetyckiej Patrycji Sikory „Wszyscy o nas mówią” wydanej przez WBPiCAK.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę Literacką w konkursie Książka Roku 2022 Polskiej Sekcji IBBY i tytuł „Książki Roku 2022”** otrzymali: *Justyna Bednarek* za książkę „Nasza niegrzeczna mama” (kategoria „książka dla młodszych”) oraz *Mariusz Szczygielski* za „Antosię w bezkresie” (kategoria „książka dla starszych”). **Nagrodę graficzną** otrzymali: *Jacek Ambrożewski* za „Ale odlot. Rysunkowa historia lotnictwa” (kategoria „książka obrazkowa”) oraz *Katarzyna Walentynowicz* za ilustracje do książki „Poławiacz cieni” (kategoria „ilustracje i koncepcja graficzna”). **Nagrodę literacko-graficzną** otrzymała *Maria Strzelecka* za książkę „Beskid bez kitu. Zima”. **Nagrodę specjalną w kategorii „Dziecko jest najważniejsze”** otrzymali *Jarosław Mikołajewski* i *Joanna Rusinek* za książkę „Wędrówka Nabu”. **Nagrodą za upowszechnianie czytelnictwa** uhonorowano *Małgorzatę Swędrowską*.
- **Nagrodę Historyczną m.st. Warszawy im. Kazimierza Moczarskiego** w 2022 roku otrzymała *Anna Wylegała* za książkę „Był dwór, nie ma dworu. Reforma rolna w Polsce”.
- **Nagrodę Paszport „Polityki”** w dziedzinie literatury za 2022 rok otrzymał *Grzegorz Piątek* za książkę „Gdynia obiecana. Miasto, modernizm, modernizacja 1920-1939”.
- **Nagrodę Literacką im. Józefa Mackiewicza** otrzymał *Marcin Pilis*, autor powieści „Cisza w Pogranie”.
- **Nagrodę Fandomu Polskiego im. Janusza Zajdla** za 2021 rok otrzymali: *Magdalena Salik* za powieść „Płomień” (w kategorii Najlepsza powieść) oraz *Michał Cholewa* za opowiadanie „Ucieczka” (w kategorii Najlepsze opowiadanie).
- **Nagrodę im. Ferdynanda Wspaniałego** za najlepszą książkę dla dzieci w 2021 roku otrzymała książka „Brud. Cuchnąca historia higieny” autorstwa *Moniki Utnik-Strugały*, zilustrowana przez *Piotra Sochę*.
- **Nagrodę „Nowych Książek”** za 2022 rok otrzymał *Marcin Pilis* za dzieło „Mnogość rzeczy”.
- **Nagrodę Literacką im. Juliana Tuwima** w 2022 roku otrzymał poeta *Jerzy Jarniewicz* za całokształt dokonań literackich.

- **Nagrode Klio** w 2022 roku otrzymali: *Konstanty Gebert* za „Ostateczne rozwiązania” (kategoria autorska), *Maciej Gołab* za książkę „Mazurek Dąbrowskiego” (monografia naukowa) oraz *Błażej Brzostek* za książkę „Wstecz. Historia Warszawy” (kategoria varsaviana).
- W **Plebiscycie Blogerów Lokomotywa – Książka dla Nedorosłych 2022** zwyciężyły następujące tytuły: „Drań czyli moje życie z jamnikiem” Zofii Staneckiej (kategoria TEKST), „Ładna historia” Zuzanny Orlińskiej i Aleksandry Fabii (kategoria FAKT), „Beskid bez kitu. Zima” Marii Strzeleckiej (kategoria OBRAZ), „Jedynaczka” Guo Jing, przekł. z chiń. Sabina Kryk (kategoria KOMIKS), „Anne z Zielonych Szczytów” Lucy Maud Montgomery, w przekładzie Anny Bańkowskiej (kategoria PRZEKŁAD), „Między światem a Zaświatem” Katarzyny Jackowskiej-Enemu z ilustracjami Niki Jaworowskiej-Duchlińskiej (kategoria OD A DO Z).
- **Nagrode Książki Roku 2022** przyznawaną przez redakcję „Magazynu literackiego Książki” otrzymały pozycje: „Trzy tłumaczki” Krzysztofa Umińskiego (Marginesy), „Dziady i dybuki” Jarosława Kurskiego (Agora), „Beksiński. Obrazy” (Bosz), „Polska i Rosja. Sąsiedztwo wolności i despotyzmu X-XXI w.” Andrzeja Nowaka (Biały Kruk), „Antosia w bezkresie” Marcina Szczygielskiego (Instytut Wydawniczy Latarnik). Dodatkowo **nagrode specjalną** otrzymały książki: „Empuzjon” Olgi Tokarczuk (Wydawnictwo Literackie), „SPATiF. Upajający pozór wolności” Aleksandry Szarłat (Czarne), seria „Sztuka polska” (Arkady), trzy tomy wspomnień „Dziwne jest serce kobiece...” Zofii z Odrowąż-Pieniążków Skąpskiej (Czytelnik). Tytuł **Audiobook Roku 2022** otrzymała wersja audio książki „Nadchodzi III wojna światowa” Jacka Bartosiaka i Piotra Zychowicza (Dom Wydawniczy Rebis). Za najlepszy **Audioserial 2022** uznano „Symbiozę” (scenariusz Piotr Rogoża i Krzysztof Komander, reżyseria Krzysztof Komander). W kategorii **Wydarzenie Roku 2022** wyróżniono Fundację Powszechnego Czytania. **Wydawcą Roku 2022** zostało Wydawnictwo Smak Słowa.
- **Nagrode Książki Reporterskiej Roku** przyznawaną w ramach konkursu zorganizowanego przez magazyn „Press” i Fundację Grand Press w 2022 roku otrzymał reportaż „Migot. Z krańca Grenlandii” *Ilony Wiśniewskiej*. **Nagrode Czytelników** uhonorowano „Zderzenie czołowe. Historia katastrofy kolejowej pod Szczekocinami” Bartosza Jakubowskiego.
- **Nagrode im. Kazimierza Wyki** w 2023 roku za wybitne osiągnięcia w dziedzinie eseistyki oraz krytyki literackiej i artystycznej otrzymał *prof. Tadeusz Sławek*.

- **Nagrodę Literacką Skrzydła Dedala** za 2022 rok, przyznawaną przez Bibliotekę Narodową, otrzymał publicysta i poeta *Piotr Wierzbicki*.

B. Międzynarodowe nagrody i wyróżnienia

- **Nagroda The TA First Translation Prize** za 2022 rok trafiła do *Marty Dziurosz* za przekład książki Marcina Wichy „Rzeczy, których nie wyrzucitem” oraz redaktorek: *Željki Marošević i Sophie Missing*.
- **Międzynarodową Nagrodę im. Witolda Pileckiego** w 2022 roku otrzymali: *Joanna Lubecka* za książkę „Niemiecki zbrodniarz przed polskim sądem” (naukowa książka historyczna) oraz *Andrzej Brzeziecki* za „Wielką grę majora Żychonia. As wywiadu kontra Rzesza” (reportaż historyczny). Nagrodę specjalną poświęconą Ukrainie i Białorusi odebrał *Tomaš Forró*, autor książki „Apartament w hotelu wojna. Reportaż z Dobasu”.
- **Nagrodę literacką Prix Femina** otrzymał filozof, historyk idei i eseista *Krzysztof Pomian* za całokształt twórczości literackiej ze szczególnym uwzględnieniem dzieła „Le Musée – une histoire mondiale” (Muzeum – historia światowa).

C. Zmarli

- ALEKSANDER KRAWCZUK (27.01.2023), historyk starożytności, eseista, publicysta nauczyciel akademicki, profesor nauk humanistycznych, polityk, minister kultury i sztuki (1986-1989)
- ANNA CZERWIŃSKA (31.01.2023), alpinistka i himalaistka
- BENEDYKT XVI (31.12.2022,) niemiecki duchowny, papież
- CARLOS SAURA ATARÉS (10.02.2023,) hiszpański reżyser filmowy, scenarzysta i producent filmowy
- CHARLES SIMIC, właśc. Dušan Simić (09.01.2023), serbsko-amerykański poeta, eseista i tłumacz, współwydawca „Paris Review”, zdobywca Nagrody Pulitzera w dziedzinie poezji w 1990 roku, laureat Międzynarodowej Nagrody Literackiej im. Zbigniewa Herberta w 2014 roku
- CZESŁAW MIROŚLAW SZCZEPANIAK (9.09.2022), poeta
- DUBRAVKA UGREŠIĆ (17.03.2023), chorwacka pisarka, eseistka, publicystka, krytyczka kultury, tłumaczka, autorka scenariuszy filmowych
- ELŻBIETA MORAWIEC, właśc. Elżbieta Agnieszka Morawiec-Węgrzyn (10.11.2022), krytyczka teatralna i literacka, publicystka, tłumaczka, kie-

ownik literacki Teatru Polskiego we Wrocławiu, Starego Teatru im. Heleny Modrzejewskiej w Krakowie, warszawskiego Teatru Studio oraz poznańskiego Teatru Ósmego Dnia

- EMILIAN KAMIŃSKI (26.12.2022), aktor i reżyser teatralny, filmowy, musicalowy, dubbingowy, wokalista. Założyciel Fundacji Atut i Teatru Kamienica
- GORDANA KUIĆ (15.01.2023), serbska pisarka żydowskiego pochodzenia
- HELENA GORDZIEJ (7.03.2023), poetka, pisarka, związana z Poznaniem
- JAN NOWICKI (7.12.2022), aktor teatralny, filmowy i telewizyjny, reżyser teatralny, pedagog, pisarz i poeta
- JERZY OLEK (19.11.2023), artysta plastyk i teoretyk sztuki zajmujący się fotografią i sztuką multimedialną
- KATARZYNA HUZAR-CZUB (19.12.2022), pisarka, tłumaczka i redaktorka książek dla dzieci
- KENZABURŌ ŌE (03.03.2023), japoński prozaik i eseista, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie literatury za rok 1994
- KIRA GAŁCZYŃSKA (20.12.2022), dziennikarka, pisarka, autorka dzieł biograficznych poświęconych Konstantemu Ildefonsowi Gałczyńskiemu
- LEONARD PIETRASZAK (01.02.2023), aktor teatralny, filmowy i telewizyjny
- MAREK GASZYŃSKI (15.01.2023), dziennikarz muzyczny Polskiego Radia, znawca historii polskiej muzyki rozrywkowej, autor tekstów piosenek
- PAWEŁ LIPSZYC (24.01.2023), anglista, tłumacz, redaktor
- STEFAN WOJNECKI (04.01.2023), artysta fotograf i teoretyk fotografii, twórca zaliczany do fotograficznej neoawangardy, pierwszy w Polsce profesor tytularny z dyscypliny artystycznej fotografia, związany z Poznaniem
- SZEWACH WEISS (3.02.2023), izraelski politolog, polityk, dyplomata, pisarz i publicysta
- WACŁAW SADKOWSKI (9.01.2023), krytyk literacki, historyk literatury, wykładowca, pisarz, tłumacz, publicysta, redaktor czasopisma „Literatura na świecie”(1972-1993)
- WIESŁAW KĘPIŃSKI (13.02.2023), pisarz, ocalony z rzezi Woli w 1944 r., przybrany syn Jarosława Iwaszkiewicza
- ZBIGNIEW ANDRZEJ JUDYCKI (25.01.2023), historyk, biograf i promotor Polonii, dziennikarz, autor publikacji biograficznych, wydawca